

25
4 - 3.

Ann. № 349 III

RIIGI METSAVALITSUS
JA
RIIGI METSATÖÖSTUS
1918 - 1930

*ADMINISTRATION DES FORÊTS DE L'ÉTAT
ET
INDUSTRIE FORESTIÈRE DE L'ÉTAT
1918—1930*

~~35789~~

23
✓

RIIGI METSÄVALITSUS

JA

RIIGI METSÄTOOTUS

1918-1950

M. Minis'e trükk, Narvas.
Värviline kaart trükitud
Riigi Trükikojas.

B-622

2.

Tartu Riikliku Oidkool
Raamatukogu
46756

SISUKORD.

RIIGI METSAVALITSUS.

I. METSAVALITSUSE TEKKIMINE JA ARENEMINE	5
II. EESTI METSAD NING NENDE OMANDUSLIK KUULUVUS ENNE JA NÜÜD	13
III. RIIGIMETSADE MAJANDAMINE	17
1. Metsakorraldus	17
2. Metsauuendus	20
3. Metsade hooldamine ja kaitse	23
4. Metsakuivatuse tööd	25
5. Metsateed	26
6. Maade ja hoonete kasutamine	26
7. Metsamaade planeerimine	29
8. Karjatamine	30
9. Jahipidamine	31
10. Metsakasutus	32
A. Kasutuse ulatus	32
B. Metsahindamine	35
D. Metsamüük	38
E. Soodustatud metsamüügid ja tasuta metasaandmised . .	41
11. Riigimetsamajapidamise tulud ja kulud	42
12. Mets riigi- ja rahvamajanduses	46

RIIGI METSATÖÖSTUS.

I. RIIGI METSATÖÖSTUSE ORGANISATSIION	51
1. Kujunemine ja tegevuse alused	51
2. Ametnikkond	54
3. Tööliskond	54
4. Lauatehased	56
5. Oma maja	57
6. Riigi metsatööstuse nõukogu	59
II. RIIGI METSATÖÖSTUSE TEGEVUS	60
1. Kasutatud mets	60
2. Metsa ülestöötamine	62
3. Metsamaterjalide väljavedu metsast	64
4. Metsamaterjalide ümbertöötamine	66
5. Metsamaterjalide müügiorganisatsioon	68
6. Müüdnud materjalid	69
7. Müügihinnad	71
8. Rahalised tulemused	74

TABLE DES MATIÈRES.

ADMINISTRATION DES FORÊTS DE L'ÉTAT.

I. FONDATION ET DÉVELOPPEMENT DE L'ADMINISTRATION DES FORÊTS	5
II. FORÊTS EN ESTONIE ET LEUR APPARTENANCE D'AUTREFOIS ET ACTUELLE	13
III. RÉGIME FORESTIER	17
1. Aménagement des forêts	17
2. Régénération des peuplements	20
3. Amélioration et protection des forêts	23
4. Travaux de dessèchement des forêts	25
5. Routes dans les forêts	26
6. Utilisation des terres et bâtiments	26
7. Arpentage et rétribution des terres forestières	29
8. Pâturage des animaux	30
9. Chasse	31
10. Exploitation des forêts	32
A. Étendue de l'exploitation	32
B. Cubage et estimations des forêts	35
D. Vente de forêts	38
E. Ventes privilégiées et livraisons gratuites	41
11. Recettes et dépenses de l'Administration des forêts	42
12. Importance des forêts dans l'économie nationale	46

INDUSTRIE FORESTIÈRE DE L'ÉTAT.

I. ORGANISATION DE L'INDUSTRIE FORESTIÈRE DE L'ÉTAT	51
1. Création et bases de l'activité	51
2. Personnel	54
3. Ouvriers	54
4. Scieries	56
5. Maison de l'IFE	57
6. Conseil de l'IFE	59
II. ACTIVITÉ DE L'INDUSTRIE FORESTIÈRE DE L'ÉTAT	60
1. Forêt utilisé	60
2. Abatage de bois	62
3. Vidange des matériaux forestiers	64
4. Façonnage des matériaux forestiers	66
5. Organisation des ventes	68
6. Matériaux vendus	69
7. Prix de vente	71
8. Résultats financiers	74

13 nov. 1928 a. möödus 10 aastat päevast, mil varises kokku Saksa okupatsioonivõimude metsavalitsus, et anda maad vaba Eesti tahteavaldusele oma suurima loodusvara — metsa valitsemisel ja majandamisel.

Ühenduses kümneaastase juubeliga kerkis üles mõte anda sellekohast ülevaadet meie metsade majapidamise põhiolustest ja nende arenemissuunast.

Materjalide valmimisel peeti tarvilikuks tuua ses väljaandes ka Riigi Metsatööstuse tegevuse ülevaade. Viimase materjalide kogumiseks ja viimistlemiseks läks aga pikem aeg, nii et väljaanne jõuab valmis alles käesoleval 1932 a.

Väljaande hilinemine aga võimaldas peaaegu kõiki materjale täiendada 1929 ja 1930 a. andmetega, nii et ülevaade haarab ajajärgu 1918—1930 a.

Kuigi metsamajapidamises tööjärelused täies ulatuses selguvad alles aastakümnete möödumisel, on erilise tähtsusega tuleviku jaoks just algusaeg — loomisajajärk, millist elame üle osalt veel praegugi.

Väljudes sellest seisukohast, Riigimaade ja -metsade valitsus tahab anda käesolevaga lühikese ülevaate oma senisest tööst ja tegevusest. Ühtlasi ei saa ta aga jätta avaldamata kahetsust, et sõjakeerises tekkinud metsavalitsemise organisatsioon oma tegevuse algaastail ei saanud olla küllalt täiuslik, mille tõttu nüüd mõnigi küsimus tarvilisel määral ei leia valgustamist.

RIIGIMAADE JA -METSAD VALITSUS.

RIIGI METSAVALITSUS
ADMINISTRATION DES FORÊTS
DE L'ÉTAT

I. METSAVALITSUSE TEKKIMINE JA ARENEMINE.

FONDATION et DÉVELOPPEMENT de L'ADMINISTRATION des FORÊTS.

Novembris 1918 a. lahkusid Eestist Saksa okupatsioonivõimud. Okupatsiooniaegse Eestimaa provintssivalitsuse metsaosakonna ja Tallinna „Forstinspektioni“ likvideerimise päevaks ning ühtlasi ka päevaks, mil algas tegevust Eesti riiklik metsavalitsus, on 13. november. Veel 12. novembril tegi Tallinna metsapealik v. Bodungen Naissaare metsaülemale korralduse, et viimane laseks saarel raiduda Eestis asuvate Saksa sõjavägede jaoks 1500 jõulukuuske, kuid vahepeal arenesid asjaolud sedavõrt kiiresti, et järgmisel päeval, s. o. 13. novembril, Tallinna metsainspeksioon oli sunnitud teatama Põhja puupapivabrikule, et ta muutunud olukorra tõttu enam ei suuda täita vabrikuga sõlmitud metsamüügi lepingut. Eestimaa provintssivalitsus (Provinzialverwaltung Estland) anti üle vormilise aktiga maapealik (Landeshauptmann) v. Zahn'i ning alalise liikme v. Zedlitz'i poolt Eesti Ajutise valitsuse esindajale — peavolinikele J. Jaaksonile ja Peeter Põllule 13. XI. 1918 a. Aktis leidub märkus, et provintssivalitsuse bürooametkond, peale riigisakslaste, jääb esialgu endistel tingimustel Eesti teenistusse. Provintssivalitsusele alluv Tallinna metsainspeksioon, mis töötas lahus valitsusest teistes ruumides, jäi alul vormiliselt üle võtmata ja töötas alates 13. novembrist edasi Eesti asutisena, kuid esimesed kolm päeva ilma juhita. „Saksa valitsuse likvideerimise puhul“ metsapealik v. Bodungen maksis välja 14. kuupäeval okupatsiooniaegsetele metsametnikkudele novembri palga ning peale selle 3 kuu palga lisatasuna ja lahkus samal päeval linnast.

Nagu juba tähendatud, töötas metsainspeksioon 13., 14. ja 15. novembril ilma juhita. Alles 16. kuupäeval võttis kohtuminister J. Jaakson Eesti Ajutise valitsuse Põhja-Eesti peavolinikuna inspeksiooni vormiliselt üle ning määras selle juhatajaks A. Mahoni. Inspeksiooni keskasutise senised tsiviilametnikud jäid kohale edasi ja nende Eesti riigi teenistusekirjad algavad 13. novembril 1918.

Eeltoodust selgub, et Eesti riikliku metsavalitsuse tegevuse alguseks on 13. november 1918 a.

Metsaosakonna esimese juhataja määramisest on säilinud järgmine dokument:

Eesti Ajutise valitsuse peavolinikuna Põhja-Eestis määrasin mina hra August Mahoni 16. novembril s. a. minu poolt ülevõetud Provintssivalitsuse Metsa osakonna (Forstinspektion Reval) juhatajaks.

Tallinnas,
18. XII. 1918.

J. Jaakson.
Kohtuminister.

Teiste ülesannete tõttu ei saanud A. Mahoni Metsaosakonna töödele palju pühenduda ning tegelikult juhtisid osakonna tegevust mõned alluvad ametnikud.

Metsaosakond anti E. A. V. peavoliniku J. Jaaksoni poolt 30. nov. 1918 a. Põllutööministeeriumi alluvusse ja sellest peale oli osakonna juhatajaks J. Zimmermann.

Osakonna esimeste kuude tegevus piirdus peamiselt inventuuri koostamisega, s. o. püüti jõuda selgusele metsamaterjalide tagavarade üle, mis Saksa okupatsioonivõimude poolt jäeti kohale veneaegse „Ossotopi“ ja „Polevoi“ nimeliste küttekomiteede pärandusena. Selleks määrati ametisse kaks metsakontrolöri.

Maaletungivad enamlaste väed ei lubanud aga kontrolöre viia oma ülesandeid lõpule ning viimased lahkusid peagi teenistusest kaitsevärke kutsumise tõttu.

Lõuna-Eestist lahkusid okupatsioonivõimud, teatavasti, hiljem kui Põhja-Eestist. „Forstinspektionid“ lahkusid täies koosseisus; endiste Vene riigi ning Põllupanga metsade okupatsiooniaegsed metsavalitsused lahkusid ühes sõjaväevõimudega, peale ametnikkude kes olid päigal juba Vene valitsuse ajast.

Lõuna-Pärnu metsainspeksioon anti Liivimaa provintssivalitsuse metsaosakonna korraldusel 21. nov. 1918 a. metsapealiku Jacob'i poolt vormilise aktiga üle Aj. valitsuse esindajale metsaülem A. Mathiesenile ja maak. valitsuse esimehele T. Poolile, kusjuures aktis leidub ülevõtjate protest selle kohta, et rahasummad, isegi kautsjonid, jäid üle andmata. Võlla-Selja metsaülem A. Mathiesen annab lahkuvale „Forstinspektion Pernau-Nord“ metsapealik Moser'ile 29. nov. 1918 a. allkirja vas-

tu üle metskonna kassa saldo ning avab kasarsaamatu terve Võlla metskonna jaoks, millest Võlla-Selja moodustas okupatsiooni ajal iseseisva osa — „Revier'i“.

Saksa ajal oli, nimelt, suurem osa riigi metskondi poolitatud n. n. „Revierideks“, mille ülemad — Revierleiter'id — olid otseses alluvuses vastavale „Forstinspektionile“. Viimased omakord allusid metsaosakondadele. Nii allusid Eestimaa provintsiavalitsuse metsaosakonnale Tallinna ja Kuressaare inspeksioonid ning Liivimaa metsaosakonnale — Põhja-Pärnu, Lõuna-Pärnu jne. inspeksioonid.

Okupatsioonivõimude lahkumisel suurendati metskonnad jälle endiste piirideni ning määrati alul Aj. Valitsuse volinikkude poolt metsaülemateks: Võtikerre — Vallner, Avinurme — Pavars ja Saaremaale — Ermus.

Ligi kahe kuu jooksul (poolest novembrist 1918 kuni jaanuari keskeni 1919 a.) talitasid kohalikud metsaülemad enam-vähem omapead, keskvalitsuselt kindlaid juhtnööre saamata. Maanõukogu poolt 27. nov. 1918 a. antud „Määrustega moisamaade kontrolli alla võtmise ja maa-alade esialgse korraldamise kohta“ läksid ühes maadega ka erametsad vallanõukogude kontrolli alla ning tunnistati riigi omaks kõik Vene riigi ja Põllupanga maad ja metsad. Et mõisametsades teostada asjatundlikumat kontrolli, kavatses Metsaosakond juba detsembri algul 1918 a. määrata ametisse ringkonna metsaülemad. Selleks olid töötatud välja isegi määrused ning kogu Vabariik jaotatud 25 metsaringkonda — vastavalt veneaegsete maakonna politsei-jaoskondadele, kuid kohtuminister Jaakson ei pooldanud seda kava põhjusel, et selles olid otsustatud küsimused, mis õieti kuulusid Asutava Kogu võimkonda. Ka oli kava teostamiseks puudus eriteadlastest. Metsaosakond otsis eriteadlasi oma esindajate kaudu kui ka kirjalikkude kutsetega.

Kuid kirjad ei leidnud adressaate, kuna suur osa riigist oli juba enamlaste poolt valutatud ja Lõuna-Eestiga puudus kindel side. Pärnumaa, kus olid suuremad riigimetsad, oli vaenlasest peaaegu täiesti vaba, ning siin määras Aj. Valitsuse Pärnumaa volinik H. Kuusner detsembri algul Pärnumaa metsarevident K. Auni riigimetsade ülemaks. K. Aun andis riigi metsaülematele ühised kavad, juhtnöörid ja taksid, nõnda et kõige kibedamal metsatööde hooajal ei tulnud ette töödes suuremat seisakut. 13. XII. 1918 a. annab Metsaosakond K. Aunile volituse ajada asju iseseisvalt ja määrata ametnikke.

4. dets. 1918 a. Viljandi maakonna metsade ülemaks nimetatud J. Kitsing asus 5. jaan. 1919 a. Metsaosakonna sekretärina keskvalit-

susse, sai 7. jaan. osakonna juhatajalt volituse viimase eest asjatoimetustele alla kirjutada ning oli alates 1. märtsist 1919 a. Metsaosakonna juhatajaks.

Asutava Kogu kokkuastumisel aprillis 1919 a. kerkis päevakorrale rüütlimõisade riigistamise küsimus. Et harutada seda kui ka igasuguseid teisi metsavalitsemise küsimusi, kutsuti 11—14. mail kokku esimene Eesti metsaülemate koosolek, millest võtsid osa keskastutise jõud ja 12 metsaülemat.

Selle koosoleku otsustest on mitmed väga huvitavad ja tähtsad. Nii otsustati muuta senine Metsaosakond Metsade peavalitsuseks, mis teostus nädal hiljem. Metsade riigistamise eeltöödega peeti tarvilikuks alata kohe ja selleks luua maakonna metsaülemate instituut ning koguda teateid, missuguste mõisade metsad lii'a üheks metskonnaks, kui suured oleks need metskonnad, kus ja missugused erametsaametnikud on koha peal olemas, keda neist on soovitatav määrata metskondade ülemateks, kui suured on kasutused neis metsades, kui suured valmismaterjalide tagavarad jne. Ühtlasi asuti seisukohale, et igas maakonnas tuleks luua umbes 10 metskonda metsaülemaga, 1—2 abiga ja metsnikkudega. Otsustati tunnistada metsamaaks maapind, mis seni kaartide järgi oli metsamaa, ja mõisade riigistamisel lii'a metsapinna külge kõik metsaga otseses ühenduses olevad metsaerialoomuga mõisa heina-karjamaad, lahusolevatest ühikutest aga ainult need, mis suuruselt vähemalt 50 tiinu. Ühtlasi otsustati: metsavalitsuse alla võtta kõik suuremad liivaväljad, sood-rabad ja metsa sees ehk metsaga ühenduses olevad väiksed põllumajanduslikud maatükid; määrata metsaametnikkude palgamaade normid (metsaülemale 15—20 tiinu, abile ja metsnikule 12—18 t.; metsavahile 10—15 t.); viia läbi Vene metsaväljaandmise instruksiooni muutmine ja täiendamine meie olude kohaselt ja jääda veneaegse arvepidamise juure, seda täiendades valmismaterjalide raamatuga.

Koosolek leidis, et kuna metsateadlasi Eestis õige vähe, mis takistaks metsade riigistamist, tuleks avada metsakool ehk kursused, esialgu aga saata metsaülemate Mathieseni ja Auni juure praktikante valmistuma ette abimetsaülemateks ja metsnikkudeks.

Viimaste juures korraldatud 1½ kuuliste metsakursustele pidi ilmuma kuni 30 isikut, ilmus aga kõigest 9; ülejäänud ei vabanenud sõjaväeteenistusest.

Vahepeal võeti mitmed eramõisad riikliku hoolekande alla. Kuna hoolekande alla võetud mõisametsade kasutamises tuli ette suuremaid väärnähtusi, seati viimastes Metsade

Tüübiline okasmets — *Forêt typique des essences conifères.*

peavalitsuse nõudmisel 1. juul. 1919 a. sisse eriline metsaraamatupidamine ja pandi ametisse hoolekandjad metsaülemad. Väiksemates mõisades jäid metsad endiselt hoolekandevalitsejate valitseda.

Metsatööstuse tõstmiseks neis metsades tehti kulusid Riigikassa arvel, küll palkadeks ametnikkudele, küll töötasuks töölistele ja vedajatele, kuid kahjuks suuremate tagajärgedeta, sest hoolekande metsaülematele, kes ei tunnud riigiteenistuse korda, antud eeskirjade ja korralduste täitmine käis osalt ülejõu, osalt aga takistas tööd tööliste puudus.

Suurimaks raskuseks metsa ametkonnale sel ajal oli piiramata nõudmiste täitmine metsa käppenäitamisel küttepuude valmistamiseks, küll Kütteinete keskkomiteele, küll sõjaväeosadele, küll teistele riigiasutistele. Ühelt poolt kaevati vahetpidamata, et M. P. annab metsa liiga vähe ja et see asub väljaveoteedest liiga kaugel, teiselt poolt aga tõendati, et metsi laastatakse. Nende lahkuminevate väidete kontrollimisel selgus, et raudteeäärsed metsad kannatasid osalt juba ülekasutuse all. Saades aru, et selline küttepuude raivamine, mis algas juba 1916 a., enam kaua ei või kesta, M. P. otsustas küttepuid hinnata võimalikult kõrgelt, jättes kändude, oksade ja haguude hinnad võimalikult madalateks, et sellega viimaste tarvitamist soodustada ja hoida kokku väärtuslikku metsa.

Metsakorralduse tööde alal ei saadud 1919 a. teha midagi: selleks puudusid tööjõud, töö-

riistad ja krediit; metsavalitsemise korraldamise alal aga jõuti aasta lõpuks seada ametisse kõik maakonna metsaülemad ja kuni 70 metsaülemat ja abimetsaülemat.

Viimaste kohta peab aga tähendama, et suurem osa neist, kahjuks, ei tunnud riigimetsateenistuse korda, milline asjaolu majapidamise edaspidisele arenemisele oli tunduvalt takistuseks.

Mis puutub 1919 a. suvel ametisse nimetatud maakonna metsaülematesse, kellel lasusid metsade riigistamise eeltööd maakondades, siis olid nad kõik kas kõrgema eriharidusega ehk võrdlemisi suurte kogemustega riigimetsateenistuses.

Keskvalitsuse isiklik koosseis suurenes küll ühes töösuurenemisega, kuid rusuvalt oli tunda vilunud eriteadlaste puudust, mille tõttu 1919 a. septembris olid vakantsed juhataja abi ja metsamajandusosakonna juhataja kohad.

Seesuguse, enamikus vilumata ja kutseliselte puudunult ettevalmistatud koosseisuga läks M. P. vastu neile suurtele ülesannetele, millised seadis üles Maaseadus.

Kuigi Maaseadus hakkas maksma juba 25. okt. 1919 a., ei saadud kohe asuda selle teostamisele, sest puudusid vastavad juhtnöörid. Ja kuna viimaste väljatöötamine nõudis pikemat aega, tuli paratamata leppida, et 1919/20 a. metsatööstuse hooajaks võõrandatud metsad jäid endiste omanikkude majandada. Kasutades viimast asjaolu asusid paljud endised metsaomanikud võõrandatud metsadest pare-

mate osade väljaraiumisele. Et seda takistada, tegi M. P. metsaülematele 8. jaan. 1920 a. korralduse raiumiste kontrollimiseks ja tarbekorralduse seismapanemiseks. Olles teadlik, et see korraldus endistele omanikkudele, kahjuks, pole kohustav ja et metsi võib hoida laastamise eest vaid nende võtmine riigi valdamisele, ei jäänud M. P. ootama, kuni riigimaade ülemad riigistavad metsad ühes põllumajanduslike maadega, nii nagu see oli nähtud ette 4. II. 1920 a. R. T. nr. 16/17 avaldatud m. t. m., vaid tegi juba 10. II. 1920 a. kõigile maakonna ja metskonna metsaülematele korralduse Maaseaduse § 1 põhjal võtta võõrandatud metsad viibimata riigi valitsemisele.

Peale selle tehti sama 10. veebruari korraldusega metsaülematele ülesandeks lõpetada hooldamisele võetud metsade iseseisev raamatupidamine ja kõigi metsade kohta seada sisse uus ühtlane arvepidamine, metskondadesse saadetud arveraamatute ja ajutise juhatuskirja nõuete kohaselt.

Et metsade riigi valitsemisele võtmine metsa ülestöötamist ei takistaks ja ei süvendaks seega teravat küttekriisi, tehti metsaülematele ülesandeks metsaraiumist takistada ainult siis, kui raiumine muutub laastavaks. Kui laastamise tunnused puudusid, lubati endisi metsaomanikke ja nende lepinguosalisi jätkata metsaraiumist 1919 a. raielangi kasutamata osa piirides.

Mis puutub 10. veebruari korralduse täitmisele kohtadel, siis peab tunnistama, et, vaatamata suurtele raskustele, metsade riigistamine teostus üldiselt paremini ja kiiremini kui seda loodeti, sest juuni alguks oli see suur töö enamikus juba lõpetatud. Kui seejuures, nagu aastate järele selgus, 2—3 väikest ühikut jäid riigistamata ja mõned võõrandamisele mittekuuluvad metsad võeti riigi valitsemisele, siis ei olnud see tingitud niivõrt ametnikkude lohakusest ehk kuritahtlusest, kui töö kiirusest ja suurusest ning kohtadel valitsevatest segasest oludest.

Kuna oli selge, et olemasoleva personaaliga Metsade peavalitsusel on võimata riigistatavaid metsi valitseda ja majandada, arvati metsade riigistamise lisamäärustega 11. veebruarist 1920 a. (R. T. nr. 20/21 — 1920 a.) riigiteenistusse ka kõik endised mõisametsaametnikud, kes selleks nõusolu avaldasid (arvult üle 2000).

Samal ajal kui kohtadel oli käimas metsade riigi valitsemisele võtmine, voolas keskvalitsusse kokku määratu hulk palvekirju neilt, kes endiste omanikkude lubaduste põhjal ühel ehk teisel viisil tahtsid saada metsa kergendatud tingimustel ehk koguni tasuta.

Nimetamisväärt on üle 700 maaseadusega tühistatud metsa ostu-müügi lepingu, mis peavalitsusele esitati uuendamiseks R. T. 16/17 — 1920 a. väljakuulutatud Vabariigi Valitsuse määruse kohaselt. Nende läbivaatamiseks moodustati peavalitsuse juures Põllutöömisteeriumi volitustega erikomisjon, mille esimeheks määrati Metsade peavalitsuse ülem ja millest kutsuti võtma osa Kaubandus-tööstusministeriumi ja Riigikontrolli esindajad. Komisjoni töötades selgus, et mõned metsaomanikud olid münud ette ära kuni 50 a. kasutusnormid; teised jälle olid lubanud üle terve metsa väljavaliku teel raiuda välja kõik paremad ja väärtuslikumad tarbepuud. Arusaadav, et komisjon seesuguseid lepinguid tunnistada võis ainult 1919 a. raielangi kasutamata osa ulatuses. Kuna lepinguosalisel komisjoni otsustega enamikus ei olnud rahul ja igasuguste vastuväidetega korduvalt esinesid, siis lepingute läbivaatamise ja uuendamise töö venis pikemale, kui seda esialgu keegi oleks võinud arvata, ja täielikult lõppenud pole see veel praegugi.

Mis puutub komisjoni töö tulemustesse, siis, nagu juba tähendatud, uuendati lepinguid peamiselt ainult 1919 a. raielangi kasutamata osa arvel, mis maksvate määruste ja Vabariigi Valitsuse 7. VII. 1920 a. otsuse kohaselt endiste omanikkude kasutada pidi jääma. Ainult üksikutel juhtudel, kus esitati tõendus, et metsamüük on kooskõlas metsahoiu komitee poolt kinnitatud majandusplaaniga, kinnitati ka möödunud aastate peale tagasiulatuvaid müügilepinguid.

Ühel ajal kodanikkude palvete ja soovide lahendamiseks kestis keskvalitsuses edasi organiseerimistöö: kõik tuli algusest peale uuesti luua, igat asja korraldada, kõigile anda juhatust ja juhtnööre; tuli hoida metsi laastamise eest ja samal ajal nende osalise laastamisele aidata kaasa (17. III. 1920 a. korraldus raudtee lähedastest metsadest K. K. K. 5 a. kasutusnormi kättenäitamiseks); tuli seada üles majandusplaan ja nende täitmisest olukorra sunnil otsekohe loobuda; tuli ühel ajal soodustatud tingimustel varustada kohalikke elanikke ja riigi asutisi, kitsendada raiumist ja maksimumini suurendada metsast saada- vaid tulusid.

Kuid vaatamata kõigile raskustele suudeti 1920 a. lõpuks siiski luua tarviline arv metskondi ja anda majapidamiseks vajalised juhtnöörid. Ka ametnikkude ettevalmistamise alal ei möödunud 1920 a. tegevuseta: 20. oktoobril algas õppetegevus metsaülemate ja abimetsaülemate ettevalmistamiseks Tartus korraldatud esimestel metsaasjanduse kursustel. Esimestele kursustele järgnesid 1921/22 a. sa-

mas kohas teised, mille järele katkestati kur-
suste tegevus, kuna varsti võis loota uute töö-
jõudude juurevoolu Tartu ülikoolist.

Ülevaate metsaametkonna edaspidisest tööst
ja tegevusest annavad üksikute majandus-
alade kirjeldused. Siin olgu puudutatud vaid
tähtsamad muudatused valitsemisaparaadis
ja isiklikus koosseisus.

Kuna töösuurust, mis metsade riigistamine
enesega tõi kaasa, võimata oli näha ette, osu-
tusid 1920 a. koosseisud varsti sedavõrt puu-
dulikkudeks, et nende muutmine juba 1921 a.
kevadil sai paratamatuks. Keskvalitsuses tuli
võtta juure 5 raamatupidajat, arve- ja kant-
seleiametnikku, 1 käskjalg ja 1 aidamees.
Kohtadel tõsteti maakonna metsaülemate arv

10 peale, anti neile 7 abi ja suurendati nende
asjaajajate ning kantseleiametnikkude arvu
vastavalt kuni 10 ja 17. Metskondade arvu
tõstmine 85 pealt 120 osutus võimatuks — met-
saülemate puudusel. Ühenduses sellega jäi
teostamata ka abimetsaülemate ja asjaajajate
arvu suurendamine. Metsnikkude arvu suu-
rendati 40 võrra, kuna nii metsavahtide kui
metskonna kantseleiametnikkude arvu vähen-
dati 50 võrra. 1922 a. muudatustest olgu mai-
nitud: metsatööstuse osakonna koosseisu üle-
viimine eelarve arvelt metsatööstuse fondi ar-
vele; maakonna metsaülemate abide arvu suu-
rendamine ühe ja kantseleiametnikkude arvu
vähendamine 8 võrra; metskondade arvu fik-
seerimine 110 peale ühes 110 abimetsaülem

Muudatused Riigimaade ja metsade vallitsemise koosseisudes. — *Changements survenus dans les états de l'Administration des forêts.*

1.	1919 a.	1920 a.	1921 a.	1922 a.	1923 a.	1924 a.	1925 a.	1926 a.	1927 a. 1928 a.	1929 a.	1930 a.
Peavalitsuse juhataja	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—
" " abi	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—
direktor	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
ameti juhataja	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
" " abi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
metsainspektor	2	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2
kohtuasjade ajaja	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—
osakonna (toimikonna, büroo) juhataja	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3
" " " abi	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—
sekretär-instruktor	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
sekretär	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—
asjaajaja	3	5	5	4	4	5	5	5	3	3	3
van. maamõõtja	6	7	7	7	7	7	7	7	1	1	1
maamõõtja	—	—	—	—	—	—	—	—	6	6	6
noor. maamõõtja	14	14	14	14	14	14	14	14	8	8	8
van. metsataksaator	3	3	3	3	3	3	3	3	4	4	4
metsataksaator	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	4
noor. metsataksaator	6	7	7	7	7	7	7	7	—	—	—
ehitustehnik	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
kultuurtehnik	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1
tehnik	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
registraator	3	3	—	—	1	1	1	1	—	—	—
van. kantselei ametnik	—	—	2	2	2	2	2	2	1	1	1
kantselei ametnik	8	8	7	7	7	8	8	7	3	4	3
masinakirjutaja	3	3	4	4	4	4	4	3	—	—	—
uksehoidja käskjalg	2	2	2	2	3	3	3	3	—	—	—
alaealine käskjalg	1	1	2	2	2	2	2	2	—	—	—
pearaamatupidaja (osak. juh.)	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—
" " " abi	—	—	1	1	1	1	1	—	—	—	—
van. raamatupidaja	1	1	1	1	1	1	3	1	—	—	—
noor. "	1	3	2	2	2	2	4	3	—	—	—
arveametnik	—	—	6	6	6	4	6	5	—	—	—
laekahoidja	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
eksekutoor-arhivaar	1	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—
käskudetäitja ametnik	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—
van. metsatööst. instruktor	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
noor. "	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
aidamees	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
statistik	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
maakonna metsaülem	9	9	10	10	10	10	—	—	—	—	—
" " " abi	—	—	7	8	8	8	—	—	—	—	—
ringkonna metsarevident	—	—	—	—	—	—	12	9	9	9	9
maak. metsül. asjaajaja	9	9	10	10	10	10	—	—	—	—	—
" " kants. ametnik	9	9	17	9	9	9	—	—	—	—	—
metsaülem	82	85	120	110	110	110	110	106	106	106	106
abimetsaülem	120	120	130	110	95	91	82	82	82	82	82
kandidaat	—	—	—	20	20	20	—	—	—	—	—
metskonna asjaajaja	—	—	120	110	110	110	106	106	106	106	106
metsnik	200	200	240	240	235	235	253	239	239	244	244
metsavaht	2000	2000	1950	1850	1800	1750	1540	1540	1540	1554	1554
metskonna kantseleiametnik	100	100	50	—	—	—	—	—	—	—	—
praaker	50	50	50	—	—	—	—	—	—	—	—
saeveski juhataja	20	20	20	—	—	—	—	—	—	—	—
masinist	20	20	20	—	—	—	—	—	—	—	—
kutsar	—	—	9	—	—	—	—	—	—	—	—
käskjalg	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—
metsakooli juhataja	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1
" õpetaja	—	—	—	—	—	—	1	1	1	2	2
" aednik	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1
" teenija	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1
Kokku—Total	2684	2695	2843	2550	2483	2435	2204	2163	2126	2150	2147

ja 20 abimetsaülema kandidaadiga; metskondades kantseleiametniku kohtade kaotamine ja metsavahtide arvu vähendamine kuni 1850. Isiklikus koosseisus ettevõetud muudatustest väärrib tähelepanu metsakorralduse osakonna reorganiseerimine, kus paljude eesti keelt mittevalitsevate ametnikkude (peamiselt endiste Põhja-Lääne armeelaste) asemele määrati eestlased. Aasta hiljem, s.o. 1923 a. kevadel, kui ametnikke uuesti tagavarasse oli kogunud, järgnes metsakorralduse osakonna lõplik vabastamine umbkeelsetest ametnikkudest.

1923, 1924 ja 1925 a. töid enesega kaasa suuri muudatusi nii valitsemisaparaadis kui koosseisus.

Tähtsamad neist on: 1) metsamajapidamise tsentraliseerimiseks ettevõetud maakonna metsaülemate instituudi täielik likvideerimine (31. XII. 1924);

2) metsarevidentide ametisse seadmine (1. I. 1925 a.);

3) keskvalitsuses metsakasutuse osakonna loomine (1924 a.);

4) senini fondi arvel tegutsenud riikliku metsatööstuse üleminek oma põhimääruste arvates 1. I. 1926 a.;

5) metsnikkude ettevalmistamiseks ettenähtud metsakooli ellukutsumine Voltvetis (1925 a.);

6) raamatupidamise ümberkorraldamine metskondades;

7) keskvalitsuse koosseisu suurendamine 3 eriteadlase ja 6 raamatupidaja ning kantseleiametniku võrra;

8) metskondade koosseisu vähendamine 19 abimetsaülema, 20 kandidaadi ja 310 metsavahi võrra.

1926 a. möödus jälle uue suure koosseisude vähendamise tähe all: keskvalitsuse koosseisust kustutati 8 raamatupidajat ja kantseleiametnikku; kohtadel likvideeriti 3 metsarevidendi, 4 metsaülema ja asjaajaja, 9 abimetsaülema ja 14 metsniku kohad. Juure loodi vaid statistiku koht keskvalitsuses.

1. veebruaril 1927 a. järgnes senistele vähendamistele iseseisva M. P. likvideerimine, kuna ta sel päeval liideti Maakorralduse peavalitsusega ühiseks Maakorralduse ja metsade peavalitsuseks. Viimase raamides metsad moodustasid küll omaette osa — Riigi metsavalitsuse —, kuid see ei olnud enam iseseisev asutis oma kulude-tulude eelarvega ja aruandega, vaid osa liidetud ametasutisest, mille koosseis on toodud tab. 1.

1. II. 1927 a. teostunud ümberkorraldusega on riigimetsade valitsemine ja majandamine pandud üksteisele võrdse ja vastastikku rippuma-

tu Riigi metsade valitsuse ja Administratiivmajanduse osakonna peale. Mis puutub Riigi metsatööstusse, siis allus ta oma põhimääruste järgi Metsade peavalitsuse juhatajale ja kujutas enesest 1922 a. likvideeritud metsakasutuse osakonna järeltulijat. 1927 a. ümberkorraldusega loodi endise Metsade peavalitsuse juhataja õigusjärglase-peadirektori ja kohapealsete esinduste vahel uus vahelüli — Riigi metsade valitsus, kelle vahekorid Riigi metsatööstusega ei saanud olla küllaldaselt selge, kuna ta ülesanded ja võimupiirid polnud üksikajaliselt kindlaks määratud.

1929 a. ümberkorraldusega moodustati Maakorralduse ja metsade peavalitsusest Riigimaade ja -metsade valitsus, mille struktuuri ja koosseisu kujutab skeem lhk. 11.

Metskondade avamine ja likvideerimine.

Vene valitsuselt pärisime 11 metskonda: Avinurme, Kariste, Kilingi, Kuresaare, Laiksaare, Orajõe, Tallinna (Viimsi), Vastemõisa, Võlla (Audru), Võru, Vötikvere.

1919 a. avati 2 metskonda: Petseri, Rava.

1920 a. avati 72 metskonda: Ahja, V. Antsla, Alatskivi, Aakre, Aimla, Anija, Erastvere, Haapsalu, Halliku (Saare), Jõhvi, Iisaku, Jäneda (Aegviidu), Jäärja, Jõgeva, Kolga, Kloostri, Koeru (Varangu), Käru, Kõrgesaare, Kariste, Karksi, Kabala, Kaavere (Kurista) Kõpu, Kaiavere, Kärevere, Kastre, Kambja, Karula, Keava, Kongota, Koorküla, Karjalasma, Loodi, Märjamaa, Mõtsu, Narva, Otepää, Orava, Öisu, Pagari, Pada (Kunda), Porkuni, Püssi, Purila, Purdi, Piirsalu, Putkaste, Puurmanni, Põltsamaa, Polli, Rakvere, Rakke, Rooküla, Roela, Rápina, Sagadi, Sangaste, Sõmmerpalu, Sutlema, Surju, Tartu, Tarvastu, Taali, Undla, Türi (Kolu), Valga, Vastseliina, Vaivara, Vändra, Voltveti, Vigala.

1922 a. avati 7 metskonda: Adavere, Huuksi, Kärddla, Eidapere (Kõnnu), Käesla (Kuresaare), Loobu, Paasvere, Pikavere, Rummo, Roosa, Saku, Triigi, Veriora, Vihterpalu, Väana.

1922 a. avati 7 metskonda: Adavere, Huksi, Kuusiku, Kärstna, Rikuldi, Tapa, Valgu (Vehise).

1924 a. avati 3 metskonda: Gorodenko, Kohtla, Urisaare ja kaotati 1 metskond: Pikaavere.

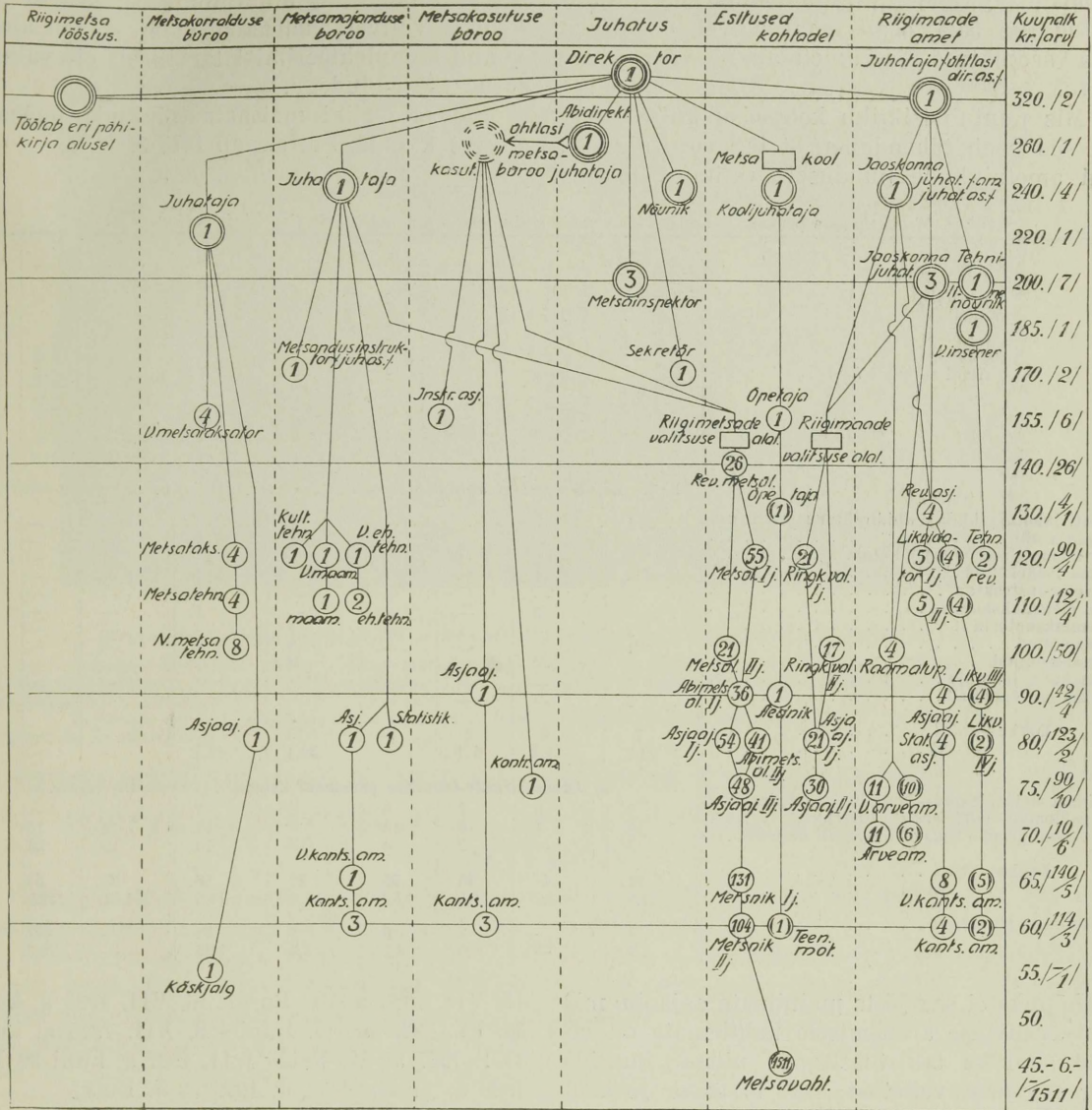
1925 a. avati 4 metskonda: Kivinõmme, Sonda, Tudo, Väätša ja kaotati 3 metstk.: Keava, Saku, Undla.

1926 a. kaotati 3 metskonda: Kõrgesaare, Rikuldi ja Urisaare.

Riigimaae ja -metsade valitsuse struktuur ning koosseis.

Schème de l'organisation de l'administration des forêts et nombre du personnel d'après les grades de service.

Kokku määratud ole " " 726 1551

Metskondade, metsandikkude ja vahtkondade arv ning suurus 1930 a. — Nombre et étendue des subdivisions forestières.

2.	Metskondade Districts forestiers			arv	Metsandikkude ¹⁾ Cantonnements			arv	Vahtkondade ²⁾ Rayons des gardes			
	pindala ha				nombre	superficie en ha			pindala ha			
	maksim.	minim.	keskm.			maksim.	minim.		moyenne	maksim.	minim.	keskm.
Viru	19	22 210	7 248	12 756	86	13 409	62	2 818	298	2 848	15	813
Järva	9	14 887	7 277	11 046	44	7 822	206	2 259	148	4 217	77	672
Harju	12	16 569	5 058	8 602	52	8 226	33	1 985	156	2 994	14	662
Lääne	8	16 396	6 191	11 631	27	8 809	111	3 446	117	5 100	89	795
Saare	3	11 468	2 433	6 594	6	6 267	329	3 297	56	2 986	50	353
Pärnu	15	20 532	4 219	11 637	28	15 723	220	6 224	161	8 919	37	1 084
Viljandi	11	24 601	4 191	11 374	32	16 983	113	3 910	129	4 855	123	970
Tartu	14	13 651	4 800	8 643	54	11 098	150	2 241	235	2 038	20	515
Valga	5	10 719	7 765	9 503	19	7 882	180	2 501	77	1 485	180	617
Võru	10	16 159	7 826	10 640	30	8 040	393	3 547	195	1 989	33	546
Kokku—Total . . .	106	24 601	2 433	10 683	378	16 983	33	2 996	1 572	8 919	14	720

¹⁾ Metsandikkude arv ei võrdu metsnikkude arvule, kuna mõne metsniku jaoskonda kuulub mitu metsandikku.

²⁾ Vahtkondade arv on suurem metsavahtide arvust koosseisu järgi, kuna osa väiksematest vahtkondadest on antud metsavahtide valve alla, kes riigilt ei saa rahapalka.

Administratiiv-tehnilisest personaalist, peale surma läbi lahkunute ja koosseisude koondamiste tagajärjel väljalangenute, on vallandatud ligi 50%, osalt omal palvel, enamikus aga saamatuse ja ametialaste väärtegade tõttu.

Mis puutub isikliku koosseisu kutseoskuse, siis peab tähendama, et tegevuse algusel, kui ametnikkude puudusel valiku võimalus

puudus, kutseoskuse suhtes ei saadud seada kuigi suuri nõudmisi, kuna nüüd on olukord sel alal täielikult muutunud, sest Tartu ülikool ja Voltveti metsakool võimaldavad ametkonna komplekteerimist tarviliselt ettevalmistatud tööjõududega.

Ülevaate riigi metsaametnikkude eriharidusest 1. I. 1930 a. annab tab. 3.

Metsatehnillise personaali haridus—*Instruction du personnel spécial de l'administration.*

3.

Amet — Fonction.	Tartu ülikooli metsaosakonna lõpetanud <i>Diplôme de la faculté for. de l'univ. de Tartu</i>	Peterburi metsainstituudi lõpetanud <i>Diplôme de l'institut for. à Petrograd</i>	Saksa metsa akadeemia lõpetanud <i>Diplôme de l'académie for. allemande</i>	Tartu ülikooli õppekursuse sooritanud <i>Etudes à l'univers. de Tartu</i>	Kõrgem õppeasutus lõpetamata <i>N'ayant pas fini le cours de l'enseign. super. for.</i>	Voltveti ja Vene metsakooli lõpetanud <i>Cours de l'école for. russe, et de l'école de „Voltveti“</i>	1919, 1920 ja 1921 a. metsakursused lõpetanud <i>Cours for. organ. en 1919, 1920 et 1921</i>	Praktikandidid <i>Practiciens</i>	Kokku—Total
a) Keskasutlise metsatehnilline personaal.—Personnel de l'administration centrale.									
Ameti juhataja, ühtlasi abidirektor metsade alal juhataja abi	1	—	—	—	—	—	—	—	1
toimkonna (osakonna) juhataja	—	2	1	—	—	—	—	—	3
metsa inspektorid	—	1	—	—	—	1	—	—	2
sekretär-instruktor	—	—	—	—	—	1	—	—	1
van. metsataksaatorid	—	3	—	—	—	1	—	—	4
metsataksaatorid	2	—	1	—	—	—	—	—	4
maamõõtjad	1	—	—	—	—	3	—	—	6
n. maamõõtjad	—	—	—	—	—	8	—	—	8
metsakooli juhataja	1	—	—	—	—	—	—	—	1
metsakooli õpetajad	2	—	—	—	—	—	—	—	2
Kokku—Total	7	6	2	—	13	5	—	—	33
%	21,2	18,2	6,1	—	39,4	15,1	—	—	100
b) Administratiiv-tehnilline personaal kohtadel.—Personnel local.									
revident-metsaülemad— <i>Inspecteurs généraux</i>	5	3	7	5	2	4	—	—	26
metsaülemad— <i>Officiers du district</i>	9	1	6	16	7	12	9	16	76
abimetsaülemad— <i>Sous-officiers du district</i>	7	—	2	4	13	10	16	23	75
Kokku—Total	21	4	15	25	22	26	25	39	177
%	11,8	2,2	8,5	14,2	12,5	14,6	14,2	22,0	100
Metsnikud— <i>Forestiers</i>	4	—	2	5	8	39	—	177	235
	1,7	—	0,9	2,1	3,4	16,6	—	75,3	100

Lõpuks ei saa jätta mainimata asjaolu, mis Metsavalitsuse arenemisele kahtlemata on olnud suureks takistuseks, ja nimelt, juhtide liig sagedast vahetust, sest 10 aasta jooksul on olnud 5 juhti: J. Kitsing algusest kuni

15. VII. 1923 a.; J. Rosen 16. VII. 1923 a. kuni 30. IX. 1925 a.; O. Daniel 9. XII. 1925 a. kuni 31. I. 1927 a.; A. Netze 1. II. 1927 a. kuni 30. XI. 1928 a. ja alates 1. I. 1929 a. J. Luik.

Riigi Metsavalitsuse juhtivad jõud — *Personnel supérieur de l'Administration forestière de l'État.*

Vasakult paremale: istuvad — Riigi metsatööstuse juhataja P. Saks, Põllutööministri abi N. Talts, Põllutööminister O. Köster, Riigimaade ja metsade valitsuse direktor J. Luik, Riigimaade ja metsade valitsuse abidirektor (ühtlasi Metsakasutuse büroo juhataja) A. Netze; seisavad — Metsamajanduse büroo juhataja F. Reidolf, Metsakorralduse büroo juhataja E. Schabak, Metsainspektorid A. Buldas ja A. Reinvaldt.

II. EESTI METSAD NING NENDE OMANDUSLIK KUULUVUS ENNE JA NÜÜD. *FORÊTS en ESTONIE et leur APPARTENANCE D'AUTREFOIS et ACTUELLE.*

Vaadeldes Eesti metsade suurust ja omanduslikku kuuluvust käsitavaid andmeid, näeme, et nad on üksteisele vastukäivad ja nähtavasti kõik enam-vähem ebatäpsad. Põhjus selleks peitub asjaolus, et andmete kogujad pole käsitanud metsamõistet ühtlaselt. Selle tõttu ei saa ka täpsast metsade suurusest

Eestis rääkida enne, kui pole koostatud uus maade kataster.

Vene põllutööministeeriumi metsadepartemendi arvestuse järgi, millist võib pidada täpsaks ainult endiste riigimetsade suhtes, oli 1. jaan. 1913 a. praegu Eestile kuuluval maa-alal metsa:

	Riigil		Riigi metsavalitsusele alluvad		Linnadel, kirikutel ja kogukondadel		Talupidajatel ja nende ühikutel		Eraomanikudel		Kokku	
	Metsandik. arv	Pindala ha	Metsandik. arv	Pindala ha	Metsandik. arv	Pindala ha	Metsandik. arv	Pindala ha	Metsandik. arv	Pindala ha	Metsandik. arv	Pindala ha
Viru	1	13	1	178	12	4 124	2	15	208	166 616	224	170 946
Järva	—	—	—	—	3	710	—	—	118	41 268	121	41 978
Harju	1	967	—	—	9	2 152	—	—	154	57 725	164	60 844
Lääne	—	—	1	245	3	475	—	—	130	55 950	134	56 070
Saare	19	8 837	4	8	1	176	—	—	22	5 786	46	14 807
Pärnu	12	51 341	7	52	7	4 951	19	323	46	64 285	91	120 952
Viljandi	6	13 518	1	14	1	80	24	356	63	53 038	95	67 006
Tartu	6	17 059	—	—	11	3 653	—	—	133	109 791	150	130 503
Võru	1	3 263	1	3	6	446	—	—	76	80 976	84	84 688
Kokku endistes Põhja- ja Lõuna-Eesti maak. . .	46	94 998	15	500	53	16 767	45	694	950	634 835	1 109	747 974

Kuna sellest arvestusest on jäänud välja Petserimaa ja narovatagused metsad, tuleb tõelikkusele lähemale jõudmiseks tabelis too-

dud arvudele lisada juure Petserimaa metsade arvel 51 599 ha (arvatud ühes 6 509 ha riigi metsa), narovataguste metsade arvel 4 285 ha

(3 221 ha riigi metsa) ja Lätilt saadud metsad 1 143 ha suuruses. Kokku oleks selle arvestuse järgi Eesti metsade pindala 804 781 ha.

Järgnevas tabelis on toodud katastri kokkuvõtte metsade kohta.

Katastri kokkuvõtte järgi oli metsa Maaseaduse vastuvõtmisel.

	Viru	Järva	Harju	Lääne	Saare	Pärnu	Viljandi	Tartu	Võru	Kokku
Kasutatav metsapind tuhanded hektarides										
Rüütlimõisadel	134,8	38,9	49,3	37,2	7,5	33,0	54,8	71,3	46,3	473,1
Majaraat- ja fideikom.-mõisadel	23,0	2,0	11,6	4,8	0,2	28,1	5,8	28,3	32,4	136,2
Rüütelkonna mõisadel	—	—	1,9	—	(0,01)	—	—	—	—	1,9
Kroonumõisadel	0,7	—	1,2	0,2	0,4	49,1	14,5	19,4	5,0	90,5
Maakohtadel	7,5	0,2	0,9	0,8	(0,03)	—	—	—	—	9,4
Kirikumõisadel	0,7	(0,02)	0,3	0,6	0,3	0,3	0,4	1,0	0,6	4,2
Linnamõisadel	1,1	—	1,1	—	(0,03)	4,3	(0,003)	2,9	—	9,4
Legaat- ja stiitimõisadel	0,4	—	—	—	—	—	—	—	—	0,4
Pangamõisadel	1,8	0,1	3,1	12,6	—	—	—	—	—	17,6
Väike-maaomandusel	9,4	7,8	19,8	4,8	0,6	11,2	13,0	15,0	17,0	98,6
Kokku	179,4	49,0	89,2	61,0	9,0	126,0	88,5	137,9	101,3	841,3

Ka sellest arvestusest on jäetud välja Petserimaa ja narovatagused metsad.

Nende tabelite võrdlusest selgub, et suuremaks lahkumineku põhjuseks on, nähtavasti, talundite metsad, milliseid (jättes võtmata arvesse Petserimaa ja narovatagused talundite metsad) katastri andmeil on üle 90 000 ha rohkem kui Vene metsadepartemendi aruande järgi.

Kuigi need arvud ei väljenda metsade tõelist suurust, pildistavad nad siiski küllalt selgelt metsade omanduslikku kuuluvust ja nimelt: nende järgi moodustasid endised Vene riigi metsad kodumaa metsadest kõigest 10%, kuna ümarguselt 70% oli mõisade eraomanduseks. Nüüd aga, kus Maaseadus tunnistas mõisade metsad riigi omanduseks, on riik oma 80% muutunud suurimaks metsaomanikuks Eestis.

Arvestades riigimetsades möödunud 10 a. jooksul teostatud mõõtmisi ja talundite metsade suuruse kohta põllumajanduslikul üleskirjutamisel saadud andmeid, võiks Eesti metsade üldsuurust iseloomustada järgmiste arvudega:

- a) riigimetsad . . . . . 742 776 ha ehk 78,5%
 b) linnametsad . . . . . 13 014 „ „ 1,4 „
 c) talumetsad . . . . . 160 104 „ „ 16,9 „
 d) tööstusettevõtete ja teiste nimetamata eraomanikkude mets. 30 064 „ „ 3,2 „

- Kokku . 945 958 ha ehk 100 %

Metsade territoriaalne jaotus üldse ja riigimetsade territoriaalne jaotus ning vanadusklasside vahekord eriti on näidatud tabelis 4, 5 ja 6 1929 a. andmeil.

Metsade pindala Eestis — Superficie des forêts en Estonie.

4. Maa Arrondissements	Vabariigi pindala ha Superficie totale de la République ha	Vabariigi metsamaade pindala ha Superficie des forêts ha	Riigimetsade valitsuse valdamisel olevad metsamaad ha Dont forêts administrées par la Direction forestière ha	Metsamaa % maakonna üldpindalast Proportion des forêts par rapport à la superficie totale (en %)	Metsamaad ha Moyenne de la sup. for.	
					Ühe elaniku kohta Par habitant ha	Maaelaniku kohta Par un habit. rural ha
Virumaa	637 981	203 379	155 415	31,9	1,36	1,77
Järvamaa	296 403	65 927	53 865	22,2	1,13	1,19
Harjumaa	546 593	91 262	63 594	16,7	0,41	0,95
Läänemaa	473 946	62 219	55 488	13,1	0,82	0,87
Saaremaa	271 530	20 478	16 496	7,5	0,36	0,38
Pärnumaa	507 146	126 596	106 060	25,0	1,35	1,68
Viljandimaa	388 829	83 909	71 712	21,6	1,09	1,24
Tartumaa	581 182	123 410	98 879	21,2	0,70	0,98
Valgamaa	147 903	49 688	38 363	33,6	1,25	1,64
Võru-Petserimaa	528 065	119 090	76 594	22,5	0,83	0,87
Kokku—Total	4 379 583	945 958	736 466	21,6	0,85	1,14

Keskmiselt on meie metsades enamus okaspuudel, umbes 70%, kuna 30% langeb lehtpuudele. Puuliikide vahekord on riigimetsas, lankide klupimisandmetel, järgmine: kuuski

42%, mändi 21%, kaski 19%, haabu 10%, leppi 7%, teisi lehtpuid kokku 1%.

Männikud on meil üldiselt hea kasvuga, eriti L.-Eestis. Männi tervislik seisukord

Metsaliigid ja vanusklassid riigimetsades (ha) — Genre et âge de bois dans les forêts d'État (en ha).

5.

Okasmetsa maapinna suurus — Superficie des résineux (ha)

	Seemendamata raismikud Taillis non boisés		Legendikud ja harvikud Vides et clairières	Vanusklassid — Groupes d'âge					Kokku Total
	Kus loomulik seemendamise võimalik Boisement possible	Kus loomulik seemendamise võimatu Boisement impossible		I	II	III	IV	V	
				1—20 a.	21—40 a.	41—60 a.	61—80 a.	81—100 a. ja vanemad et plus	
Virumaa	2 286,0	2 496,0	2 316,2	9 367,5	11 566,9	10 308,0	9 236,9	7 892,3	48 371,6
Järvamaa	3 033,3	4 558,8	2 183,8	13 648,6	15 840,4	18 574,8	21 001,7	20 979,9	90 045,4
Harjumaa	1 622,0	1 259,2	1 495,2	5 510,0	6 772,8	6 904,1	9 559,2	9 011,7	37 757,8
Läänemaa	569,1	980,1	1 186,9	8 225,4	7 740,8	5 939,5	7 316,0	10 864,1	40 085,8
Saaremaa	2 588,1	2 361,7	948,6	8 668,3	7 082,2	7 104,3	7 958,6	32 904,9	63 718,3
Pärnumaa	1 593,9	1 439,9	770,5	6 121,2	6 293,3	5 917,6	7 713,9	13 042,5	39 088,5
Viljandimaa	2 036,0	1 560,2	1 289,9	10 170,4	8 423,7	6 674,8	12 778,5	14 680,1	53 727,5
Tartumaa	1 587,4	955,1	2 179,0	12 645,9	12 940,3	9 428,4	12 010,6	10 462,3	57 487,5
Valgamaa	1 152,8	880,3	796,3	5 858,1	4 624,1	6 287,5	8 487,6	6 064,2	31 321,5
Võru-Petserimaa	172,1	889,2	413,6	1 766,8	1 546,1	1 252,2	1 199,3	5 945,8	11 710,2
Kokku—Total	16 620,7	17 380,5	14 580,0	81 982,2	82 830,6	79 391,2	97 262,3	131 847,8	473 314,1
	34 001,2			521 895,3					

Lehtmetsa maapinna suurus — Superficie des feuillus (ha)

	Seemendamata raismikud Taillis non boisés	Legendikud ja harvikud Vides et clairières	Vanusklassid — Groupes d'âge					Kokku Total
			I	II	III	IV	V	
			1—10 a.	11—20 a.	21—30 a.	31—40 a.	41—50 a. ja vanemad. Et plus	
Virumaa	473,1	191,6	1 070,9	1 411,7	1 434,8	851,9	1 690,2	6 459,5
Järvamaa	2 974,9	493,5	8 674,7	8 649,9	7 428,7	5 812,0	21 560,3	52 125,6
Harjumaa	646,4	108,5	1 909,7	2 035,5	2 232,4	965,8	3 832,9	10 976,3
Läänemaa	273,3	296,2	1 989,8	1 678,2	1 755,6	1 919,2	4 773,5	12 116,3
Saaremaa	1 139,6	153,2	6 299,3	7 085,2	4 197,1	3 857,7	13 710,8	35 150,1
Pärnumaa	1 994,3	173,6	4 200,7	4 697,1	3 422,7	3 476,4	10 754,9	26 651,8
Viljandimaa	1 980,3	789,0	7 213,7	6 262,1	4 594,8	4 856,9	14 568,2	37 495,7
Tartumaa	641,5	107,3	2 559,7	1 761,6	1 897,7	2 293,8	5 123,1	13 635,9
Valgamaa	208,7	42,5	745,0	763,1	472,7	526,2	1 453,6	3 960,6
Võru-Petserimaa	38,1	109,7	382,0	521,1	453,3	431,0	1 376,0	3 163,4
Kokku—Total	10 370,2	2 465,1	35 045,5	34 865,5	27 889,8	24 990,9	78 943,5	201 735,2
			214 570,5					

on üldiselt rahuldav; vanemates puudes on kaunis sagedasti mädanik (*Trametes pini*), keskealised ja noored kannatavad koorepõletiku (*Periderium*) ja kännuseene (*Agaricus*) all. Kahjuritest on sagedased metsaaednik (*Myelophilus*), kärsakas (*Hylobius*), pungamähkur (*Retinia*), männivaablane (*Lophyrus*), männilookleja (*Fidonia*) ja männiöölane (*Noctua*).

Kuusemetsade tervislik seisukord on üldiselt viletsam; tuuleheitel ja lumemurrud on õige sagedad. Mardikatest teeb kooreürasklane (*Ips*) palju kahju, seentest on esikohal südamepunamäda (*Trametes radiciperda*), mis rikub suurel arvul kuuski, eriti karja- ja endistel põllumaad, kus sageli üle poole puudest on mäda südamega. Muidu on kuused kasvult head ja annavad hektaarilt keskmiselt suurema saagi kui männid.

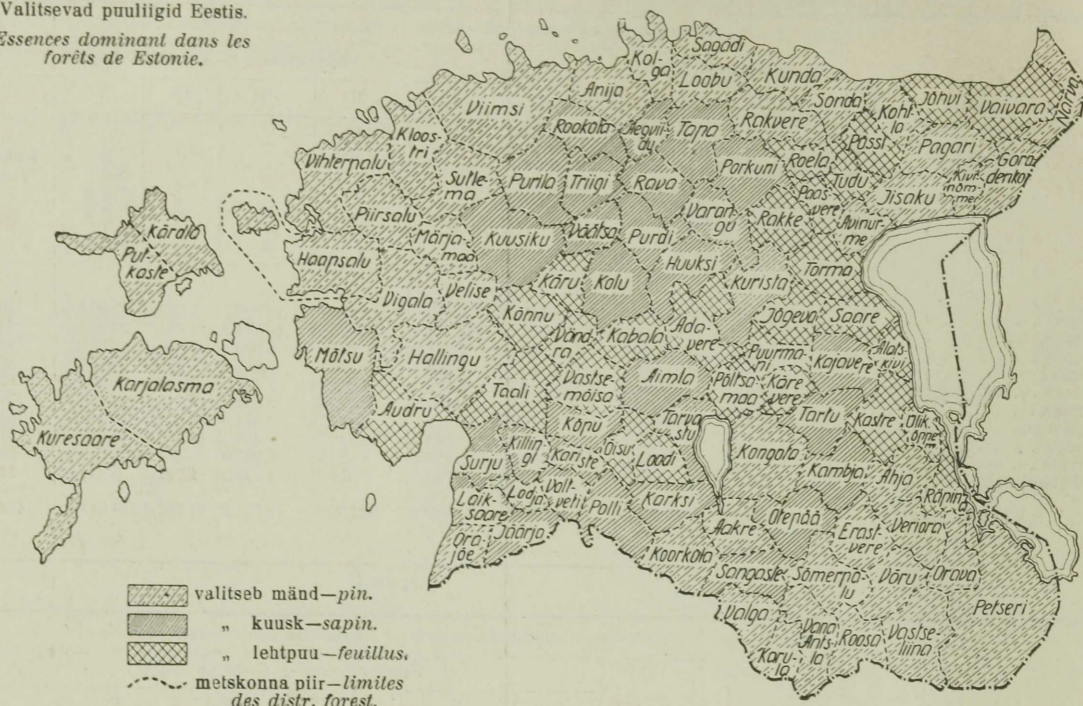
Kask esineb meil enamasti seguna kuuse, männi ja haavaga; arukask värsketel, sookask märjematel maadel. Ta on hinnaline küttekui ka tarbepuu; eriti suur on nõudmine kase järgi vineeritööstuses. Tervislik seisukord ja kasv on kasel hea.

Haavad esinevad ka tavaliselt koos kuusega. Vanemad terved haavad on tikupuuna heas hinnas; kuid, kahjuks, on meil haava tervislik seisukord väga vilets: vanemad puud on suuremalt osalt mäda südamega; ka nooremate hulgas on suur protsent rikutuid, osalt seenhaiguste, osalt mardika-haavasiku (*Saperda*) läbi.

Mustlepp asub niisketel lodumaadel puhtpuiestikuna või ka segus kuuse ja kasega. Tarvitatakse enamasti küttepuid, terveid ja jämedaid puid kasutatakse ka vineeriks.

Valitsevad puuliigid Eestis.
Essences dominant dans les
forêts de Estonie.

Eesti metsarohkus võrreldes teiste maadega. — Comparaison de la superficie des forêts en Estonie avec celle des autres pays.

6. R i i k .	Metsamaad—Superficie des forêts			Metsade jooksev juurekasv aastas Accroissement courant annuel des forêts		
	ha	% üldpind- alast—% à la superfici- ete totale	Läbistliku elaniku kohta—Par habitant ha	m ³	Läbistliku metsamaa ha kohta Moyen par ha de la sup. for. m ³	Läbistliku elaniku kohta Moyen par habitant
Austria—Autriche	3 178 400	36,7	0,49	9 743 300	3,1	1,5
Eesti—Estonie	946 000	21,6	0,85	2 840 000	3,0	2,6
Helveetsia—Suisse	974 800	23,6	0,25	3 000 000	3,1	0,8
Itaalia—Italie	5 545 100	17,9	0,14	14 200 000	2,6	0,4
Jugoslaavia—Yougoslavie	7 039 600	28,3	0,56	14 000 000	2,0	1,1
Kreeka—Grèce	1 513 700	12,6	0,31	—	—	—
Läti—Lettonie	1 820 000	27,7	0,97	4 000 000	2,2	2,1
Leedu—Lithuanie	858 300	16,6	0,40	2 000 000	2,3	0,9
Norra—Norvège	7 105 500	22,9	2,60	9 700 000	1,4	3,6
Poola—Pologne	8 943 800	23,2	0,33	21 413 400	2,4	0,8
Prantsuse—France	9 822 600	17,8	0,25	25 076 700	2,6	0,6
Rootsi—Suède	23 515 700	56,4	3,80	50 000 000	2,1	8,5
Saksa—Allemagne	12 587 000	26,6	0,22	37 600 000	3,0	0,6
Soomes—Finlande	25 263 500	73,5	7,40	44 400 000	1,8	13,0
Tšehhoslovakkia—Tchécoslovaquie	4 529 400	32,3	0,33	14 043 800	3,1	1,0
Ungari—Hongrie	1 175 300	12,8	0,14	1 645 300	1,4	0,2

Valgelepp on tüübiline karjamaapuu, kus ta raiumisele tuleb 10–20 a. vanuselt, omades taludes haoküttena tähtsa koha.

Saar kasvab enamasti seguna mustlepa ja kuusega sigusatel, rōsketel maadel. Ta leiab laialdast kasutamist tarbepuuna.

Tamm on meie hinnalisem puuliik. Tema loomulik kasvupiir ei ulatu põhjapoolse Eesti piiri. Oma pikaldase kasvu ja laialdase kasutamisevõimaluse tõttu on tamm hakanud kaduma meie metsadest juba XVII sajandil, nii et juba Rootsi ajal võeti ta erilise kaitse alla. Üle maa leidub üksikuid põliseid tammi, mis pärit osalt sellest ajast. Saare- ja Läänemaal

olid alles möödunud sajandi algul kaunis laialdased tammikud, ka praegu leidub seal tammi võrdlemisi sageli puisniitudel, enamasti üksikute lühikesetüveliste ja haaraliste puudena. Ka Virumaa vanemad säilinud tammikud on madalatüvelised ja jändrikud. Paremad omas kasvus on Lõuna-Eesti tammikud, näit. Vastseliinas, mis, arvatavasti, kultiveeritud. Noori tammekultuure leidub mitmel pool, millest mõned väga hea kasvuga. Kuna tamm nõuab sügavapõhjalist ja sigusat maad, siis on tema kasvuolud jäänud kitsaks. Varemadel aegadel on tammemetsade kadumine käinud käsi käes põllumaade laiendamisega,

80 aastane kuuse ja kase segamets. — *Forêt mixte de sapin et bouleau (agée environ 80 ans).*

sest esimestena võeti rookimisele just need oma hea maa tõttu.

Vaher, jalakas ja künnapuud esinevad üksikute eksemplaridena seguna headel, sigusatel maadel. Nende vähesuse ja suure tarbeväärtuse tõttu kaovad nad metsadest juba noorelt, ainult elamute ümbruses leidub vanemaid puid.

Ka pärn on kaunis haruldane meie metsades, vähemalt täispuuna. Kus teda leidub, seal esineb ta enamasti alusmetsana. Varemalt tarvitati tema koort rohkesti viiskude tegemiseks; ka roguski tööstus, vähemalt Saaremaal, on etendanud teatavat osa, sest Kuresaarest on seda veetud välja kaunis suurel arvul.

Katseviisil on siin-seal kultiveeritud mitmesuguseid võõramaa puuliike väikestel

aladel. Kõige sagedamini leidub meie metsades lehist (*Larix*), mille vanemad kultuurid Vigalas on juba üle 120 a. vanad. Soodsatel kasvualadel on ta kasv hea, ületab isegi männi ja kuuse. Teised võõramaa puuliigid pole suutnud meie metsades võita veel pinda, esinedes enamasti parkides ilupuudena. Ka metsas leidub siin-seal üksikuid eksemplare või väikseid salku istutatud enam ilu mõttes. Enne sõda oli Douglase kuusel (*Pseudotsuga*) elav poolehoid ja tema kasvatamiseks tegid endised mõisnikud laialdasi ettevalmistusi, isegi eriline ekspeditsioon saadeti Ameerikasse muretsema meile seemet kõige soodsamatest kasvukohtadest. Viimasel ajal on jätkatud väiksel viisil katsetamist võõramaa puuliikidega.

III. RIIGIMETSADE MAJANDAMINE.—*RÉGIME FORESTIER D'ÉTAT.*

1. Metsakorraldus. *Aménagement des forêts*

Maaseadusega võõrandatud metsade riigistamisel selgus, et suurema osa metsade üle ei puudu ükspäinis majanduse kavad ja plaanid, vaid paljudel juhtudel isegi andmed metsade suuruse kohta, milline asjaolu tegi paratamatuks metsakorralduse kiire teostamise. Vastavalt sellele seati juba 1920 a.

raldamiseks. Viimase alusel tööle asuda siiski kokku juhatuskiri metsade ajakohaseks korre saadud, kuna see oleks nõudnud kvalifitseeritud, eesti keelt valitsevaid töötajate, millised sel ajal, kahjuks, puudusid. Olukorra sunnil tuli täppis metsakorraldus jätta kõrvale ja leppida metsade kõige lihtsama arvestamisega, mis seisib metsade lihtsustatud

kaardistamises ja lihtsate majanduskavade koostamises¹⁾. Tööjõududeks seejuures olid peamiselt vene pagulased, kes eesti keelt ei valitsenud, millise asjaolu arvele, nähtavasti, tuleb panna nii mõnigi lihtsustatud majanduskavades ja metsaplaanides hiljem avalikuks tulnud viga.

Et töid kiirendada, püüti igal võimalusel kasutada vanu metsaplaane, tehes neis tarvilisi muudatusi ja parandusi. See tõstis küll töö kiirust, kuid vähendas silmnähtavalt töö täpsust ja väärtust. Viimane asjaolu oligi põhjuseks, miks 1923 a., kui hädatarvilikud

arvestamistööd juba tehtud, otsustati metsade lihtsustatud korraldamisest — arvestamisest loobuda ja minna üle täiskorraldusele 1920 a. metsakorralduse juhatuskirja alusel.

Esimeses järjekorral nähti ette täiskorraldus neis metsades, mis 1920—1922 a. jäid arvestamata ja nimelt: Võrumaal umbes 11 324 ha, Saaremaal umbes 17 811 ha, Pärnumaal umbes 167 564 ha, Läänemaal umbes 60 199 ha ja Viljandimaal umbes 90 013 ha — kokku 346 911 ha.

Ülevaate metsakorralduse tööde käigust annavad järgmised tabelid.

Arvestamine (1920—22) — Travaux de l'aménagement sous forme de l'estimation approximative des forêts (conduits de 1920—22).

7.	Metsandikkude arv N. des rayons for.	Pindala ha Superficie ha	Tehnikuid välistöödel N. des techni- ciens occupés aux travaux	Üks tehnik ar- vestas ha N. des ha éva- luées par un techn.	Tööliste päeva- palk kr Salaire moy. journ. par ouvrier kr	Kulude üld- summa kr Montant total des dépenses kr	Kulu 1 ha peale kr Dépense par une ha kr
1920	108	286 853	25	11 474	0,85	35 000	0,12
1921	118	301 362	28	10 763	1,54	44 238	0,15
1922	—	202 908	23	8 822	1,59	42 669	0,21
Kokku—En-semble .	—	791 123	76	10 409	—	121 907	0,15

Täiskorraldus (1923—29) — Travaux de l'aménagement des forêts (règlements définitifs établis) de 1923—29.

8.	Metsandik- kude arv N. des forêts	Poligoonide arv N. des polygones	Pindala ha Superficie ha	Tehnikuid välistöödel N. des techn. occupés aux trav.	Üks tehnik korral- das aastas keskmis- elt ha Sup. réglée par un techn. par an ha	Töölise päe- vapalk kr Sal. moy. journ. par ouvrier kr	Kulude üld- summa kr Dépenses totales kr	Keskmine kulu 1 ha peale kr Dépense moyenne par ha kr
1923	20	—	97 912	25	3916	2,04	60 540,00	0,62
1924	28	349	105 221	29	3630	2,31	75 724,25	0,63
1925	24	342	86 200	26	3315	2,61	78 870,95	0,91
1926	14	123	103 582	26	3984	2,63	74 562,42	0,72
1927	18	253	75 470	19	3972	2,47	68 814,03	0,91
1928	20	362	62 274	19	3277	2,73	70 585,13	1,13
1929	15	221	62 669	19	3298	2,82	72 578,08	1,16
Kokku—Ensemble .	139	—	593 328	163	3640	—	501 674,86	0,85

Märkus: Kulude all on arvestatud kõik metsakorralduse osakonna kaudu kulutatud summad, mille tõttu pole kooskõla tabel nr. 45, kus arvestatud ainult töökulud ja materjalid.

Nagu tab. 7 ja 8 nähtub, on 10 aasta jooksul arvestatud ja korraldatud kogusummas 791 123 + 593 328 = 1 384 451 ha. Kuna Metsavalitsuse valdamisel oleva maa-ala suurus on praeguste andmete järele 1 127 228 ha, siis pole mitte üksipäinis kõik riigimetsad ja nendega ühenduses olevad maad arvestatud ehk korraldatud, vaid täiskorraldus on umbes 265 000 ha suuruses viidud läbi ka neis metsades, mis 1920—1922 a. arvestati lihtsustatud korras²⁾.

Tab. 8 nähtub peale selle, et praeguse koosseisuga (19 tehnikut) suudetakse aasta jooksul korraldada umbes 65 000 ha, nii et kõigi, täiskorraldusest senini puutumata metsade (1 127 228 ha — 593 328 ha = 533 900 ha) korraldamiseks, alates 1930 a. kevadest, kuluks ära

veel 8 aastat, s. o. algkorraldus lõpeks alles 1938 a. kevadeks. Aja- ja teadusenõuetekohase metsakorralduse juures aga peaks töøjärg juba 1933 a. I revisjoniga jõudma tagasi 1923 a. korraldatud metsadesse. Arusaadav, et praegune koosseis seda ei võimalda ja et tehnikute koosseisu ajutine suurendamine selle tõttu osutub möödapääsmatuks.

Vaadeldes ühe tehniku hooaja töönorme, näeme, et need keskmiselt on suuremad kui näeb ette E. V. Metsakorralduse juhatuskirja. Viimase alusel välja arvatud hooaja töönormid algkorraldusel on I järgu metsandikkudes 2 180 ha, II järgu metsandikkudes 3 640 ha ja III järgu metsandikkudes 7 200 ha. Senine keskmine töönorm on olnud aga 3 640 ha.

¹⁾ Maakonna metsaülemate otsus 21. IV. 1920 a.

²⁾ 1 384 451 — 1 127 228 = 257 223. Sellele tuleb lisada juure Kabala metskonna arvel 9 460 ha, kus enam-vähem korraldud plaanid olemas, mille tõttu seal kuni 1929 a. ei võetud ette ei arvestamist ega korraldamist.

Mets luiteil. — Forêt sur dunes.

Korraldatud metsandikkude III järgu järkudesse %.
Répartition des forêts aménagées en %.

9.	I järku de I ordre	II järku de II ordre	III järku de III ordre
1923	28,7	71	0,3
1924	14	83	3
1925	8	74	18
1926	2	95	3
1927	6	70	24
1928	32	55	13
1929	15	65	20
Keskmiselt—Moyen.	15	74	11

Tab. 8 ja 9 võrdlusest selgub edasi, et tehnika keskmised aastased töönormid olenevad suurel määral sellest, kas töötada tuleb suurtes ühtlastes massiivides, mis turutingimuste poolest kuuluvad enamuses II ehk III järku (1926 a.), või kuuluvad korraldamisele väiksemad, üksikeisest sageli kilomeetrite kaugusel asuvad ühikud (1928 a.).

Ka ilmastikuolud ei jäta avaldamata oma mõju töönormi suurusele. Nii olid töönormid kõige madalamad just vihmarikastel 1925 ja 1928 a. suvedel.

Mis puutub korraldamise kuludesse, siis olenevad need nii töönormidest ja viimaseid mõjutavatest teguritest kui tehnikute ja tööliste palgakdest. Nii tingis tehnikute palgate tõus 1927 a. korralduskulude tõusu 19 senti võrra hektaarile, kuigi teised töötamistingimused 1927 a. polnud halvemad 1926 a. omadest,

Kuna meie Metsakorralduse juhatuskiri üldjoontes ühtib Vene metsakorralduse instruksiooniga, siis olgu võrdluseks toodud Vene metsakorralduse kulud 1927/28 a., millised Vene Nõukogude Vabariigi (R. S. F. S. R.) ulatuses tõusid keskmiselt kuni 40 kop. hektaarile, juhtudel aga, kus nõuti suuremat täpsust, kuni 52 kop. Seejuures kuulus enamus korraldatavaist metsadest turutingimuste poolest III ja IV järku; ka oli korraldustööde hulgas kuni 15% metsakorralduse revisjoni töid, kus kulud peaks olema algkorralduse kuludest vähemalt poole odavamad.

Minnes välja metsa arvestamise ja täiskorraldamise juures saadud arvudest, saame riigimetsa suuruse ja vanadusklassides vahekorra, nii nagu see tähendatud tab. 4.

Mis puutub metsakorralduse majanduskavadesse, siis olgu tähendatud, et arvestamisel koostatud kavad peale lühikese inventuuri annavad veel vaid umbkaudsed raieringid ning peakasutuse raielangid normaallangi ja vanaduslangi piirides, kusjuures on võetud raieringideks:

suuremates okaspuu majandustes — 100 a.
väiksemates okaspuu majandustes — 80—100 a.
eraldi männile — 100 a., eraldi kuusele — 80—100 a.,
lehtpuu majandusele aastatel 1920—1921 — 50 a. ja 1922 a. enamuses — 60 a.,
märja tüübi V boniteedi männile — 60 a. ja männi pargimajandustes 120, 140, 160 ja 200 a.

Täiskorraldusel määratakse raieringid puistu kasvukäigu uurimuste järeldusel. Seejuures on osutunud otstarbekohasteks raieringideks:

männile enamuses 120 a. ja harva 100 a.
kuusele enamuses 100 a. ja harva 80 a. ehk 120 a.

lehtpuudele, peale tamme, enamuses 60—70 a. ja harva 50 a.

kaitsemetsa männile 140 a.

laevametsa männile 140—160 a.

tammele ja pargimajandusele 160 a.

V. bon. männile (enamuses) 100 a.

Kui lihtsustatud metsakorraldamisel 1920—22 a. peakasutuse raielangi suuruse kindlaksmääramist teostati normaallangi ja vanaduslangi piirides, siis täiskorraldamisel kokkuseatavad majanduskavad näevad ette veel arvestamise seisukorra langiga ja viimase kolme aasta keskmise langiga. Ühtlasi on nähtud ette ja teostatakse ka pinna suuruse järgi määratud aasta kasutuse võrdlust normaalkasutusega massi järgi. Seejuures on selgunud, et 10 aasta peale kasutamiseks ettenähtud langid sisaldavad normaalsest vähem puumassi, milline asjaolu, nähtavasti, on tingitud sellest, et IV, V ja vanemate klasse puistud endiste omanikkude poolt on tugevasti läbiraiutud. Ühtlasi näitab see aga ka, et raiekohtade valikul on jäädud peatuma eeskätt halvemate, vähetootvate puistude juures.

2. Metsauuendus. *Régénération des peuplements.*

Metsakultuuritööde aluseks kodumaa metsades peab arvama XVIII sajandi lõppu ja XIX sajandi algust. Suurema ulatuse võtavad kultuuritööd siiski alles möödunud sajandi kolmandal ja neljandal veerandil koos metsade suurema kasutusega ja viimasest tingitud metsakorralduse töödega.

Kuigi endiste omanikkude poolt tehtud kultuuritööde kohta arvud puuduvad, võib arvata, et enne ilmasõda paljasraiete pindala oli kompenseeritud tehtud kultuuridega. Ilmasõda, revolutsioon ja Vabadussõda töid sellesse tasakaalustatud seisukorda suure muutuse: esiteks, katkesid sõja tulekuga kultuuritööd pea täielikult; teiseks, mindi metsakasutamisel valikraidelt ikka enam ja enam üle paljasraidele ja, kolmandaks, ei hoolitud sageli ei võimalikust kasutusnormist ei kasutuskohtade otstarbekohasest valikust. Nii raiusid „Osso-top“ ja „Polevoje Stroitelnoje Upravlenie“ sageli sealt, kust arvasid ise heaks ja nii palju, kui pidasid tarvilikuks. Viimaste taktikat, kuigi veidi pehmemal kujul ja väiksemal määral, jätkas ka Kütteinete Keskkomitee.

Kõige selle tagajärjeks oli metsamata raismikkude pindala kiire suurenemine, nii et raiestikud 1920 a. lõpuks metsaga kaetud pindalast moodustasid juba kuni 5%.

Säärases seisukorras tulid võõrandatud metsad Metsavalitsuse valdamisele, kelle ülesandeks jäi leida abinõusid nende laialdaste, osalt juba soostunud ja metsikusse seisukorda sattunud raiestikkude ja lagendikkude metsamiseks.

Asudes tegelikult raismikkude metsamisele selgus, et see töö on raskem kui arvati algul, sest seemnete tagavarad puudusid, käbikuivatisid olid lagunened, taimeaiad metsikusse seisukorda sattunud, taimed väljakasvanud ja raismikud rohtunud. Ja kõigele sellele seltsis asjaolu, et ainult vähesed metsaülemad jäid oma endistele kohtadele, kuna enamjagu neist asus täiesti uutesse, tundmata oludesse, mis tööde korraldamist märksa raskendas. Samuti ei jäänud mõjuta ka see, et alam-metsa-teenijate kutseoskus sõja ja revolutsiooni ajal langes tunduvalt.

Arvestades neid asjaolusid on arusaadav, et 1920 a. kevadine kultuuritööde hooaeg, mis osalt langes ühte metsade riigi valdamisele võtmisega, pidi mööduma pea täielikult järel dusteta, olgugi et Metsade peavalitsus juba 17. I. 1920 a. kutsus metsaülemaid üles seemnete kogumisele ja kultuuritöödeks ettevalmistamisele.

1921 a. kevadeks aga oli olukord juba niivõrt paranenud, et suudeti kultiveerida 1101 ha, s. o. ligi 6 korda rohkem kui 1920 a.

Metsauuendustööde aast-aastast kasvamisest ja riigi kulu selleks selgitavad järgnevad tabelid lhk. 21, 22.

Nagu tab. 10 selgub on kultuure tehtud: männiga 21 753,0 ha (72,7%), kuusega 5 619,5 ha (18,8%), okaspuu seemnete seguga, võõramaa- ja lehtpuude seemnetega 2 556,0 ha (8,5%).

Edasi selgub samast tabelist, et: 1) külviga on täiendatud 6 124,8 ha ehk 25,3% samal ajal külviga kultiveeritud pindalast, kusjuures seemnete tarvitust vastab 13% algtarvitusest (41 174 kg); keskmine seemnete tarvitus täiendavate külvide juures on olnud 0,9 kg ha peale ehk 53% keskmisest algtarvitusest. 2) istutamisele on täiendatud 6 225,0 ha, kusjuures istikute tarvitust on olnud 39% algtarvitusest (38 048 tuhandest); keskmine istikute tarvitust on olnud 2,4 tuhat tükki ha peale.

Seemnete suhtes olgu tähendatud, et nende muretsemine oli kauemat aega seotud raskustega. Esiteks, puudus tarviline arv käbikuivatisi ja olemasolevadki olid enamuses lagunened ja ei vastanud ajanõuetele; teiseks, polnud rahvas harjunud käbide korjamisega ja põlgas seda tööd, mille tõttu käbide kokku-

Metsa kultuuritööd — Régénération des peuplements aux forêts.

10.	K ü l i t u d — Boisement par semis										I s t u t a t u d Boisement par plantation					Kokku uusi kultuure tehtud Totalité des nouvelles cultures		
	Mänd— <i>Pin</i>	Kuusk— <i>Sapin</i>	Sega külvid (lehtpuud, võõramaa puud) Semis mixte (arbres feuillus et étrang.)	Kokku— <i>Total</i>	Seemet tarvitatud Quantités des graines employées						Mänd— <i>Pin</i>	Kuusk— <i>Sapin</i>	Võõramaa puud, lehtpuud Arbr. étrang., feuillus	Kokku— <i>Total</i>	Taimi tarvit. Plants employés			
					Mänd— <i>Pin</i>	Kuusk— <i>Sapin</i>	Lehtpuud, Feuillus	Võõramaa puud Arbres étrang.	Kokku— <i>Total</i>	Ühe ha peale Par ha					Kokku— <i>Total</i>		Kokku— <i>Total</i>	I. ha peale Par ha
1920	87,4	17,5	—	104,9	193,0	38,4	—	—	231,4	2,2	22,9	46,4	—	69,3	480	6,9	174,2	
1921	562,7	113,0	—	675,7	1247,9	248,7	—	—	1496,6	2,3	142,0	284,0	—	426,0	2847	6,7	1101,7	
1922	1430,0	315,0	106,3	1851,3	2532,2	841,7	3,7	—	3377,6	1,8	97,3	182,0	1,0	280,3	2128	7,6	2131,6	
1923	3043,3	329,5	175,4	3548,2	4932,7	709,9	—	—	5642,6	1,6	361,3	272,3	0,6	634,2	3784	6,0	4182,4	
1924	2772,6	331,2	523,2	3627,0	5334,0	988,5	—	16,4	6338,9	1,7	311,0	305,7	46,0	662,7	4602	6,9	4289,7	
1925	2572,5	475,9	300,4	3348,8	4334,9	1130,5	35,2	—	5500,6	1,6	469,1	339,6	17,9	826,6	5268	6,4	4175,4	
1926/27 . . .	2000,2	218,9	186,0	2405,1	3157,9	540,7	244,2	—	3942,8	1,6	370,1	443,3	29,2	842,6	5253	6,2	3247,7	
1927/28 . . .	3120,1	43,0	81,6	3244,7	5115,7	106,2	70,7	0,7	5293,3	1,6	322,8	359,8	21,4	704,0	4542	6,5	3948,7	
1928/29 . . .	1785,6	455,0	437,6	2678,2	2778,6	1162,1	—	—	3940,7	1,5	384,6	283,7	56,3	724,6	4624	6,4	3402,8	
1929/30 . . .	1598,3	548,7	524,6	2671,6	3553,3	1842,0	14,0	—	5409,3	2,0	299,2	255,0	49,1	603,3	4520	7,5	3274,9	
Kokku . . .	18972,7	2847,7	2335,1	24155,5	33180,2	7608,7	367,8	17,1	41173,8	1,7	2780,3	2771,8	221,5	5773,6	38045	6,6	29929,1	
%	78,5	11,8	9,7	100							48,2	48,0	3,8	100				

10.	Vanu kultuure täiendatud Amélioration des cultures existantes				Kokku vanu kultuure täiendatud— <i>Total des cultures exist. complètes</i>	Kokku uusi kultuure tehtud ja vanu täiendatud— <i>Superficie tot. de régénération artificielle</i>	Taimelaiad Pépinières			Puukoolid Pépin. pour plants repiqués			Kõigil kultuuritöödel kokku tarvitatud Quantité tot. empl. des		
	Külviga Par semis		Istutamisega Par plantation				Uusi asutatud Nouvelles créées	Vanu parandatud Vieilles amélior.	Seemet tarvitatud Graines empl.	Uusi asutatud Nouvelles créées	Vanu parandatud Vieilles amélior.	Taimi tarvitatud Plants empl.	Seemet— <i>Graines</i>	Taimi— <i>Plants</i>	
	ha	kg	ha	1000											m ²
	ha	kg	ha	1000			ha	m ²	kg	m ²	1000	kg	1000		
1920	16,4	24,5	81,1	190	97,5	271,7	—	—	—	—	—	—	—	255,9	670
1921	37,3	60,5	181,4	451	218,7	1320,4	28724	60442	429,2	—	—	—	—	1986,3	3298
1922	169,6	101,6	173,1	343	342,7	2474,3	36377	11726	519,4	—	—	—	—	3998,6	2471
1923	259,0	302,3	363,5	1674	622,5	4804,9	46387	12549	590,1	—	—	—	—	6535,0	5458
1924	560,2	420,9	414,5	1041	974,7	5264,4	37260	9282	550,2	—	—	—	—	7310,0	5643
1925	1049,1	579,6	521,3	1034	1570,4	5745,8	60506	45541	535,5	7780	—	—	317	6615,7	6619
1926/27 . . .	665,3	266,1	874,1	1729	1539,4	4787,1	67149	46820	683,8	13127	—	—	327	4892,7	7309
1927/28 . . .	1105,3	755,7	1259,2	3304	2364,5	6313,2	68527	26030	534,6	23737	4577	695	6583,6	8541	
1928/29 . . .	1113,9	2035,2	1195,6	2602	2309,5	5712,3	68129	41999	1018,9	25331	2597	471	6994,8	7697	
1929/30 . . .	1148,7	1033,8	1161,8	2424	2310,5	5585,4	116420	71355	1347,5	45398	5044	—	7790,6	6944	
Total . . .	6124,8	5580,2	6225,6	14792	12350,4	42279,5	529479	325744	6209,2	115373	12218	1810	52963,2	54650	

ostmine osutus võimalikuks ainult Petseri maal, kus madalad käharad männid soodustavad nende kogumist; kolmandaks, krediidi ei lubanud muretseda seemneid tagavaraks isegi mitte ühe aasta tarviduse piires, mille tõttu oldi sunnitud aast-aastalt leppima ainult väikse tagavaraga ja kõik kultuuritööde kavatsused rajama eeloleva talve seemnesaagile. Et ülesseatud töökavade täitmine seesugustes tingimustes sageli muutus küsitavaks, näitab selgesti 1926 a. kevad, kus kultuuritööde tegemine, olgugi piiratud ulatuses, sai võimalikuks ainult selle tõttu, et Eesti konsul E. Vesterisel, Helsingis, õnnestus meid varustada Soome seemnetega, kuigi ka Soomes neist seekord tunti suurt puudust.

Et vabaneda juhuslikkudest mõjudest ja varustada kodumaa seemnetega, asus Metsavalitsus 1925 a. uute käbikuivatiste ehitamisele ja vanade kordaseadmisele, kasutades selleks ehituskrediidi puudusel kultuurkrediiti. Samal ajal algas ka energiline kihutus-töö käbide korjamiseks. Järgneva kolme aasta jooksul seati korda vanad käbikuivatised Putkastes, Kärddlas, Haapsalus, Vigalas, Võrus, Vaivaras, Kabalas, Tormas, Vastseliinas ja Loobus, ja ehitati uued käbikuivatised Orava (2 tk.), Roela, Kuresaare, Laiksaare, Audru, Narva ja Karula metskondadesse. Mis puutub seemnete hinda, siis tuleb see riigi käbikuivatistes märksa odavam, kui ostes eraisikutelt. Nii maksti valmissemnete eest 1927

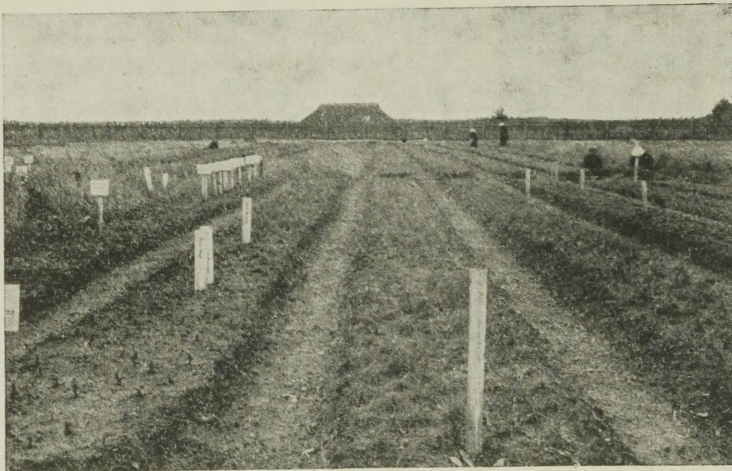

11.	Kültitud ja istutatud—Boisement par semis et plantation						Muid kulud kr ¹⁾ Autres frais kr	Kõik kulud kokku kr Montant total des dépenses kr
	Uusi kultuure tehtud ha Boisements neufs ha	Kulud kr Frais kr	Vanu kultuure täiendatud ha Boisements exist. complétés ha	Kulud kr Frais kr	Kokku uusi kult. tehtud ja vanu täiendatud ha Boisements neufs et compl. ensemble ha	Uute kultuuride tegemise ja vanade täiendamise kulud kr Frais kr		
1920	174,2	1 042,25	97,5	191,71	271,7	1 233,96	2 514,49	3 748,45
1921	1 101,7	22 505,71	213,7	2 958,06	1 320,4	25 463,77	1 205,39	26 669,16
1922	2 131,6	39 408,70	342,7	2 382,08	2 474,3	41 790,78	17 102,23	58 893,01
1923	4 182,4	88 382,00	622,5	7 966,16	4 804,9	96 348,16	36 505,93	132 854,09
1924	4 289,7	100 845,90	974,7	8 271,74	5 264,4	109 117,64	35 433,25	144 550,89
1925	4 175,4	123 282,68	1 570,4	16 843,98	5 745,8	140 126,66	4 865,17	144 991,83
1926/27 ²⁾	3 247,7	99 737,77	1 539,4	22 008,32	4 787,1	121 746,09	100 240,41	221 986,50
1927/28	3 948,7	119 278,05	2 364,5	31 596,70	6 313,2	150 874,75	89 721,06	240 595,81
1928/29	3 402,8	109 986,95	2 309,5	25 498,83	5 712,3	135 485,78	51 992,69	187 478,47
1929/30	3 274,9	109 680,47	2 310,5	27 202,26	5 585,4	136 882,73	70 239,49	207 122,22
Kokku—Total	29 929,1	814 150,48	12 350,4	144 919,84	42 279,5	959 070,32	409 820,11	1 368 890,43

a.: kuused kr 1,50 ja männid kr 2,00 nael, kuna oma käbikuivatistes naela hind oli vastavalt kr. 0,80 ja kr. 1,10.

Kui arvestada seemnete tarvitust aastas keskmiselt 16 000 nl., sellest umbes 83% männi ning 17% kuuse, oleks 1927 a. hindade alusel aastane kokkuhoid kr 13 850.

Foto A. Raukas.

Voltveti metsakooli taimeaed. — Pépinière de l'école forestière de Voltveti.

Nagu sellest järeldub, peaks käbikuivatistesse mahutatud kapital tasuma end lühikese aja jooksul, rääkimata oma kuivatistest saadud seemnete kõrgemast väärtusest.

Tehtud kultuuride seisukord jättis esimestel aastatel palju soovida. Ühtlasi peab aga tunnustama, et see seisukord, mis oli tingitud nii ametnikkude vilumatusest ja kohalikkude olude mitte küllaldasest tundmisest kui üldisest töörohkusest, õppinud tööliste ja tööriistade puudusest, kultuurmaterjalist (seemnete vähene idanemise %, liig vanad taimed) ja kultuurpinnast (vanad rohtunud raismikud,

üleliigne niiskus jne.), näitab edukat töötamist takistavate tegurite kõrvaldamisega järjekindlat paranemist, mis lubab loota, et juba lähem tulevik sel alal täit rahuldust suudab pakkuda. Samuti võib loota, et nüüd, kus isikliku koosseisu ametioskuslik tase märksa tõusnud, kultuurmaterjaliga varustamine kindlustatud, hädatarvilised tööriistad muretsed ja aasta raielangi kultuure nõudev osa aegjärglase raieviisi tarvitusele võtmisega vähenenud, peagi ei metsastu mitte ükspäinis senini kultiveerimata raismikud ja lagendikud vaid, et metsale suudetakse võita juure ka

1) Muude kulude all on arvestatud taimeaedade ja puukoolide asutamine ja korrashoidmine, maapinna ettevalmistamine, seemnete ostmine, käbikuivatiste ehitamine ja remontimine, kultuurriistade soetamine j. n. e.

2) 1926/27 a. kulude all on arvestatud ka 1926 a. esimese kolme kuu kulud kr 14 622 suuruses.

Neljakümneaastane kuusekultuur peale puhastamist. — *Culture de sapin après le nettoyage.*

Raismikkude pind 1920–29 (ha)¹⁾.
Superficie des coupes blanches de 1920–29 (en ha)

12.	Okaspuu— <i>Résineux</i>		Lehtpuu— <i>Feuillus</i>			
	Legendikud ja harvikud	Raismikud		<i>Vides et clairières</i>	<i>Coupes blanches dont</i>	
		Kus loomulik uuendamine võimalik	Kus loomulik uuendamine võimalata		<i>Régénération naturelle possible</i>	<i>Régénération naturelle im-possible</i>
1920	34 929,7	20 458,7 ²⁾	—	—	979,9	—
1924	16 835,4	18 254,9	2 450,4	11 811,1	1 076,5	—
1927	14 347,7	17 991,2	2 369,2	12 982,8	—	—
1928	14 580,0	16 620,7	2 465,1	10 370,2	—	—
1929	10 598,0	11 496,2	1 977,2	9 034,3	—	—

ebatootvaid maid, millised majapidamist senini ainult koormasid.

Vaadeldes Metsavalitsuse tegevust metsakasvatuse alal, ei saa tähelepanemata minna mööda tema katsetest ka erametsa omanikke ergutada metsakasvatamisele. Esimesed samud sel alal kuuluvad 1925 aastasse, kus töötati välja ja pandi maksma juhtnöörid preemiade maksmiseks eramaadel tehtud metsakultuuritööde eest ja kus selleks otstarbeks eelarves nähti ette kr 5 000 suurune krediit. Kuid juba järgneval aastal oldi sunnitud loobuma kõigest kavatsustest, kuna nende teos-

tamiseks ei lubatud krediiti. Selle tõttu tuli edaspidi piirduda vaid tasuta seemnete ja taime andmisega ja asjaosalistele metsamistööde tehnilise külje selgitamisega. Nähes, et otsekohene kaasabi krediitide puudusel peab jääma piiratuks, valis Metsavalitsus erametsamajapidamise mõjutamiseks kaudse tee: üldise huvitõstmise metsa ja metsamajapidamise vastu ja seda just eeskätt koolinoorsoo seas. Selleks korraldati 1928 a. 16. mail esimene üleriiklik metsaistutamise päev, mille kordaminek näitas, et valitud suun on õige ja väärrib edaspidist arendamist.

Metsamistööde hulka, kuigi kaudselt, kuulub ka kodanikkude varustamine ilupuude ja põõsaste taimedega, millise ülesande võimaldamiseks asutati puukoolid Voltvetis, Kabala Tõrvaagul ja Roelas, kust maapidajaile müüakse omahinnaga ilu- ja viljapuude ning põõsaste istikuid.

3. Metsade hooldamine ja kaitse. *Amélioration et protection des forêts.*

soovida. Põhjusi selleks tuleb näha kahes asjaolus. Esiteks, metsaülemate, abide ja metsnikkude isiklikus koosseisus, mis vahet-

¹⁾ Et loomulike metsastumisele määratud raismikkude ümberarvamine I kl. metsa hulka sünnib metsakorralduse visjonide korras, millised korduvad 10 a. järele, seisavad raismikkude nimekirjades ajutiselt ka metsastunud raismikud.

²⁾ Selles arvus peaks olema osa 1920 a. raismikkudest, kus töö 1920 a. kevadeks täielikult lõpetati. Viimaste arv on teadmata.

pidamata muutus ja oma tööskuse, sageli aga ka töötahte poolest ei seisnud tarvilisel korgusel, ja, teiseks, uue majapidamise loomisel ja maareformi teostamisel arusaadavas ülekoormatuses. Sellele seltsis veel asjaolu, et Metsavalitsus oli sunnitud alaliste metsatöölise instituudi pea täielikult likvideerima ja töid teostama õppimata töolistega. Viimastega töötamine aga nõudis tööjuhtidelt märksa suuremat jõupingutust ja tegi töösaadused niivõrt kalliks, et neid võimata oli kahjudeta realiseerida. Ka mõjus töö edukusele lubatud krediitide vähesus, mis sageli halvasti kavatsatud tööde täideviimist. Kui isiklik koosseis oma töövõimete poolest hiljem silmnähtavalt on paranenud, kui kodanikkudele on võimaldatud töösaaduste omandamist töötasuna ja kui krediiti on suurendatud, siis on sellega käinud kaasas ka metsaravitsemistöõde tõus, kuid tarviliselt kõrguseni see omeltigi veel ei ulatu, kuna takistavate teguritena on jäänud alles õppinud ja vilunud alaliste metsatöölise puudus ning maareformi teostamisega seotud erakorralised ülesanded.

Senini tehtud töö ulatust peegeldab tab. 13.

13.	Puhastamine ha Nettoie- ment ha	Valgustamine ja harvendamine ha— Coups de nettoie- ment ha	Läbiraiu- mine ha Coups d'éclaircie ha	Kulu kr Dépenses kr
1922	1 282	2 598	753	875
1923	1 418	1 881	420	1 100
1924	1 269	3 233	6 993	4 288
1925	1 921	2 513	11 935	12 022
1926/27	3 467	4 401	9 368	11 917*)
1927/28	4 200	3 023	1 913	12 367
1928/29	4 769	2 440	1 307	16 042
1929/30	5 559	7 279	1 059	14 230

Metsapõlemised 1921—29 a. — Incendies de forêt de 1921—29.

14.	Põlemiste arv Nombre des incendies	Põlemise põhjused Causes des incendies						Põlenud maapinna suurus Superficie de forêt détruite par l'incendie						Riikliku kahju suurus Pertes causées		
		Üle piiri sissetulnud Extension de l'incendie à travers la frontière	Raudtee vedur Locomotives des che- mins de fer	Tulega hoolituit kätu- mine—Imprudence avec feu	Kuritahtlik süütamine L'incendie volontaire criminel	Teadmata—Inconnue	Metsaga kaetud Peuplée par le forêt	Muud maad—Autres terres					Kõik kokku põle- nud—Superficie totale incendiée	Põlemise läbi tek- kinud kahju Par l'incendie	Kustutamise kulud Par la lutte contre l'incendie	Kokku—Total
								Legendikud Vides	Raismikud Coupes blanches	Sood ja rabad Marais et ma- réages	Kokku—Total	Kõik kokku põle- nud—Superficie totale incendiée				
1921	437	—	58	132	53	194	1 288,4	—	—	989,9	989,9	2 278,3	41 559,32	4 127,14	45 686,46	
1922	43	—	4	26	—	13	39,1	9,8	10,4	52,5	72,7	111,8	1 812,50	788,16	2 600,66	
1923	74	—	1	14	3	56	132,6	5,1	1,8	45,7	52,6	185,2	4 318,61	425,04	4 743,65	
1924	93	—	7	22	—	64	111,4	20,8	7,2	143,5	171,5	282,9	1 881,43	583,26	2 464,69	
1925	187	5	14	44	5	119	308,0	1,0	17,1	657,6	675,7	983,7	11 700,39	1 738,44	13 438,83	
1926	331	21	29	63	21	197	695,8	6,0	40,0	324,9	370,9	1 066,7	23 063,80	5 673,74	28 737,54	
1927	250	25	16	43	4	162	831,1	16,5	51,6	1 198,4	1 266,5	2 097,6	31 118,28	9 646,49	40 764,77	
1928	186	8	7	95	1	75	261,3	2,7	71,8	77,5	152,0	413,3	12 496,27	675,33	13 171,60	
1929	149	9	6	28	5	101	237,6	106,9	27,2	735,7	869,8	1 107,4	1 198,58	11 905,64		
Kokku—Tot.	1 750	68	142	467	92	981	3 905,3	168,8	227,1	4 225,7	4 621,6	8 526,9	148 657,66	24 856,18	173 513,84	
%	100	3,9	8,1	26,7	5,3	56,0	45,8	2,0	2,7	49,5	—	100	85,7	14,3	100	

*) Selles summas ka 1926 a. esimese kolme kuu kulud kr 204.

Metsakaitse alal tuleb meil teha tegemist peamiselt tuulemurru-heitega, putukate vigastustega, seenehaigustega ja metsapõlemistega.

Kuna metsavigastuste registreerimist, peale metsapõlemiste, meil pole senini teostatud, võime vigastuste ulatuse üle otsustada vaid kaudselt — surnud metsa müügi järgi, milline tõuseb keskmiselt 40 000—50 000 k. s. aastas.

Mis puutub tuulemurru-heite tekkimise põhjustesse, siis väärrib erilist tähelepanu metsahuvide rikkumine maakorraldustööde esimestel aastatel, kus tuulekindlad metsaservad aeti asunikude kruntidesse ja seega järelejäädud metsaosad anti tuulte meelevalla alla. Eriti sagedased on seesugused juhud Järva- ja viimasega piirduvas Virumaa osas, kus paljud metsad tuulte all niivõrt kannatanud, et nende edaspidiseks kasvama jätmine oleks võimatu. Need erilised tuulemurru pesad on ühtlasi ka kohtadeks, kus metsakahjulikkude putukate, eriti ürasekite, vastu võitlemine Metsavalitsusele aast-aastalt on valmistanud ja, nähtavasti, veel edaspidigi valmistab tõsiseid raskusi. Ei saa, nimelt, jätta tähendamata, et Metsavalitsusel on võimalus kahjuritega energiliselt võidelda ainult riigi metsades, kuna ta asundus-, rendi- ja ostutalundite metsades seda praegu ei saa teha keeruleliste juriidiliste vahetõrgete ja vastavate seaduste puudulikkuse tõttu.

Peale ürasekite väärrib erilist tähelepanu veel männilookleja, kes 1926 a. Mähuste erametsas, 1927 a. Anija ja osalt Rammu ning 1929 a. Sagadi metstkondades tegi suuremat hävitustööd.

Tuulemurru ja putukatest vigastatud puude kasutamiseviisi kohta olgu tähendatud, et

senine kord, kus müük sündis peamiselt kohalikele tarvitajatele valmismaterjali arvu järgi, küllalt otstarbekohaseks ei osutunud, mille tõttu 1928 a. alates seda teostatakse peamiselt nummerdatud puudena ja RMT kaudu, kes valmissaadustega varustab eeskätt kohalikke elanikke ja ülejäägid, kui need olemas, turule toimetab ka siis, kui loodetav müügihind kulusid ei kata.

Metsapõlemisi ja selle läbi tekkinud kahjusid selgitab tab. 14, lhk. 24.

Nagu sellest tabelist nähtub, langeb kuni kolmandik metsapõlemistest raudtee vedurite ja tulega hooletu käitumise arvele. Et veduritest tekitatud tulekahjudele panna piir, on Metsavalitsus korduvalt Raudteevalitsust ja Teedeministeeriumi palunud vedurite korstnaid varustada ajakohaste sädemetepüüdjatega ja vedurite tuhakaste metsa piirides mitte tühjendada. Kuigi neile palvetele on tulnud vastu, pole tarvituselevõetud abinõud, nähtavasti, siiski küllalt mõjuvad, sest tulekahjude tekkimise võimalusi nad senini pole kõrvaldanud.

Mis puutub tulega hooletult ümberkäimise, siis on ka selle vastu püütud võidelda, piirates suvist metsa ülestöötamist ja lankide puhastamist, suurendades järelevalvet metsatööliste järgi ja energiliselt paljastades tulekahjude tekkimises süüdlasi isikuid.

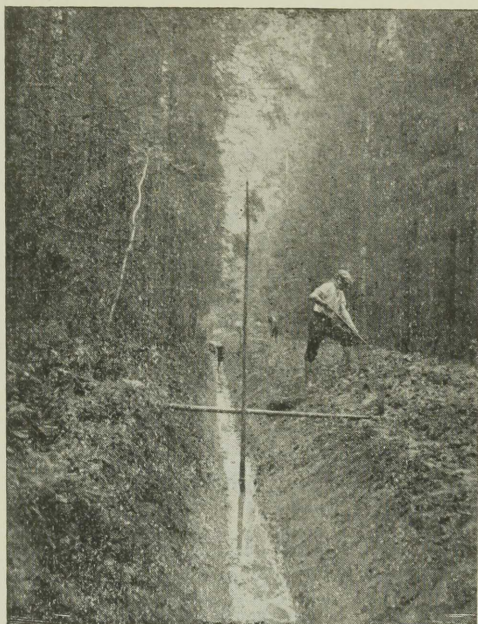
Metsavalitsuse teistest sammudest metsapõlemiste vastu võitlemisel olgu tähendatud kvartaali- ja piirisihide puhastamine, tulevalvete ametisse palkamine ja vaatlusetornide ehitamine.

4. Metsakuivatuse tööd.

Travaux de dessèchement des forêts.

Ühel ajal endiste omanikude poolt ettevõetud metsakorraldustöödega möödunud sajandi lõpul ja käesoleva sajandi algul käisid ka metsakuivatustööd.

Kuid, nagu paljudel teistelgi majapidamisaladel, katkestas maailmasõda ka siin edaspidise tegevuse pea täielikult. Järgnes pikk sõja ja revolutsiooni aeg, kus igasugused uued kuivatustööd seisisid ja kus ka senini tehtud tööd jäid unustusse. Selle tagajärg oli, et metsade riigistamisel enamus kraavidest oli umistunud ja metsad ise suurel määral soostunud. Et metsade soostumisele teha tõkkeid, asuti nende riigistamise järele kohe kuivatustööde jätkamisele. Kahjuks ei puudunud aga ka siin takistavad tegurid mitte küllaldaselt ettevalmistatud metsaülemate ja abimetsaülemate ning tööriistade äärmise puuduse näol. Selle tagajärjel metsa kuivatustööd esimestel iseseisvuse-aastatel piirdusid vaid vanade kraavide puhastamisega. Uute kraavide kaevami-

Metsakuivatustööd. — *Travaux de dessèchement des forêts.*

sele suudeti asuda alles 1923 a., ja sellest ajast peale on väljakaevatud kraavide kilomeetrite arv iga aastaga järjekindlalt tõusnud. Kuid mitte üksnes ulatuseliselt pole see töö kasvanud, tõusnud on ta ka väärtuselt: kui esimesed uute kraavide kaevamised polnud igakord, võib olla, küllaldaselt läbimõeldud ehk pidasid silmas ainult metsa huvisid, siis teostatakse neid nüüd täies kooskõlas Maaparanduse ameti poolt tehtavate maaparandustöödega. Sellega kõrvaldatakse igasugune võimalus paralleelseks töötamiseks ja saavutatakse minimaalsete kuludega maksimaalsed järeldused. Ühenduses uute kraavide kaevamistööde arenemisega on tulnud vanade kraavide puhastamist piirata, kuna selgus, et vanade kraavide võrk pole igakord küllalt otstarbekohane ja ennast ei lase siduda uue, üldhuvides rajatava veejuhtmete süsteemiga.

Metsakuivatustööd — *Travaux de dessèchement des forêts.*

15.	Vanu kraave puhastatud km <i>Fosses existantes nettoyées</i>	Uusi kraave kaevatud km <i>Fosses neuves creusées</i>	Kulud kr <i>Frais kr</i>
1919	...	—	0,70
1920	11	—	101,55
1921	26	—	1 549,13
1922	39	—	3 655,35
1923	175	29	27 383,60
1924	386	31	71 034,47
1925	93	44	70 290,01
1926/27 . . .	223	82	123 667,72*)
1927/28 . . .	79	129	166 785,10
1928/29 . . .	192	70	121 715,41
1929/30 . . .	289	332	233 130,00
Kokku — Tot.	1513	717	819 313,04

*) Ses summas on 1926 a. esimese kolme kuu kulusid kr. 391.—

Palgiparvetus Tartu Ülikooli õppemetskonnas.
Flottage dans le district forestier de l'Université.

5. Metsateed. Routes dans les forêts.

Metsateede seisukord metsade riigistamisel oli samasugune, kui metsakui- vatuskraavidel, s. o. vilets. Ka edaspidine metsateede kordaseadmine ja uute teede ehitamine sarnaneb üldjoontes metsa kuivatustööde käigule. Erandina võiks tuua ette vaid seda, et krediite metsateede tegemiseks kordagi veel sel määral pole lubatud, kui nähtud ette kohapealseis töökavades.

Et krediitide piiramisest tekkinud olukorda osaltki parandada, on metsateede tegemist kõikjal, kus see osutus vähegi otsustarbekohaseks, seotud uute kraavide kaevamisega. Selle läbi tekkinud lisakulud on tasatud kuivatustööde krediidist.

Metsateede tegemiseks ja korrahoidmiseks tarvitatud riigi kulude eelarvesummad on näidatud tab. 45.

Peale kulude eelarvesummade on metsateede tegemist teostatud veel Riigimetsatööstuse töökulude arvel. Viimastest töödest olgu eriti nimetatud metsa väljaveoraudteede ehitamine Pärnu- ja Virumaal.

Mis puatub Sonda-Mustvee ja Riiselja-Orajõe raudteedesse, siis on ka nende ehitamine teatud piirideni seotud Riigimetsatööstuse algatusega.

6. Maade ja hoonete kasutamine.

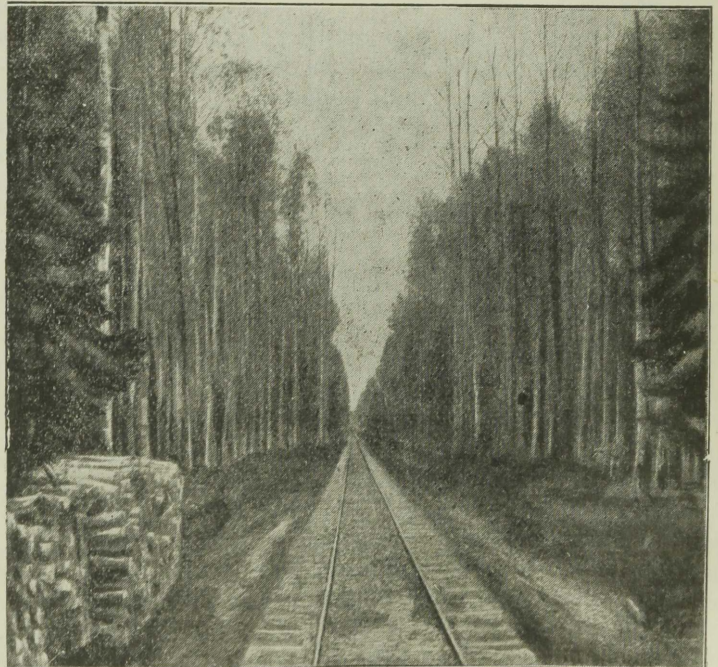
Utilisation des terres et bâtiments.

Maaseaduse § 23 alusel võeti Metsavalitsuse valdamisele ka metsadega ühenduses olevad hooned, põllumajanduslikud maa-alad ja kõlbmata maad. Esimesed koosnesid peamiselt metsametnikkude, teenijate ja -töölise hoonetest ja palgamaadest ning metsa piirides asuvatest heinamaadest; teised—soodest ja rabadest. Peale selle võeti Metsavalitsuse valdamisele veel metsa piirides asuvad saeveskid, telliskivilöövid, suvemajad ja nende juures asuvad maad.

Ülevaate Metsavalitsuse valdamisel olevatest maadest ja hoonetest ning nende kasutamise viisist annavad alljärgnevad tabelid.

Tab. 16 näidatud maadest oli metsametnikudel-teenijatel 1928/29 a. palgamaana kasutada:

Kasutajate liik	Metsa-ülem	Abimetsa-ülem	Asja-ajajatel	Metsnikk.	Metsavaht.	Kokku
Ühikute arv	104	79	48	239	1514	1984
Pindala ha	1770,9	819,2	151,4	3570,7	20377,6	26689,8

Sonda-Mustvee raudtee. — Chemin de fer Sonda-Mustvee.

Metsadevalitsuse valdamisel olev maa (ha) — Superficie administrée par la Direction forestière (en ha).

16. Maa—Arrondissement	Metsamaa—Superficie forestière				Tarbemaad—Sup. agricole				Muu kõlbmata maa Autres terres peu fertiles			Üldine maapinna suurus Superficie totale
	Metsa- kaetud maad Boisée	Raismikud Taillis	Lagedikud ja harvikud Vides et clairières	Kokku—Total	Põld— Champs	Heinamaa Prés naturels	Karjamaa Pâturage	Kokku—Total	Sood ja rabad Marais et m- récages	Mund kõlbmata maad Autres terres improductives	Kokku—Total	
Viru	142 171,0	10 567,0	2 677,3	155 415,3	1 308,9	7 171,5	705,3	9 185,7	68 309,8	7 292,2	75 602,0	240 203,0
Järva	48 734,1	3 527,6	1 603,7	53 865,4	1 133,1	3 051,7	292,7	4 477,5	39 234,7	1 109,5	40 394,2	98 737,1
Harju	54 831,1	5 255,1	3 507,8	63 594,0	801,2	3 074,1	656,0	4 531,3	33 545,2	1 811,2	35 356,4	130 481,7
Lääne	52 202,1	1 802,5	1 483,1	55 487,7	365,2	2 056,2	333,5	2 754,9	32 991,0	1 187,5	34 178,5	92 421,1
Saare	14 873,6	1 099,4	523,3	16 496,3	268,7	1 083,1	126,3	1 478,1	939,7	799,0	1 738,7	19 713,1
Pärnu	98 868,4	6 089,4	1 101,8	106 059,6	1 606,6	3 983,5	538,9	6 129,0	58 414,9	2 452,9	60 867,8	173 056,4
Viljandi	65 740,3	5 028,1	944,1	71 712,5	1 442,7	3 536,4	910,9	5 890,0	44 419,8	2 869,3	47 289,1	124 891,6
Tartu	91 223,2	5 576,5	2 078,9	98 878,6	2 331,7	4 465,1	818,3	7 615,1	13 509,4	1 049,4	14 558,5	121 052,5
Valga	35 282,1	2 241,8	838,8	38 362,7	993,6	1 520,2	223,8	2 737,6	5 353,1	952,4	6 305,5	47 405,8
Võru	71 123,4	3 184,0	2 266,3	76 593,7	2 052,2	2 191,3	369,9	4 613,4	23 906,0	2 052,5	25 058,5	106 265,6
Kokku—Total	675 049,3	44 371,4	17 045,1	736 465,8	12 303,9	32 133,1	4 975,6	49 412,6	319 773,6	21 575,9	341 349,5	1 127 227,9

Foto A. Raukas.

Trumbi ehitamine. — Construction d'un petit pont.

Selles tabelis näidatud maadest kasutati tasu eest 2741,5 ha, ülejäänud — tasuta. Kõlvikute järgi oli ametnikkudel-teenijatel kasutada:

Kõlvikute liik	Ala- ja põllumaa	Heinamaa	Karjamaa	Metsa	Õue ja hooneal	Kõlbmata maa	Kokku
Pindala ha	9348,2	13924,2	2166,1	182,6	394,2	674,5	26689,8

Palgamaade kasutamine sündis esimestel iseseisvuse aastatel Metsade peavalitsuse vastavate ringkirjaliste korralduste põhjal, hiljem aga Vabariigi Valitsuse määruste (R. T. nr. 85 — 1923) ja koosseisu seaduse (R. T. nr. 27 — 1927) alusel, mis lubavad maade tasuta kasutamist metsnikkudele ja metsavahtidele kuni 15 ha suuruses, kuna teistelt metsaametnikkudelt näevad ette rendivõtmist m. t. m. korras kindlaksmääratud suuruses.

Tõelikust tasuta kasutamisest siiski ei saa rääkida, sest asjaosaliste palkade määramisel on maarent arvestatud enam kui ühekordselt.

Mis puutub metsa-ametkonda mittekuuluvate isikute kasutuses olnud põllumajapidamistesse ja metsaametnikkude, -teenijate ning -töölise likvideeritud kohtadesse, siis on suurem osa neist kas antud ehk planeerimise korras läinud üle Maakorralduse peavalitsusele ja Riigimaade valitsusele, allesjäänud väiksem osa aga on antud kasutada senistele pidajatele m. t. m. alusel kindlaksmääratud rendi eest.

Põllumajanduslikud maad, mis iseseisvaid majapidamisi ei moodusta, nagu metsa- ja sooheinamaad, antakse kasutada kas enampakkumisel ehk kindla hinnaga nii nagu seda näevad ette vastavad määrused.

Tööstusettevõtted, mis 1920 a. võeti Metsa-valitsuse valdamisele, on nüüd pea viimase

likvideeritud: osalt ära müüdnud, osalt endiste omanikkudele tagasi antud, osalt Riigimetsatööstuse põhikapitali hulka arvatud.

Samuti on lõpetatud ka ühes metsadega võrandatud suvemajade kasutamine, kuna suurem osa neist maaseaduse muutmise ja täiendamise seaduse alusel on antud tagasi endistele omanikkudele.

Suvitusekruntide asutamine ja väljaandmine, mida Mets. peav. teostas Obroki seaduse põhjal, lõpetati niipea kui selgus, et see uute seaduste ja määruste kohaselt (R. T. nr. 53 — 1926) kuulub Riigimaade valitsuse ülesannete hulka, ja et kruntide väljaandmise uus kord erineb vanast enampakkumise korrast põhjalikult.

Kõlbmata maade kasutamine on piirdunud peamiselt turbarabade väljarentimisega.

Et turba tarvitamist edendada, on lihtsustatud äärmuseni turbarabade kasutamiseks väljaandmise korda ja alandatud miinimumi kasutamise eest võetavat renti.

Metsavalitsuse valdamisel olevate hoonete kohta peab tähendama, et enamuse neist juba metsade riigistamisel oli viletsas seisukorras ja et möödunud 10 iseseisvuse-aastat siin pole suutnud tuua nimetamisväärset paranemist, sest hoonete korrashoiuks lubatud krediit on olnud alaliselt niivõrt piiratud, et polnud võimalust isegi hädavajaliste paranduste teostamiseks. Selle tagajärjel on paljud hooned kas muutunud täiesti kasutuse-

kõlbmatuks ehk niivõrt lagunenuks, et nende remontimist ei saa pidada majanduslikult õigustatuks.

Mis puutub uute hoonete ehitamisse, mis teostub erakorralise krediidi arvel, siis on seisukord sel alal veel raskem kui vanade hoonete parandamisel. Kui krediiti vanade hoonete parandamiseks võis loota vähemalt eelmise aasta krediidi piirides ja sellele vastavalt koostada töö kavatsusi, ning teha tarvilisi ettevalmistusi, puudub erakorralise ehitusekrediidi määramise alal igasugune kindlustus. On olnud aastaid, kus seda pole lubatudki, kuigi selleks oli karjuv vajadus. Sellistes tingimustes ei saanud muidugi olla mingit plaanikindlat tegutsemist; ka ei olnud võimalik ehitamisel tarvisminevaid metsamaterjale valmistada ja vedada juure õigel ajal, mille tõttu oldi sunnitud tarvitama toorest, kuivamata materjali. Kui kõigest takistustest hoolimata siiski on saadud läbi, siis on selleks suurel määral aidanud kaasa metsavahtid, kes tarvilikud hooned paljudel juhtudel on ehitanud üles omal kulul, lootes et riik neile ehitusekulud tasub siis, kui riigi rahaline seisukord seda võimaldab.

Mis puutub veel tarvisminevatesse uutesse hoonetes, siis võib nende ehitusekulu arvata ümmarguselt 50 miljoni sendi peale.

Metsavalitsusele alluvate hoonete arv, väärtus, kasutamiseviis ja remondikulud on näha tab. 17 ja 18.

Metsavalitsusele alluvad hooned 1928/29 a.—Bâtiments subordonnés à l'Administration forestière en 1928/29.

17.	Aasta algul hooned N. au commencement de l'année	Aasta jooksul—Durant l'année ont été			Hooneist oli kasutada—Bâtiments sont utilisés		
		Ehitati Bâtis	Parandati Réparés	Lammutati, põles, anti üle Détruits, incendiés, transmis	Ametkonnal Par les institutions de l'Administration	Eraisikuil Personnés privées	Kokku Total
Elumaju—Maisons d'habit. . .	2 395	18	684	34	1 995	384	2 379
Kõrvalhooneid—Services . . .	} 6 973	} 43	} 554	} 101	6 089	809	6 898
Käbikuivatise—Sechoirs des cônes					17	—	17
Kokku—Total . . .	9 368	61	1 238	135	8 101	1 193	9 294
Väärtus kr—Valeur en kr . . .	2 546 424 ¹⁾	57 026	143 836	15 483 ¹⁾	—	—	—

Hoonete remondikulud (kr).
Frais de réparation des bâtiments (kr).

18.		
1929/30		154 160
1928/29		143 838
1927/28		116 800
1926/27		124 721
1926 1. I—1. IV		11 682
1925		103 721
1924		82 231
1923		47 188
1922		77 985
1921		42 714
1920		7 722
1919		279

¹⁾ Hinnatud.

Peale fabelis näidatud 17 käbikuivatise on Metsavalitsuse valdamisel veel 8 kuivatist, mis asuvad kas elumajadega ehk kõrvalhoonetega ühe katuse all ja selle tõttu pole näidatud tabelis eraldi.

Metsavalitsusele alluvate rendiühikute seis 1928/29 majandusaastal selgitab tab. 19.

19.	Arv—Nombre	Pindala Superficie ha	Aastarent Bail annuel Kr
1. Talud—Exploitations agricoles	519	4 757,4	13 985
2. Üksikud põllumajanduslikult kasutatud maatükid—Parcelles séparées (utilisées p. agric.)	436	899,0	3 812
3. Suveks riigimetsadest heinaniitmiseks rendile antud rohumaad—Prés naturelles accordées pour la fenaison	3 977	7 296,1	30 105
4. Ehitusekrundid—Terrains pour bâtiment	43	20,1	546
5. Kauplused—Commerces	2	0,45	103
6. Laduplatsid—Dépôts	115	22,4	9 906
7. Vesikohad—Moulins	6	15,1	465
8. Kalapüügikohad—Lieux de pêche	115	3 490,6	2 831
9. Jahikohad—Lieux de chasse	83	64 123,4	7 056
10. Turbarabad—Tourbières	473	3 203,6	4 157
11. Üürikorterid—Logements pour habitation	167	—	3 871
12. Tööstusekohad—Exploit. industrielles	11	22,86	592
13. Muud—Autres	20	41,39	497
Kokku—Total	5 967	83 892,4	77 926

Rendühikute rendileandmisviis
Mode d'accordement des unités de bail

20.	Arv Nombre	Pindala Superficie ha	Rent Bail kr
1. Oksjonitelt ¹⁾ —Aux enchères	225	4 019,0	4 385
2. Võistluspakkumistelt ¹⁾ —Aux enchères limitées	2 283	6 708,5	22 107
3. Kindla hinnaga—Prix fixe	3 449	73 089,3	51 434
4. Tasuta—Gratuitement	10	75,6	—
Kokku—Total	5 967	83 892,4	77 926

7. Metsamaade planeerimine.

Arpentage et répartition des terres forestières.

Asutava Kogu poolt vastuvõetud maaseaduse § 23 ja Vabariigi Valitsuse poolt heakskiidetud maa-reformi teostamise määruse § 38 kindlustas metsadele täielise puutumatus eelseisvatel maakorraldustöödel.

See kategooriline metsamaa planeerimiskord ei püsinud aga kuigi kaua, sest juba 15. detsembril 1922 a. pidas esimene Riigikogu

tarvilikuks maaseaduse § 23 täiendada märkustega (R. T. nr. 159 — 1922 a.), mis Põllutööministrile annavad õiguse metsamaid määrata planeerimisele. Kuid see õigus ei olnud piiramata, kuna teda võis käsitada ainult teatud juhtudel ja teatud metsatükkide suhtes. Eriti nõudis seadus, et planeerimise tagajärjel metsamaa ei väheneks ja et selleks, vastavalt planeeritule, võetaks uut maad metsakultuuri alla. Nelja aasta möödudes leidis kolmas Riigikogu, et ka uus seadus elunõuetele ei vasta ja tegi selles parandusi, mis annavad Põllutööministrile piiramata õiguse maade planeerimisel metsadega talitada oma heaksarvamise järele. Sellesse ajajärku kuuluvad ka pinna sondeerimised riigi metsamajapidamise likvideerimiseks ja metsade üleandmiseks omavalitsustele ja eramajapidamistele, kes neid pidid majandama paremini, odavamalt ja otsarbekohasemalt kui riik.

Planeerimise korras Metsavalitsuse valdusest äraläinud maad (ha).
Terres cédées par l'Administration forestière à cause de leur attribution à l'arpentage (en ha).

21.	Metsamaad—Terres forestières			Tarbemaad Terres agric.	Kõlbmata maad Sup. inutile	Kokku—Total
	Metsaga kaetud Peuplées	Raismikud Taillis	Lagendikud ja harvikud Vides et clairières			
1920—1923	34 532	5 052	1 784	9 087	11 559	62 014 +1 076 ²⁾
1924	618	198	44	1 621	1 579	4 060
1925	3 335	362	226	1 427	4 082	9 432
1926	1 299	322	98	833	2 142	4 694
1927	2 454	596	94	1 415	2 479	7 038
1928	4 922	958	134	1 169	3 845	11 028
1929	3 955	413	165	1 096	1 896	7 525
Kokku—Total	51 115	7 901	2 545	16 648	27 582	105 791 + 1 076 106 867

Nagu tabelitest näha, langeb kõige suurem metsamaade planeerimine 1920—1923 aastatesse, s. o. ajajärku, kus metsad jagamisele üldse ei pidanud kuuluma. Tegelikult aga kujunes asi vastupidiselt, sest juba esimeste mõisade tükeldamisel asusid maakorraldajad

metsa planeerimisele. Kui selleaegsed maakorralduse protokollid ja aruanded räägivad metsast siiski ainult harva ja vähesel määral, siis võib seda seletada vaid sellega, et nii planeerimiskavades kui eksplikatsioonides mets näidati harilikult karjamaana. Nähes

¹⁾ Pk. 1 ja all ei ole näidatud metsaametnikkude palga-, rendi- ja ülenormi maid.

²⁾ Liigitus teadmata.

Planeerimise korras Metsavalitsuse valdamisele tulnud maad (ha).
Terres attribuées à l'arpentage à l'Administration forestière (en ha).

22.	Metsakond	Metsamaad Terres forestières			Tarbemaad Terres agricoles			Kõlbm. maad Sup. inutile		Kokku Total
		Mets. kaetud Peu- plées	Raismi- kud Taillis	Lagen- dikud Vides	Põld Champs	Heina- maa Prés	Karja- maa Pâtu- rage	Sood rabad Marais et marécages	Muud Autres	
1926 a. Jäärja	2,17	—	—	—	2,17	—	—	—	4,34	
Võru	5,50	—	—	6,21	6,32	0,79	—	1,89	20,71	
1925 a. Kärkla	33,00	—	—	—	—	—	—	—	33,00	
1924 a. Käru	—	—	—	0,36	2,20	4,92	—	—	7,45	
1923 a. Türi	10,30	—	0,74	8,69	37,29	—	255,97	0,33	313,32	
Kokku—Total	50,97	—	0,74	15,26	47,98	5,71	255,97	2,22	378,85	
Peale selle Kuusiku, Märjamaa ja Valgu metskondades ¹⁾	—	—	—	—	—	—	—	—	160,25	
Kõik kokku—Gr. total	—	—	—	—	—	—	—	—	539,10	

kohapealsete maakorraldajate ülivaba talitamisest metsaga, oli Metsade peavalitsus sunnitud astuma Põllutöeministri ees korduvalt samme, et sundida maakorraldajaid pidama maksvatest seadustest ja juhtnõõridest kinni. Et need sammud alati oleks annud soovitud tagajärge, kahjuks ei saa tõendada, kuid et nad aitasid vaigistada esialgset metsaplaneerimise palavikku, ja, mis pea-asi, kavata ja nähtava otstarbeta metsa planeerimisele tegid lõpu, on tõsiasi.

Metsamaade planeerimisest rääkides ei saa vaikes minna mööda üksikutest momentidest, mis end majapidamises annavad tunda veel palju aastaid. Tähtsamad neist on:

a) Metsa tuulekindlate servade äraplaneerimine, mis soodustas allesjäänud metsaosades suurte tuulemurdude tekkimist ja koo-rejärajate levinemist. Kujukamaks näiteks võiks olla Järvamaa ja Edela-Virumaa metsad, kus tuul ja üraskid on vanemad puistud paljudes kohtades pea täielikult hävitanud.

b) Alaliste metsatööliskohtade kaotamine, neid iseseisvateks talunditeks planeerides. Selle asemel, et rajada tööiskohti, kelle pidajad oleks huvitatud metsatööst, on

metsa sisse ja metsa arvel loodud normaal-talusid, kelle kasutajatel puudub aeg ja tarvidus metsatööst osavõtmiseks.

d) Eraomanduste asetamine riigimetsa. Samal ajal kui põllumajanduses peetakse hä-datarvilikuks eramajapidamisi viia välja ta-lundite piiridest (popsid, lapitalud), teostub rii-gimetsades sageli vastupidine nähtus.

S. Karjatamine.
Pâturage des animaux.

Karjatamise lubamine riigimetsades on möödunud aastate jooksul seisnud vahetpidamata päevakorral ja metsaamet-konna vastu kutsunud esile nii mõnigi kord põllupidajate kibedaid etteheiteid. Pikapeale on enamus põllupidajaist siiski saanud aru, et karjamajapidamise tõstmine metsas kar-jatamise abil pole mõeldav ja et viimast ik-kagi ainult hädaabinõuna tuleb võtta. Vasta-valt sellele arusaamisele on karjatamise pii-ramisest tekkinud meelekibedus hakanud vaibuma, milline asjaolu lubab loota, et met-sas karjatamine juba lähemas tulevikus võtab sellise ulatuse ja kuju, mis ei ole vastolus metsamajapidamise eluliste huvidega. Ülevaa-te karjatamise ulatusest annavad tab. 23, 24 ja 25.

Karjatamine riigimetsades — Utilisation des forêts pour pâturage.

23.	Karjatatud loomade arv *)—Nombre des animaux admis pour pâturage					Saadud tulu Recettes Kr.
	Sarvloomad Bétail à cornes	Hobused Chevaux	Mullikad Jeune bétail	Lambad Moutons	Kokku Total	
1919	...	...	...	...	...	599,65
1920	...	...	...	...	...	14 227,58
1921	...	...	...	...	...	29 447,88
1922	26 052	1 730	2 942	26 975	57 699	64 837,20
1923	27 023	1 497	2 461	24 638	55 619	72 432,12
1924	26 115	1 572	2 573	22 230	52 490	72 654,51
1925	26 290	1 592	2 223	22 204	52 309	65 714,67
1926/27	25 622	1 374	2 644	17 820	47 460	56 923,53
1927/28	33 236	1 788	3 216	22 953	61 193	68 432,45
1928/29	39 958	1 986	3 322	26 900	72 166	72 083,47
1929/30	37 896	1 595	2 921	20 351	62 763	65 684,23
Keskmselt—Moyenne	30 274	1 642	2 788	23 009	57 712	53 003,39

1) 1920—23 a., mil liigitus teadmata.

2) Tasuta karjatatud loomade arv arvestamata.

Riigimetsades karjatamise tähtsus maade järgi 1924 a.
Importance de l'utilisation des forêts pour pâturage d'après les arrondissements en 1924.

24.	Karjatatud loomade arv ja nende % vastavate loomade üldarvust maakonnas <i>Nombre des animaux admis pour pâturage et leur % par rapport au nombre total du bétail dans l'arrondissement</i>								Iga looma kohta oli maakonnas karjamaad <i>ha</i> <i>Étendue de pâturage par animal dans l'arrondissement</i>			
	Hobused <i>Chevaux</i>	%	Sarvloomad <i>Bétail à cornes</i>	%	Mullikad <i>Jeune bétail</i>	%	Lambad <i>Moutons</i>	%	Kokku <i>Total</i>	%		
Viru	491	1,7	5 978	13,9	889	4,2	5 184	6,8	12 542	7,4	0,5	
Järva	98	0,6	1 865	7,5	228	1,9	1 124	2,9	3 315	3,6	0,5	
Harju	237	0,9	3 720	8,5	298	1,5	2 804	8,9	7 059	4,3	0,6	
Lääne	142	0,6	2 105	5,9	233	1,2	621	0,8	3 104	2,0	0,7	
Saare	320	2,0	1 160	5,2	12	0,1	332	0,5	1 884	1,5	0,7	
Pärnu	52	0,2	2 127	5,4	143	0,9	1 801	2,4	4 123	2,7	0,7	
Viljandi	94	0,4	1 315	3,1	92	0,6	1 196	2,1	2 697	1,9	0,5	
Tartu	80	0,2	3 596	5,6	398	1,7	4 261	4,0	8 335	3,7	0,3	
Valga	16	0,2	1 272	7,9	110	1,9	1 718	5,3	3 116	5,2	0,3	
Võru-Petseri	42	0,2	2 977	5,0	170	0,8	3 126	2,9	6 315	2,9	0,3	
Kokku	1 572	0,7	26 115	6,7	2 573	1,6	22 230	3,1	52 490	3,5		

Tasuta karjatamine riigimetsades 1927/28 a.
Pâturage gratuit aux animaux dans les forêts d'État en 1927/28

25.	Karjatajad <i>Propriét. des anim.</i>	Hobused <i>Chevaux</i>	Sarvloomad <i>Gros bétail</i>	Mullikad <i>Jeune bétail</i>	Lambad <i>Moutons</i>
Metsaülemad	23	235	29	227	
Abimetsaülemad	18	116	11	124	
Metsnikud	117	752	91	1 057	
Metsavahid	898	6 030	894	10 370	
Metsatöölised	64	280	29	473	
Kohal. elanikud	103	222	31	67	
Kokku	1 223	7 635	1 085	12 318	

Kuivõrt väikse tähtsusega on riigimetsas karjatamine meie põllumajandusele, näitab tab. 24. Sama tabel näitab ka, et põllumajanduslikult rohkem arenenud, kuid karjamaade poolest vaesem Lõuna-Eesti karjab riigimetsades keskmiselt vähem kui Põhja-Eesti.

9. Jahipidamine.
Chasse.

Kuni ilmaõjani oli Eestis rohkesti jahiloomi ja linde, sest end. mõisade omanikud olid suuresti huvitatud jahiasjandusest ja kulutasid jahimajapidamise arendamise ja korrashoiu peale võrdlemisi suuri summasid. 1905/6 a. vähenes küll omavolilise jahipidamise tagajärjel põtrade ja metskitsede arv tunduvalt, kuid jahipidamise piiramisega ja järjekindla kaitse teostamisega suudeti nende arvu tõsta jällegi peatselt. Sõja ja revolutsiooni ajal, kus vene sõjaväeosad ja rööv- ning salakütid pidasid jahti takistamata, vähenes jahiloomade ja lindude arv sel määral, mis pani arvama, et nad meie kodumaa metsadest on jäädavalt kadunud. Eriti raskesti kannatasid selle rööv-jahipidamise all suuremad ja väärtuslikud jahiloomad ja linnud, nimelt: põdrad, metskitsed ja mõtused. Eesti Vabariigi algpäevil ei suudetud jahiloomadele-lindudele pakkuda nimetamisväärtset kaitset ja nende eest tarviliselt hoolitseda, sest metsavalitsus oli kooramatud tähtsamate ülesannete lahendamisega

ja selle tõttu tuli jahimajapidamise alal piirduda ainult hädavajaliste korraldustega, mille täitmine erilisi raskusi ei tekitanud ja kulusid ei nõudnud. Nii keelati jahipidamine riigimetsades täiesti põtrade ja metskitsede peale ning kitsendati tunduvalt teiste väiksemate jahiloomade-lindude peale.

1924 a., kui Metsavalitsusele avanes lõpuks võimalus pöörata rohkem tähelepanu jahimajapidamise korraldamisele, asuti esijoones riigimetsades elutsevate tähtsamate jahiloomade-lindude arvu kindlakstegemisele ja nende põhjuste selgitamisele, mis takistavad meie jahiloomade-lindude siginemist.

Ülesseatud küsimuste uurimisel selgus, et takistavateks põhjusteks on: 1) rohkearvuline omavoliline jahipidamine, 2) liig lühiksed jahikeeluajad, 3) kasside ja hulkuvate koerte rohkus ja 4) kohutavalt suur röövlindude arv. Kuna esimese kolme põhjuse täielik kõrvaldamine on võimalik ainult vastava seaduse alusel, meil praegu maksev Põllumajanduse seaduse jahiasjandust käsitlev osa (II. osa, §§ 321 — 357) seda aga ei võimalda, osutus paratamatuks uue ajakohase jahiseaduse koostamine, millisele tööle Metsavalitsus ka kohe asus, võttes eeskujuks Lääne-Euroopa uemaid jahiseadusi. Selle töö tulemusena on valminud uus seadus, mis Riigikogus praegu ootab vastuvõtmist.

Ühel ajal uue jahiseaduse koostamisega püüdis Metsavalitsus ka kõrvaldada üldtähendatud jahimajandust halvavaid tegureid ja korraldada jahiasjandust kui mitte üleriiklikus ulatuses, siis vähemalt Põllutöoministriumi valdamisel olevatel maa-aladel ja veekogudel, niivõrt kui seda võimaldasid maksavad seadused ja piiratud krediit.

Esijoones piirati tunduvalt jahipidamist riigimetsades ja pandi sel alal maksma kindel kord, millele pidid alistuma nii metsametnikud ise kui eraisikud, kes soovisid pidada jahti. Näiteks, keelati jahipidamine ha-

gijatega neis metsaosades, kus alaliselt elutsevad põdrad ja metskitsed; igalt jahipidajalt nõuti aasta jooksul teatud arvu röövlindude hävitamist, pikendati keeluaegu jne.

Kuna piiratud krediidi tõttu Metsavalitsusel puudus võimalus iga hävitatud röövlinnu eest maksta preemiat ja, et väiksema kuluga saavutada suuremaid tagajärgi, korraldati röövlindude hävitamise võistlusi auhindade peale. Asutati jahiloomade-lindude hoiu metsi, keelates neis jahipidamist vähemalt 6 aastaks ja tehes jahirentnikkudele, kus need olemas, jahiloomade-lindude hoolitsemist sunduslikuks.

Jahihoiu metsade suuruse kohta olgu tähendatud, et see 1929 a. ulatus kogusummas kuni 151 271 ha. Jahiloomade-lindude hoolitsemise otstarbel asutati neile toitmiskohti ja söödapõlde ning tehti ka jahimaade rentnikkudele jahiloomade toitmine kohustavaks. Salakütide energilisele jälgimisele pühendati järjest suurenevat tähelepanu, muretseti kulliraudu kanakullide püüdmiseks jne.

Kõigi nende maksmapandud korralduste tagajärjeks oli, et jahiloomade-lindude arv hakkas järjekindlalt tõusma, nagu seda näitavad järgnevad arvud.

Jahiloomad ja -linnud riigimetsades (ligikaudne arvestus).
Bêtes fauves et gibier dans les forêts d'État (données de l'évaluation).

26.	Põdrad Cervs	Metskitsed Chiévreuils	Karud Ours	Hundid Loups	Ilvesed Lynxes	Nugised Martres	Mõnused mänguplats Tétrax aux jeux
1925	24	3836	21	7	12	—	1404
1927	32	6619	15	2	12	163	1736
1928/29 . . .	50	7310	23	1	5	91	1810

Ülevaate röövlindude hävitamisest annab tabel 27.

Metsaametnikkude ja teenijate poolt hävitatud röövlinnud ja nende munad 1927—29 a.

Oiseaux de proie et nuisibles détruits par les employés de l'Administration forestière de 1927—29.

27.	Vares Corneille	Harakas Pie	Pasknäär Geai	Raudkull Épervier	Rabapistriik Faucon	Kanakull Autour	Muud kullid Autres rapaces	Rongad Corbeaux
Linnud—Oiseaux.								
1927	8 337	4 657	5 599	920	224	1 385	152	37
1928	7 763	2 670	4 416	1 071	201	721	200	—
1929	9 687	3 534	4 462	747	327	1 163	126	—
Kokku—Tot.	25 787	10 861	14 477	2 738	752	3 209	478	37
Munad—Oeufs.								
1927	1 575	1 029	61	129	16	65	16	—
1928	5 117	1 228	690	157	32	104	—	—
1929	1 944	451	170	45	16	46	—	—
Kokku—Tot	8 636	2 708	921	331	64	215	16	—
Kõik kokku Ensemble	34 423	13 569	15 398	3 069	816	3 424	494	37

Peale metsaametnikkude hävitavad röövlindude järjekindlalt ka riigimetsades jahtipida-

vad eraisikud ja jahimaade rentnikud, kelle poolt hävitatud röövlindude arv näiteks 1929 a. tõusis kuni 18 500.

10. Metsakasutus. Exploitation des forêts.

A. Käsutuse ulatus Etendue de l'exploit.

Nagu metsakorralduse all juba tähendatud, sattus Metsavalitsus erametsade riigistamisel raskesse seisukorda: ühest küljest valitses puiduturul terav metsamaterjalide puudus, mis kutsus esile suurendatud metsanõudmise; teisest küljest aga puudusid tõe-pärased andmed metsade suuruse, vanaduseklasside vahekorra ja puuliikide kohta, s. o. tegurite üle, millel korraldatud metsamajapidamise baseerub metsakasutus.

Kuigi Metsavalitsus asus juba 1920 a. lihtsustatud metsakorraldusele, ei suutnud see üldist olukorda siiski palju parandada, sest jõuti ju esimese suve jooksul kaardistada kõigest 287 000 ha ja sellegi töö tulemused selgusid alles 1921 a., kui esimene suur metsakasutuse hooaeg juba oli möödunud. Seesuguse olukorras ei jäänud Metsavalitsusel üle teist teed, kui rajada peakasutuse suurust võõrandamisaktide andmete, mille kohta juba ette võis öelda, et vähesed neist vastavad tõe. Vastavalt sellele tehti metsaülematele ülesandeks seada kokku viieaasta (1920—1924 a.) raiekavad, võttes raieringiks okaspuudele 100—120 a. ja lehtpuudele 50—60 a. Metsaülemalt saadud raiekavad kontrolliti ja seati nende alusel kokku üleriiklik raiekava 1920—1924 a. peale. Kuna edasikestev metsakorraldus andis metsa kohta vahetpidamata uusi andmeid ja maakorraldus planeeris järjest uusi metsa-alasid ära, ei võinud see kava muidugi jääda püsima 5 aastaks, vaid seda tuli muuta aast-aastalt. 1924 a. tehti teine üleriiklik kokkuvõte ja määrati selle alusel kindlaks peakasutuse raielank 1924—1929 a. peale. Selle teise raiekava järele saadi tegutseda aga kõigest kaks aastat, sest 1924 ja 1925 a. suured tuulemurrud ja erakorraline raielank, samuti kui asunikkude varustamiseks üksikutes majandusühikutes teostatud suuremad etteraiumised sundisid kasutatust 1926 a. tunduvalt piirama. Järgneva 2 aasta möödumisel on kasutuse suurust veel kord piiratud, kuid seekord õige vähesel määral. Viimane raielangi piiramine on tingitud peaaesjalikult asunikkude etteraiumiste likvideerimisest ja metsamaa äraplaneerimisest. Aastate järele peakasutuse raielangi suurus kõikus järgmiselt: 1920—1921 a. — 8 518 t.; 1922 a. — 8 823 t.; 1923 a. — 8 093 t.; 1924—1925 a. — 7 961 t.; 1926—1927 a. — 6 939,7 t. (7 585 ha); 1928 a. — 6 814 t. (7 447 ha) ja 1929 a. — 6 814 t. (7 447 ha).

Kännujuurimine. — *Extraction des souches.*

Kuigi need kõikumised on kaunis suured, ei saa siiski öelda, et kasutuse suuruse määramisel Metsavalitsus oleks talitanud liig optimistlikult; ennem võib juba tunnistada, et viimane suur kasutusnormi vähendamine 1926 a. oli väga radikaalne ja seadis enesele eesmärgiks erakorralisest raielangist ja maa-reformi teostamisest tingitud etteraiumiste

likvideerimise võimalikult lühema aja jook-sul.

Kui võtta peakasutuse raielangist keskmiseks puiduvaraks 28 *ks* tiinu kohta (1922—1928 a. aritmeetiline keskmine), oleks 1922—1929/30 a. peakasutus võinud anda: $28 \times (8\ 823 + 8\ 093 + 7\ 961 + 7\ 961 + 6\ 940 + 6\ 940 + 6\ 814 + 6\ 814) = 1\ 689\ 688$ *ks* ehk $11\ 489\ 878$ *tm*.

Metsa tegelik kasutus ¹⁾ 1922—1929/30 a. (k. s.) — *Exploitation forestière de 1922—1929/30 (sajènes cubes).*

28.	Peakasutuse arvel ¹⁾ — <i>Exploitation principale</i>				Vahekasutus <i>Exploitation auxiliaire</i>	Surnud mets <i>Forêt mort</i>	Mitte metsana kasutatavatel maalidel <i>De parcelles utilisées non forestièrement</i>	Üldkasutus <i>Exploit. totale</i>
	Arveaasta eelarvest <i>Sur compte de l'année</i>	Ülejääk endistest eelarvet. <i>Restes des ann. précéd.</i>	Etteraiumised <i>Coupes d'avance</i>	Kokku <i>Total</i>				
1922	130 493	100 837	—	231 330	—	47 914	41 147	320 391
1923	131 587	125 861	—	257 448	—	44 861	47 425	349 734
1924	131 271	105 272	24 654	261 197	—	100 462	46 117	407 776
1925	103 570	68 227	131 333	303 130	2 821	76 637	37 134	419 722
1926	13 539	38 283	32 211	84 033	4 386	10 541	24 500	123 460
1926/27	137 577	59 455	46 931	243 963	16 975	43 696	44 665	349 299
1927/28	153 038	61 930	51 308	266 276	17 756	58 002	47 885	389 919
1928/29	155 590	53 504	35 034	244 128	16 686	47 973	38 476	347 263
1929/30	159 573	46 961	25 885	232 419	11 271	49 538	35 091	328 319
Kokku—Total	1 116 238	660 330	347 356	2 123 924	69 895	479 624	362 440	3 035 883

Nagu tab. 28 selgub on 1922—1929/30 a. peakasutuse arvel kasutatud $2\ 123\ 924$ *ks*; seega siis üldse $434\ 236$ *ks* rohkem, kui raie-eelarvete

järele võimalik. Samal ajal on aga erakorralise raielangist arvel ja asunikude varustamiseks raiutud ette $347\ 356$ *ks*. Kui need pa-

¹⁾ Tabelis kasutatuks näidatud metsa kohta olgu tähendatud, et mõisted kasutatud ja raiutud pole võrdsed, sest on sagedaseks nähtuseks, et metsaostjad metsa, mille peale raiepilet juba välja antud ja mis selle tõttu ärakasutatuks arvatud, lõplikult ei osta välja ja ei tööta üles, mille tõttu see aasta-kaks hiljem uuesti määratakse kasutamisele endiste aastate ülejäägina. Selle tõttu ei saa ka kasutuse suuruse ja kahe esimese lahtri vahel olla täit kooskõla.

ratamata etteraiumised, mille likvideerimiseks peakasutuse suurust on vähendatud, arvata eelarvekohasest üldkasutusest maha, saame $2\,123\,924 - 347\,356 = 1\,776\,568$ ks, mis on kasutamiseks antud välja käsitatavate aastate eelarvete arvel. Võrreldes seda arvu samaegse võimaliku peakasutuse suurusega massi järgi, näeme, et see viimasest on $1\,776\,568 - 1\,689\,688 = 86\,880$ ks võrra suurem. Tegelikult aga ei tähenda see ülernormi kasutust, sest see summa kaetakse täielikult 1919—1921 a. ülejäägiga, millest 1922 a. kasutati ära 100 000 ks. Pealegi ei saa jätta tähendamata, et osa lankidest figureerivad kasutatud metsa nimekirjas rohkem kui üks kord (müüdüd ja kasutatuks arvatud kuid müügitingimuste täitmata jätmise tõttu tagasivõetud ühikud).

Kui vaadata etteraiumiste kui ajutiste nähtuste peale ja kui mitte arvestada mittemet-sana majandatavatelt maadelt kasutatud puitainega, võrduks 1922—1929/30 a. kasutus $3\,035\,883 - 362\,440 - 347\,356 = 2\,326\,087$ ks. Edasi, kui arvestada aastase puutoogiga $105\,kj$ ($3\,m^3$) hektaarilt ja Metsavalitsusele alluva tootva metsamaaga $736\,466\,ha$ ($673\,867$ tiinu) suurus, saame riigimetsade puutoogiks 1922—1929/30 a. eest $2\,358\,534$ ks. Nende kahe arvu võrdlus näitab, et riigimetsa kasutus, niipalju kui see tingitud pole erakordsetest teguritest, mille paigutamist hariliku elu raamidesse võimata oleks nõuda, on püsinud juurekasvu piirides.

Üksikasjalise ülevaate riigimetsa kasutusest 1926/27—1929/30 a. annab tab. 29.

Metsakasutuse liigitus 1926/27—1929/30 a. — Genre des coupes d'exploitation de 1926/27—1929/30.

29.	Arveaasta eelarvest <i>Assiette de l'année menagère</i>						Ülejääk end. aastate eelarvest <i>Restes des années précéd.</i>						Etteraiumised <i>Coupes d'avance</i>		
	Okaspuu			Lehtpuu			Résineux			Feuillus			Okaspuu		
	Paljasraie		Aeg-järklise ja valikraie	Paljasraie		Aeg-järklise ja valikraie	Coupes rases		Coupes d'ensemens. et de nettoie-ment	Coupes rases		Coupes d'ensemens. et de nettoie-ment	Paljasraie		Aeg-järklise ja valikraie
	Pind <i>ha</i>	Mass	K. S.	Pind	Mass	K. S.	Super-ficte <i>ha</i>	Masse	En saj. <i>c.</i>	Super-ficte <i>ha</i>	Masse	En saj. <i>c.</i>	Pind	Mass	K. S.
1926/27	2 632,0	73 948,3	2 297,2	1 913,4	60 734,2	597,7	1 143,9	27 672,0	1 781,9	1 013,7	29 333,4	667,6	1 390,7	38 739,3	4 109,5
1927/28	2 573,5	69 440,3	10 051,0	2 316,4	72 059,0	1 487,5	1 515,2	28 015,2	2 914,7	1 179,7	30 244,9	755,6	849,1	22 897,9	24 515,9
1928/29	2 603,0	67 679,4	10 058,6	2 271,1	75 865,1	1 986,5	1 698,3	30 382,1	2 415,2	864,1	20 284,7	422,4	454,9	10 503,8	19 386,6
1929/30	—	74 312,6	6 437,0	—	78 557,3	266,3	—	29 548,4	—	—	17 412,3	—	—	19 503,8	2 079,3

Etteraiumised <i>Coupes d'avance</i>			Kokku — Ensemble						Vahe- kasutus <i>Exploitation auxiliaire</i>	Surnud mets <i>Bois mort</i>	Rendi, palga, planeeritud ja teistelt maadelt <i>De terrains accordés en bail, en rémunération, cédés à l'arpentage et autres</i>	Kõik kasutu- sed kokku <i>Exploitation totale de tout genre</i>	
Lehtpuu		Okaspuu	Lehtpuu			Mass kantsüldades— <i>Masse en sajenes cubes</i>							
Paljasraie		Aeg-järklise ja valikraie	Paljasraie		Aeg-järklise ja valikraie		Paljasraie		Aeg-järklise ja valikraie				
Pind	Mass	K. S.	Pind	Mass	K. S.	Pind	Mass	K. S.					
1926/27	161,9	2 765,2	1 316,9	5 166,6	140 359,6	8 188,6	3 039,0	92 832,8	2 582,2	16 974,8	43 696,5	44 665,2	349 290,7
1927/28	87,9	2 297,3	1 596,9	4 937,3	120 353,1	37 481,6	3 584,0	104 601,2	3 840,0	17 756,0	58 001,9	47 885,5	389 919,3
1928/29	52,1	1 399,4	3 743,8	4 756,2	108 565,3	31 860,4	3 187,3	97 549,2	6 152,7	16 686,1	47 973,4	38 475,9	347 263,0
1929/30	—	4 064,3	238,2	—	123 364,8	8 516,3	—	100 033,9	504,5	11 271,5	49 537,6	35 091,0	328 319,6

Tabeli selgituseks olgu tähendatud, et senini tarvitati peamiselt paljasraie süsteemi. Ainult viimastel aastatel on püütud kuuse puistudes, kus pinnaseolud kohased, minna üle aegjärklisele raie. Valikraiet raie-süsteemina riigimetsades ei tunta; kui aga tabelis siiski selline lahter olemas, siis ei ole selle all mõistetud tõelist valikraiet, vaid üksikute sortimentide väljaraiumist peakasutuse raielankidelt enne langi lõpp-kasutust (eeskätt

asunikude ehituspuid; kohalikkudele elanikkudele nummerdatud ehitus- ja tarbepuid, kui kõiki puid korruga müügile ei määrata; kasepakud eeloleva aasta raielankidelt jne.).

Kui lank aasta-kahe pärast paljasraie teel likvideeritakse, näidatakse ta vastavalt paljasraidenäidisele. Samuti arvestatakse ka aegjärklise raieid.

B. Metsahindamine.

Cubage et estimations des forêts.

Kõik kasutamiseks määratud mets kuulub enne väljaandmist hindamisele, arvatud välja need vähesed juhud, kus üksikute puude mõõtmine ja hindamine võimata ehk liiga tülikas (murdunud ja üksteise peale paisatud puud, liig peeniksed sortimendid, puud, milliste hindamiseks maksivad massitabelid ei kõlba) ja kus hindamist selle tõttu teostatakse pärast väljaandmist, ülestöötatud sortimentide ülemõõtmisel. Hindamise aluseks on puude lugemine ja mõõtmine metsas, mida teostavad metsnikud ühes metsavahtidega. Lugemis-mõõtmise andmete alusel arvutatakse puude mass ja taksihind, kasutades selleks puumassi- ja taksitabeleid. Esimesed ametlikud puumassitabelid olid tuletatud Baltimaal riigi metsades tarvitusel olnud tabelitest, arvates viimastes ümber arssinad jalgadeks ja verssokid tollideks ning jättes välja sortimentide mõõdud.

Kuna need tabelid massi arvestamist küllaldase täpsusega ei võimaldanud, eriti paremate boniteetide hindamisel, asus Metsavalitsus uute tabelite koostamisele, missugune töö viidi lõpule metsainspektor A. Auksmanni poolt 1924 a. suvel. Massitabelid (tabelid nr. 1 — nr. 6) on koostatud metstkondadest saadud mõõtmise andmetel, kuna palkide ja pakkude kuupimise tabel kujutab enesest täiendatud Maurachi tabelit. Need uued, Eesti olude kohaselt koostatud tabelid olid tarvitusel 1925 a. langi hindamisest peale kuni meetermõõtude maksimahakkamiseni 1. IV. 1929 a. Kuid ka need massitabelid ei suutnud Metsavalitsust ega tarvitajaskonda rahuldada tarvilisel määral, kuna ajajooksul selgus, et nad tõelisest näitavad rohkem massi. Osalt mainitud põhjusel, osalt meetermõõtude maksmapaneku tõttu koostas metsakasutusosakonna juhataja H. Knüpffer 1928 a. kevadeks uued tabelid, millised on rajatud meie metsades uuesti teostatud mõõtmistele, Lätis tarvitavatele tabelitele ja meie 1924 a. tabelitele.

Senini teostatud peakasutuse raielankide hindamised annavad ülevaate raieküpsede riigimetsade seisukorrast. Nii võrdus hindamisandmetel iga tiinu keskmine puiduvara 1922 a. — 25,2 *ks*, 1923 a. — 26,0 *ks*, 1924 a. — 26,0 *ks*, 1925 a. — 28,3 *ks*, 1926 a. — 29,1 *ks* ehk viie aasta eest keskmiselt $135,5 : 5 = 27,1$ või ümmarguselt 27 *ks*. Selline väike puiduvara, mis meie metsamaa keskmisele produktiivmisvõimele kaugeltki ei vasta, näitab, et vanemad puistud endiste omanikkude ajal tugevasti on läbiraiutud. Samuti näitab puiduvara järjekindel tõus, et riik on metsakasutamisel talitanud peremehelikult, valides raiekohtadeks esijoones rohkem läbiraiutud puis-

tu osad. Ülaltoodud arvud võivad aga olla ka kaudseks lähtepunktiks riigimetsade üldise puiduvara arvutamisel ja nimelt; kui võtta arvesse, et 1922—1924 a. raielangid hinnati esimeste massitabelite järele, mis näitasid tõeliskust vähem massi; et sihikindlalt võeti raiumisele viletsamad metsaosad, mille tagajärjel järelejäänud osa keskmine puiduvara järjekindlalt tõuseb ja et hindamine teostati enim tagasihoidlikult kui julgelt, võib arvata, et kasutamata raieküpsse metsa keskmine puiduvara ulatub 30 *ks* tiinult. Lähtudes sellest arvust peaks Metsavalitsusel alluvate metsade üldine puiduvara ulatuma kuni 10 miljoni *ks* ehk 68 miljoni kantmeetriini.

Ülevaate metsahindamistööde ulatusest ja nendega seotud raskustest saame, kui tuletame meele, et kasutamiseks tuleb iga aasta valmistada ette kuni 7 500 *ha* kasvavat metsa, mis jaotatud vähemalt 15 000 osafükiks. Viimased omakord ei lähe kõik müügile maapinna suuruse järgi, vaid õige suur osa neist (masset kuni 25%) likvideeritakse kannuloo järgi, mis tingib iga üksiku puu eraldi nummerdamise, tempeldamise, mõõtmise ja hindamise. Kuna nummerdatud puude müügi üle aasta kokkuvõtteid varemalt pole tehtud, tuleb piirduda vaid 1927/28 a. arvudega.

Nii on 1927/28 a. nummerdatud puudena müüdnud:

oksjonitelt	6 259 tk.
võistluspakkumistel	110 383 „
kindla hinnaga	647 405 „
alandatud hinnaga	588 631 „
	kokku 1 352 678 „

Metsa hindamisest rääkides, ei saa vaikides minna mööda asundus- ja renditalude metsade hindamisest. Esiteks, juba selle tõttu, et see enesest kujutab täiesti erakordset tööd, mis ametkonda tema otsekoheste ülesannete täitmisest riigi metsas tõmbab suurel määral eemale, ja, teiseks, tööulatuse ning nende tingimuste tõttu, millistes seda tööd tuleb teha. Eriti peab kriipsutama alla Riigikogu poolt 12. IV. 1924 a. vastuvõetud väike- talude rendivahekorra uuendamise seadust, mis asetab metsaametkonna raske ülesande ette, eraldada, esiteks, rendikoha päralt olev katastri mets heina-karjamaa metsast ja, teiseks, heina-karjamaa metsas need osad, mis kuuluvad üksikute puude mõiste alla. Kui võtta arvesse renditalundite suurt arvu ja seda võimata segast olukorda, mis valitseb nende talundite piiride ja katastri metsade alal, samuti ka asjaolu, et iga küsimuse lahendamise ühel ehk teisel kujul puudutab paratamata kas talupidaja ehk riigi huviseid, saame aru, kui suurt ettevaatust, erapoole- tust ja hoolt nõuab see töö metsaametkonnalt,

rääkimata puht tehnilistest raskustest, mis seaduse täppis täitmine kutsub esile.

Et rendi- ja asundustalundite metsahindamistööd kiirendada, on viimaste aastate

jooksul alalistele metsaametnikkudele antud abiks erilised, 2—3-liikmelised hindamissalgad. Hindamissalgade ja metsaametnikkude ühistöö tulemused on näidatud tab. 30.

Metsade hindamine asundus- ja renditalundites kuni 1930 a.
Évaluation des forêts dans les exploitations nouvellement fondées et fermages avant 1930.

30. Ringkonnad—Districts	Lõplikult hinnatud Évaluation définitive				Hinnatud talund. metsa keskmine — Moyenns par expl. évaluée			Talund. arv, kus välistööd tehtud, kameraalsed tegemata N. des exploitations où les trav. extér. ont été accomplis, trav. camer. restant à faire	
	Asund. talund. arv N. des expl. fondées	Renditalund. arv N. des fermages	Metsa k. s. Masse en sq. c.	Takshind Kr. Prix de tare Kr.	Puumass k. s. Masse en s. c.	Metsa hind kr. Valeur des forêts en kr.	Ühe k. s. hind kr. Prix d'un sq. c. kr.	Asund. talund. arv Exploit. n. f.	Rendi talund. arv N. d. d. fermages
Saare-Lääne	4 303	1 365	166 699,2	2 542 291,40	29,4	449	15,25	469	148
Harju	3 001	524	90 625,7	1 662 846,86	25,6	472	18,54	132	26
Rakvere	3 912	486	89 979,9	1 469 945,26	20,5	334	16,33	81	21
Alutaguse	1 756	310	61 178,9	727 433,33	29,6	352	11,89	45	1
Pärnu	1 723	324	81 552,6	1 374 674,76	39,8	671	16,86	44	10
Järva	3 137	495	110 427,3	2 481 073,32	30,3	683	22,47	35	8
Viljandi	1 672	274	37 590,1	902 908,86	19,3	464	24,02	—	2
Tartu	2 379	325	60 546,4	1 023 309,56	22,4	278	16,90	18	28
Võru	3 431	375	86 976,6	1 726 685,70	22,8	454	19,89	9	25
Kokku—Total	25 314	4 478	785 576,7	13 911 169,05	26,4	467	17,70	833	269

Võttes arvesse hinnatud renditalundite väikest arvu, tuleks tab. 30 pidada peamiselt asundustalundite iseloomustajaks ja kuna viimastest on hinnatud üle 75%, peaks kogutud andmete alusel võima teha järeldusi kõigi asundustalude suhtes. Nagu tabelist selgub, võrdub ühe talundi keskmine puiduvara 26,4 k.-s. ja selle takshiväärtus 467 kr. Sellega oleks normaal asundustalunditel, mille arvu võib arvata umbes 30 000, metsa ümmarguselt 800 000 k.-s. ja selle väärtus takshindade järgi 14 000 000 kr. Selle metsa ostmisel arvatakse ostja kasuks takshinnast maha 7 k.-s. puumassi keskmine takshind ja järelejäänud osast $\frac{1}{40}$ iga aasta kohta, kus ostja talu eest maksnud renti kuni metsahindamiseni. Kui arvata keskmiseks asunduskohtade rajamisajaks 1923 a. ja metsade hindamise ajaks 1929 a., tuleks iga talundi metsa vähendatud takshinnast kohapidaja heaks arvata maha vähemalt $\frac{1}{40}$ ehk 15%. Selle järele oleks ühe asunduskoha metsa hind keskmiselt 291,5 kr ja soodustus igale asunikule 175,5 kr. Neid norme kõigi asundustalundite peale laiendades, saame metsamüügi hinnaks kr 8 745 000 ja soodustusteks kr 5 265 000.

Nagu eelpool juba tähendatud, sünnib metsa hindamine takshindade alusel. Viimased peaks endast kujutama turuhindadest tuletatud puitainese hinda metsas kännul. Tegelikult aga on pea kõik meie senised takshinnad olnud vabalt määratud. Põhjust selleks tuleb näha Eesti marga kõikumistes ja sagedastes suurtes hindade muudatustes maailma puiduturul.

Need kaks tegurit olid niivõrt tugevad, et

Metsavalitsuselt võeti igasugune võimalus hoida taksi- ja turuhindu alaliselt kooskõlas. Näiteks olgu hindade kõikumised ajajärgul 1923/24—1926/27 a. Eesti mark, mis 1923 a. oktoobris hakkas järsku langema, jõudis 1924 a. jaanuaris, s. o. 1923/24 a. metsamüügi hooaja keskel, oma languse ajutisele haripunktile. Vastavalt margakursi langusele valitses metsaoksjonitel vahetpidamata tõusev meeoleolu, mis paiguti kujunes mõtteta üksteise ülepakkumiseks (kuni 200% juurepakkumised takshinnale), vaatamata sellele, et maailma puiduturg ei töotanud erilisi väljaveateid. Margakursi ajutine tõus 1924 a. veebruaris ja märtsis väigistas küll detsember-jaanuari palavikumeeleolu, kuid see ei suutnud oksjoni järeldusi enam palju muuta, nii et hooaja lõpul võidi konstateerida rekordilist metsamüüki (80,57% väljapakutud metsast, 58,70% juurepakkumisega takshinnale).

Oksjonite tulemuste normaalseks järelduseks oleks pidanud olema takshindade tõstmine 1924 a. sügisel, mida aga siiski ei teatud, sest oli selge, et juurepakkumine polnud tingitud niivõrt margakursi tõelisest langusest (eelmise aastaga võrreldes umbes 10%), kui spekulatsioonist selle edaspidisele arvatavale langusele. Metsatakside kõrgendamine oleks siin üldisele elukalliduse tõusule aidanud kaasa ja meie raha ostujõudu surunud veel enam alla. Uus margakursi langus 1924 a. suvel ei saanud avaldada mõju metsahindadele, kuna mark juba novembris, s. o. 1924/25 a. metsamüügi hooaja algul, stabiliseerus lõplikult. Vastavalt sellele kujunes ka 1924/25 a. metsaoksjonite järeldus: müü-

dud 62,3%, taksihinnale 24,46% juurelisamisega. Järgmisel — 1925/26 a. metsamüügi hooajal Eesti mark püsis endiselt kindlana, kuid eba-kindel oli eksport-metsamaterjalide turg. Tekkis püsiv hindade langus, mille tõttu 1923/24 a. ja 1924/25 a. hooaja müümata tagavarade realiseerimine metsaeksportöridele osutus raskeks. Ja, kuna ka Eesti Pank jätkas marga tervendamispoliitikat, siis kõige selle tagajärjeks oli metsaostjatel täieline meeleolu langus 1925/26 a. metsamüügi hooaja alguks. Et Riigikassale metsamüügist osaltki kindlustada eelarves ettenähtud tulused, esines Metsade peavalitsus Põllutöministrile ettepanekuga taksihindade alandamiseks 30% võrra, lootes, et see alandamine metsaostjatele peaks mõjuma niivõrt ergutavalt, et oksjonitel õnnestub müüa metsa ära taksihinnaga. Pikemate kaalutluste järele otsustati taksihindade alandamine siiski eitavalt, kuna siseturul teiste ainete hinnad polnud vastavalt alanenud. Küll leiti aga tarvilikuks metsamüügi lepingutes ettenähtud maksutingimusi kergendada, mis ka kohe teostati ja mis kaudselt siiski võrdus vähemalt 10%-sele taksihinna alandamisele. Lõpptulemus oli, et

60 aastane kuuse ja haava segamets. — Forêt de sapin et tremble (de 60 ans.).

1925/26 a. hooajal oksjonitel väljapakutud metsast müüdi ära vaid 30,97%, saades taksihinnale lisaks kõigest 13,38% (kui aga võtta arvesse maksutingimuste soodustusi, siis ainult umbes 3%), kuna 69,03% kr 1 141 203,66 väärtuses jäi müümata. Ka 1926/27 a. metsamüügi hooaeg möödus elavuseta, kuid juba järgmisel aastal, kui müügivõimalused paranesid, võis konstateerida uut suurt hindade tõusu: müüdnud 77,40%, taksihinnale 61,47% juurelisamisega.

Ülaltoodust selgub, et tehes taksihindu olenevateks ükspäinis oksjonite järeldustest, oleks tulnud neid nelja aasta jooksul 2 korda tunduvalt tõsta ja üks kord alandada, mis

tehniliselt oleks olnud raskesti teostatav.

Taksihindade liikumist selgitavad alljärgnevad tabelid:

Ühe 10^a jämedusega II järgu kõrgusega puu hind III taksi järgi kr. Prix d'un arbre de II hauteur et 10^a en diamètre d'après les prix de III taxe en kr.

31.	Taksi maksuvuseaeg — Durée de la validité des taxes.								
	1919—15. II. 1920	15. II. — I. VI. 1920	I. VII. 20 — I. I. 1921	I. I. 21 — 24. XI. 21	24. XI. 21 — I. VII. 23	I. VII. 23 — I. I. 25	I. I. 25(1) — I. IV. 29	I. IV. 29 alates	
Mänd—Pin . .	0,10	0,20	0,43	0,79	0,64	1,22	1,34	1,32	
Kuusk—Sapin	0,12	0,24	0,53	0,99	0,79	1,52	1,42	1,50	
Kask—Bouleau	0,13	0,26	0,64	1,17	0,94	1,81	1,84	1,81	
Haab—Tremble	0,06	0,13	0,54	0,91	0,73	1,38	1,27	1,40	

Metsa taksihindade liikumine 1919—29 a. — Changements opérés dans les prix de taxe pour les forêts de 1919—29.

32.	1919/20	15. II. 1920	I. VII. 1920	I. I. 1921	24. XI. 1921	I. VII. 1923	I. I. 1925	I. IV. 1929
Taksi muutmise aeg Date de changement de taxe								
Uus taksihind võrdub vanale ± % — Change par rapport à la taxe précédente en %	a	b	c	d	e	f	g	h
Uus taks on suurem 15. II. 1920 a. taksist korda — Taxe nouvelle excède la taxe de 15. II. 1920 de fois	—	a+100%	b+150%	c+83%	d-20%	e+92% (e+33%)	f-1%	g+3%
Eesti marga kurs langes võrreldes kursiga 15. II. 1920 a. korda Baisse du cours de mark est. par rapport à 15. II. 1920 de fois	—	1	2,5	4,5	3,6	7,0 (4,8)	6,8 (4,8)	7,0 (4,8)
	—	1	2	4,2	4,3	4,0	4,3	4,3

1) I. I. 1925—1929 a. hinnad on arvatud uute 1924 a. massitabelite alusel, võttes II kõrgusejärgu asemel IV kõrgusejärgu.

Okasmets. — Forêt à conifères.

Tabelite selgituseks olgu tähendatud, et 1. VII. 1923 a. taksitabelite hindade tõstmine pole kooskõlas tegeliku metsa taksihinna tõusuga. Viimane on märksa väiksem ja ulatub üleriiklikult keskmiselt 30–35%. Vahe üleriikliku keskmise ja tabelis näidatud % vahel on tingitud sellest, et ühel ajal hindade kõrgendamisega teostati ka metsade jaotamist uute taksijärkude järgi, mille lõpptulemuseks oli, et hinna kõrgenduse osaliseks osutusid peamiselt need metsad, mis asusid eriti soodsates väljaveotingimustes. Selle tõttu tuleks tab. nr. 32 1. VII. 1923 a., 1. I. 1925 a. ja 1. IV. 1929 a. taksid lahtrites iseloomustavateks pidada sulgudes näidatud arvused.

Mis puutub 1. I. 1925 a. taksihindadesse, siis seisab nende muutus võrreldes 1. VII. 1923 a. taksihindadega selles, et okaspuudel nähti ette peenikese tarbepuu ja küttepuid vahel veel neljas sort tarbepuud. Kuigi 1925 a. taksitabel ei anna põhjust konstateerida metsa taksihinna tõusu, peab tunnistama, et hinnatõus siiski oli, sest uued 1924 a. massitabelid näitavad rohkem massi, kui 1919 a. tabelid.

Nagu tabel nr. 32 näitab, vastab metsamüügi taksihindade tõus üldjoontes Eesti margakursi langusele, kuna maailma puiduturu hinnad taksihindade väljakujunemisele nähtavat mõju pole avaldanud.

Mis puutub metsamüügi taksihindadesse pärast 1. I. 1925 a., siis pole neid enam muu-

detud kuni meetermõõtude maksmapanekuni 1929 a.; on tehtud vaid metsade väiksemaid ümberpaigutusi taksijärkudes.

D. Metsamüük.

Vente de forêts.

Kasutamiseks tarviliselt ettevalmistatud ja hinnatud mets antakse tarvitajale välja kas raie-
langi osatükkidena (müük maapinna suuruse järele), nummerdatud ja tembeldatud puudena (müük kannuloo järele) ehk tarvitaja enese poolt ülestöötatud materjalidena (müük materjalide arvu järele). Viimane väljaandmisviis oli majapidamise esimestel aastatel õige laialt tarvitusel, eriti kohalikkude elanikkude varustamisel metsamaterjalidega, kuid nüüd muutub ta aast-aastalt ikka väiksemaks. Põhjust selleks tuleb näha neis raskustes, mis selle müügiviisiga käivad paratamata kaasas ja võimaldavad igasuguste arusaamatuste tekkimist. Selle vastu näitab aga müük kannuloo järele järjest tõusu, mis lubab arvata, et ta juba lähemas tulevikus kujuneb mõõduandvaks müügiviisiks kohalikkude elanikkude varustamisel metsamaterjalidega.

Metsa väljaandmine tarvitajale sünnib kas tasu eest ehk tasuta, kui see vastavates seadustes ja määrustes on nähtud ette. Metsamüük teostub kas avalikkudel oksjonitel, võistluspakkumistel ehk kindla hinnaga.

Metsamüük oksjonil on nähtud ette eeskätt metsakauplejatele, kuid oksjonitest võivad võtta osa ka kõik teised teguvõimsad kodanikud. Võistluspakkumised on määratud nende maaelanikkude metsamaterjalidega varustamiseks, kes viimaseid vajavad oma majapidamisnõuete rahuldamiseks ehk koduseks käsitööks ja metsaga ehk metsasaadustega ei kauple. Viimaste asjaolude tõenduseks nõutakse ostjailt tarbekorral omavalitsusasutuste vastavate tunnistuste esitamist. Kuna võistluspakkumistest osavõtjate arv seega on piiratud, on (arvatud välja üksikud erandid) harilikuks nähtuseks, et võistluspakkumiste keskmised müügihinnad on oksjonihindadest tunduvalt madalamad.

Kindlahinnaga metsamüüke (keskmise oksjoni-, keskmise võistluspakkumise-, taksi- ja alandatud taksihinnaga) käsitatakse kõigil neil juhtudel, kus see seadustes ja määrustes on nähtud ette, ehk kus see otstarbekohasuse seisukohast tarvilik. Mis puutub metsamüükidesse kohalikkudele tarvitajatele, siis, nagu juba tähendatud, areneb see üksikute nummerdatud puude müügi suunas, kuna see kasvava metsa müügiviis kõige kergemini võimaldab tarvitajale just nende sortimentide

saamist, mida ta oma majapidamises vajab. Kuna see aga eeldab puude valiku võimalust, on arusaadav, et nummerdatud puude müümisel ikka enam ja enam minnakse üle võistluspakkumistelt kindla hinnaga müügiviisile. Müügihinnaks on seejuures harilikult põllutöministri poolt iga aasta peale kindlaksmääratav keskmine võistluspakkumise hind, mis turuhindadega kooskõlastatud keskmisest oksjonihinnast märksa odavam (1926/27 aastal kuni 20%, 1927/28 — 1929/30 a. vähemalt 30%). See hinnavahe, samuti kui võistluspakkumiste ja oksjonite hindade vahe, mis kujutab endast metsamajapidamise toetust

põllumajandusele, on, kahjuks, tähtsamaid põhjusi võistluspakkumiselt ostetud metsamaterjalidega hangeldamiseks ja kohaliku tarviduse ebamääraseks suurendamiseks.

Peab tunnistama, et, kui võistlus selle hangeldamisega senini on andnud vähe tagajärgi, siis selles suurel määral on süüdi omavalitsusasutised, kes metsamaterjalide vajadust tõendavaid tunnistusi annavad välja sageli igasuguse kontrollita ja sellega ainult raskendavad metsamaterjalide otstarbekohast jaotust.

Ülevaate metsamüükidest ja üksikutest müügiviisidest annavad tab. 33—41.

Metsamüük 1922—1929/30 a. (kantsüldades)—*Vente de forêts de 1922—1929/30 (saj. c.)*

33.	Oksjonil <i>Ventes aux enchères</i>	Võistluspakkumis.— <i>V. aux enchères limitées</i>	Kindla hinnaga <i>À prix fixe</i>	Alandatud hinnaga <i>À prix abaissé</i>	Hinnata antud <i>Gratuitement</i>	Riigikul. üles- tööt.— <i>Expl. au compte d'État</i>	Kokku— <i>Total</i>
1922 ¹⁾	90 627 —	—	135 093 —	31 997 —	11 972 —	50 702 —	320 391 —
1925 ¹⁾	127 439 —	—	118 960 —	43 104 —	10 562 —	49 669 —	349 734 —
1924	99 376,83	36 188,88	104 516,64	67 342,60	11 111,94	89 238,81	407 775,70
1925	153 691,01	20 102,61	92 071,23	61 178,56	13 308,68	79 369,80	419 721,89
1926 (3 kuud)	31 645,35	7 891,12	29 489,51	37 454,38	7 053,06	9 926,19	123 459,61
1926/27 ²⁾	79 395,13	21 583,94	77 904,14	76 256,70	16 587,28	77 572,46	349 299,65
1927/28 ²⁾	92 261,25	27 761,21	96 287,37	67 215,23	24 273,64	83 426,03	391 224,73
1928/29	67 852,66	28 291,25	79 860,95	45 400,71	22 064,13	106 388,29	349 857,99
1929/30	66 656,91	20 520,00	63 509,41	35 121,32	14 907,35	127 852,64	328 567,63
Kokku—Total	808 945,14	162 339,01	797 692,25	465 070,50	131 840,08	674 145,22	3040 032,20

Metsamüük (sortimentide järgi) 1926/27 — 1928/29 a. — *Vente de matériaux forestiers d'après le genre de 1926/27 — 1928/29*

34.	Tarbepuu k. s. <i>Bois d'oeuvre s. c.</i>	Küttepuid k. s. <i>Bois de feu s. c.</i>	Oksad, haod, kännud k. s. <i>Ramilles, fagots, souches s. c.</i>	Kokku k. s. <i>Total s. c.</i>	Taksihind kr. <i>Montant d'après les prix de taxe kr.</i>	Müügihind kr. <i>Produit de vente kr.</i>
1926/27						
Oksjonil	39 364,4	40 030,7	—	79 395,1	1 371 913,37	1 602 426,59
Riigimetsatööstusele	34 373,0	43 067,7	131,8	77 572,5	1 390 497,37	1 390 497,37
Riigi- ja omaval. asutistele	4 351,9	7 653,6	1 206,2	13 211,7	219 531,75	75 040,58
Muudele ²⁾	8 661,1	9 174,7	347,3	18 183,1	327 826,22	232 937,23
Kohalikkudele tarvitajatele	29 271,7	55 961,2	14 582,1	99 815,0	1 283 881,67	1 362 457,26
Asunikkuudele	53 217,1	7 897,2	8,0	61 122,3	1 611 134,70	709 232,02
Kokku	169 239,2	163 785,1	16 275,4	349 299,7	6 204 785,08	5 372 591,05
1927/28						
<i>Vente aux enchères</i>	39 525,5	52 735,8	—	92 261,3	1 430 771,97	2 327 649,61
<i>Vente pour l'industrie forestière d'État</i>	35 827,4	47 272,1	326,5	83 426,0	1 472 152,62	1 472 152,62
<i>Institut. du govern. et autonomes</i>	6 456,4	9 361,4	568,5	16 386,3	284 156,30	118 575,69
<i>Autres</i>	11 173,7	7 635,2	190,0	18 998,9	386 812,98	106 004,37
<i>Population locale</i>	43 026,1	70 123,3	17 062,5	130 211,9	1 861 816,23	2 005 352,94
<i>Exploit. nouvel. fondées</i>	43 518,5	6 421,8	—	49 940,3	1 226 778,40	565 493,50
Total	179 527,6	193 549,6	18 147,5	391 224,7	6 662 488,50	6 595 228,73
1928/29						
Oksjonil	30 615,5	37 237,1	—	67 852,6	1 079 786,77	1 755 080,56
Riigimetsatööstusele	46 202,5	59 023,3	1 162,5	106 388,3	1 800 316,66	1 800 316,66
Riigi- ja omaval. asutistele	6 984,9	9 060,3	886,4	16 931,6	284 288,44	118 616,87
Muudele	9 792,9	10 106,3	20,9	19 920,1	381 880,41	189 853,23
Kohalikkudele tarvitajatele	34 762,1	52 504,9	17 078,3	104 345,3	1 410 521,85	1 581 613,68
Asunikkuudele	30 226,0	4 194,0	—	34 420,0	857 359,40	385 232,94
Kokku	158 583,9	172 125,9	19 148,1	349 857,9	5 814 153,53	5 830 713,94

¹⁾ 1922 ja 1923 a. võistluspakkumiste kohta puuduvad kindlad arvud, mille tõttu osa müükidest on arvatud oksjonite liiki, osa kindla hinnaga müükideks. ²⁾ Kuni 1926/27 a. arvati müüduks ainult tegelikult kasutatud mets, 1927/28 a. alates aga kõik see mets, mille müügi kohta koostatud vastav müügidokument.

³⁾ „Muude“ all on näidatud müük vabrikutele ja laevnikkuudele, endiste omanikkude 1919 a. raielank j.n.e.

Müüdnud metsamass tarvitajate järgi 1926/27–1928/29 a. — Masse de bois vendue d'après les acheteurs de 1926/27–1928/29.

35.	Müüdnud mass *		Taksihind Prix de taxe Kr	Müügihind Produit de vente	
	K. s.	%		Kr	Taks+%
1926/27 a.					
Oksjonil	79 395,1	22,7	1 371 913,37	1 602 426,59	+ 16,8
Võistluspakkumisel	21 583,9	6,2	363 597,61	388 389,77	+ 6,8
Kindla hinnaga					
1) kohalikule rahvale	64 238,5	—	707 593,96	842 341,81	+ 19,0
2) laevaehitajatele	174,4	—	3 926,08	4 453,79	+ 13,4
3) riigiasutistele	1 483,4	—	28 050,90	29 609,16	+ 5,6
4) omavalitsustele	2 486,6	—	44 811,30	45 431,42	+ 1,4
5) vabrikutele	2 715,3	—	67 714,85	86 681,10	+ 28,0
6) muudele	6 856,0	—	118 756,96	133 740,91	+ 12,6
Kokku	77 904,2	22,3	970 854,05	1 142 258,19	+ 17,7
Alandatud hinnaga					
1) kohalikule rahvale	13 992,6	—	212 690,10	131 725,68	— 38,1
2) asunikkuudele	61 122,3	—	1 611 134,70	709 232,02	— 56,0
4) muudele	1 141,8	—	22 549,06	8 061,43	— 64,2
Kokku	76 256,7	21,9	1 846 373,86	849 019,13	— 54,0
Hinnata antud					
1) riigi metsamajapidamistele	1 519,9	—	34 727,88	—	— 100
2) ametiruumide ja ametnikkude korterite kütteks	5 836,5	—	81 614,39	—	— 100
4) avalikkude teede korrashoiuks	1 935,4	—	30 327,28	—	— 100
7) muudele	7 295,5	—	114 879,27	—	— 100
Kokku	16 587,3	4,7	261 548,82	—	— 100
Riigi kulul ülestöötamiseks	77 572,5	22,2	1 390 497,37	1 390 497,37	± 0
Kõik kokku	349 299,7	100	6 204 785,08	5 372 591,05	— 13,4
1927/28 a.					
Vente aux enchères	92 261,25	23,6	1 430 771,97	2 327 649,61	+ 62%
Vente aux enchères limitées	27 761,21	7,1	461 686,66	544 627,04	+ 18%
Vente à prix fixe					
1) popul. locale	86 135,80	—	1 151 129,07	1 282 027,97	+ 11%
2) construct. de navires	87,97	—	2 376,92	3 193,31	+ 34%
3) institut. d'État	1 880,22	—	31 980,57	35 902,76	+ 12%
4) autonomies	4 138,11	—	73 544,07	82 672,93	+ 12%
5) usines	1 339,72	—	31 509,52	42 169,42	+ 34%
6) autres	2 705,55	—	41 546,63	56 026,56	+ 35%
Total	96 287,37	24,6	1 332 086,78	1 501 992,95	+ 13%
À prix abaissé					
1) popul. locale	14 318,70	—	215 716,43	164 222,13	— 24%
2) exploit. nouvell. fond.	49 940,30	—	1 226 778,40	565 493,50	— 54%
3) pacteurs d'État	1 996,22	—	33 284,07	14 475,80	— 57%
4) autres	960,01	—	24 826,11	4 615,08	— 81%
Total	67 215,23	17,2	1 500 605,01	748 806,51	— 49%
Cédé gratuitement pour					
1) l'admin. forestière	1 677,72	—	36 783,68	—	—
2) employés et leurs bureaux	5 376,55	—	68 793,59	—	—
3) autres admin. de l'État	369,38	—	5 217,12	—	—
4) entretien des routes	2 296,60	—	54 329,98	—	—
5) écoles agricoles	647,76	—	13 507,29	—	—
6,7) autres, et anciens propriét. à compte de l'an 1919	13 905,63	—	286 553,50	—	—
Total	24 273,64	6,2	465 184,46	—	— 100%
Pour l'exploitation au compte de l'État	83 426,03	21,3	1 472 152,62	1 472 152,62	± 0%
Gr. total	391 224,73	100	6 662 488,50	6 595 228,73	— 1%
1928/29 a.					
Oksjonil	67 853	19,4	1 079 786,77	1 755 080,56	+ 62,5
Võistluspakkumisel	28 291	8,1	445 680,37	542 694,62	+ 21,7
Kindla hinnaga					
1) kohalikule rahvale	65 550	—	819 015,21	934 214,95	+ 14,1
2) laevaehitajatele	303	—	11 187,53	13 822,70	+ 23,6
3) riigiasutistele	1 631	—	28 181,65	35 207,75	+ 24,9
4) omavalitsustele	4 117	—	71 952,47	83 409,12	+ 15,9
5) vabrikutele	5 487	—	99 359,40	126 812,17	+ 27,6
6) muudele	2 773	—	40 079,63	45 052,57	+ 12,4
Kokku	79 861	22,8	1 069 775,89	1 238 519,26	+ 15,8
Alandatud hinnaga					
1) kohalikule rahvale	8 088	—	103 159,75	80 358,59	— 22,1
2) asunikele	34 420	—	857 359,40	385 232,94	— 55,1
3) riigirentnikele	2 416	—	42 666,52	24 345,52	— 42,9
4) muudele	477	—	9 328,86	4 165,79	— 55,3
Kokku	45 401	13,0	1 012 514,53	494 102,84	— 51,2
Hinnata antud					
1) riigi metsamajapidamistele	1 714	—	33 896,02	—	— 100
2) metsavalits. ametiruumide ja ametnikkude korterite kütteks	5 128	—	65 408,39	—	— 100
3) teiste valits. ametiruumide ja ametnikkude korterite kütteks	148	—	2 262,57	—	— 100
4) avalikkude teede korrashoiuks	2 861	—	56 454,22	—	— 100
5) põllutöökoolidele	1 333	—	26 133,12	—	— 100
6) end. mõisa-omanik. 1919 langi arvel	7 104	—	162 992,09	—	— 100
7) muudele	3 776	—	58 932,90	—	— 100
kokku	22 064	6,3	406 079,31	—	— 100
Riigikulul ülestöötamiseks	106 388	30,4	1 800 316,66	1 800 316,66	± 0
Kõik kokku	349 858	100	5 814 153,53	5 830 713,94	+ 0,3

*) Müüdnud mass ei vasta kasutatud massile (tabel nr. 28 ja 29), kuna müüdnud metsa sageli jääb tegelikult kasutamata.

Kohalikuks tarvituseks müüdnud mets 1926/27—28/29 a. — Vente de forêts pour les besoins locaux de 1926/27—28/29.

36.	Maapinna suuruse järgi D'après la superficie		Kännuloo järgi D'après le nombre des souches		Valmis- materjali arvu järgi k. s. D'après la quant. des matér. finis s. c.	Kokku k. s. Total s. c.	%	% üldisest müüdnud massist % au total des ventes
	ha	mass k. masse s. c.	puude arv n. des arbres	mass k. masse s. c.				
1926/27								
Võistluspakkumisel	869,7	17 753,3	442 322	2 200,2	1 630,4	21 583,9	13	6,2
Kindla hinnaga	482,4	10 788,1	374 277	20 375,3	33 075,1	64 238,5	40	18,4
Alandatud hinnaga	196,4	4 374,6	768 253	59 308,4	11 431,9	75 114,9	47	21,5
Kokku	1 548,5	32 916,0	1 186 762	81 883,9	46 137,4	160 937,3	100	46,1
%		20,4	—	50,9	28,7	100		
1927/28								
V. aux enchères	984,0	19 204,5	110 383	5 901,4	2 655,3	27 761,2	15	7,1
V. à prix fixe	397,9	7 167,9	647 405	39 481,6	39 486,2	86 135,7	48	22,0
V. à prix abaisé	174,1	2 681,8	588 631	49 545,5	14 027,9	66 255,2	37	16,9
Total	1 556,0	29 054,2	1 346 419	94 928,5	56 169,4	180 152,1	100	46,0
%	—	16	—	53	31	100		
1928/29								
Võistluspakkumisel	918,6	19 948,8	124 457	6 691,7	1 650,7	28 291,2	21	8,2
Kindla hinnaga	188,1	3 007,3	526 807	30 367,6	32 175,2	65 550,1	47	18,7
Alandatud hinnaga	64,3	1 600,9	422 352	36 546,8	6 776,2	44 923,9	32	12,8
Kokku	1 171,0	24 557,0	1 073 616	73 606,1	40 602,1	138 765,2	100	39,7
%	—	18	—	53	29	100		

Metsade müük pinna ja puude arvu järgi — Vente de forêts d'après la superficie et nombre des arbres.

37.	Määratud Désigné pour la vente		Müüdnud—Vendu effectivement			Müümata jäänud Resté non vendu			Müüdnud metsa taksi- hinnale juure pak- atud % % de l'augmenta- tion réalisée par la vente par rapport au prix. de taxe
	Tiinu Sup. desia- tines	Puud Arbres	Tiinu Sup. desia- tines	Puud Arbres	%	Tiinu Sup. desia- tines	Puud Arbres	%	
1923/24 a.	5 164,36	35 594	4 141,93	34 426	80,57	1 022,43	1 168	19,43	58,70
1924/25 "	4 389,72	11 674	2 734,36	6 441	62,30	1 655,36	5 233	37,70	24,46
1925/26 "	4 412,97	8 336	1 365,11	3 062	30,97	3 047,86	5 274	69,03	13,38
1926/27 "	5 187,34	23 489	2 304,08	11 196	44,46	2 883,26	12 293	55,54	17,89
1927/28 "	4 556,00	7 267	3 524,41	6 259	77,40	1 031,59	1 008	22,60	61,47
1928/29 "	3 213,60	5 385	2 400,38	4 184	74,71	813,22	1 201	25,29	59,89
1929/30 "	2 863,00	14 880	2 407,17	9 959	83,88	455,83	4 921	16,12	64,43

Müüdnud puumassi jaotus % ostjate järgi

Répartition en % de la masse vendue de forêts d'après les acheteurs.

38.	% üldmüügist % à la vente totale			
	1926/27	1927/28	1928/29	keskm. moyen. de 3 a.
Kohalikuks tarvitajaskonnale—Po- pulation locale	46,1	46,0	39,7	43,9
Oksjonil, üldiseks tarvitamiseks— V. aux enchères	22,7	23,6	19,4	21,9
Riigimetsatööstusele—V. à l'Indus- trie for. d'Etat	22,2	21,3	30,4	24,6
Riigi- ja omavalitsusasutistele — Institution d'Etat et autonomies	3,3	4,2	4,8	4,3
Muile tarvitajatele—Autres	5,2	4,9	5,7	5,3
Kokku—Total	100	100	100	100

Kuna Riigimetsatööstusele müüdnud metsast läheb riigiasutistele ümmarguselt 30%, omavalitsusasutistele 10%, kohalikuks tarvitajaskonnale 25% ja eraturule 35%, kujuneb 1926/27—1928/29 a. kasutuse jaotus järgmiseks (Riigimetsatööstuse poolt eraturule müüdnud materjalid (35%) on arvatud oksjonil müüduks):

	% üldmüügist
Kohalikuks tarvitajaskonnale	50,0
Oksjonil, üldiseks tarvitamiseks	30,6
Riigi- ja omavalitsusasutistele	13,1
Muile tarvitajatele	6,3
Kokku: 100	

Erakorraliste lankide müük 1924—25 a.

Vente extraordinaire des parcelles en 1924 et 1925.

39.	Pind—Superficie ha	Taksihind kr Prix de taxe	Müüginhind kr Prix de vente	Taksihinnale juurepa- kitud %—Augmenta- tion du prix. de taxe	Ühe hektari Prix moyen par ha	
					Taksihind kr De taxe	Müüginhind kr De vente
1924	2 709,2	1 946 536,55	3 108 010,94	59,67	718,49	1 147,20
1925	824,2	614 294,01	727 866,24	18,48	745,32	883,11
Kokku Total	3 533,4	2 560 830,56	3 835 877,18	49,79	724,74	1 085,60

E. Soodustatud mets-
müügid ja tasuta
metsaandmised.Ventes privilégiées et
livraisons gratuites.

Soodustatud müükidest väärrib erilist tähelepanu ehitusematerjalide müük asunikudele, mis asundus- ja renditalundite metsade hindamistöde kõrval on olnud senini metsametkonna raskemaid ülesandeid. Esiteks, sünnib müük siin tarvitusele kõrvaldatud 1919 a. massitabelite järgi ja 1929 a. II poole taksihinnaga, mis hindamist ja arvepidamist äärmiselt raskendab, ja teiseks, tuleb juba aastate viisi paljudes metsandikkudes ja metskondades asunikude nõuete rahuldamiseks

Asunikude varustamine ehitusmaterjaliga (müük 1920 a. II poole taksihinnaga 1919 a. mässtitabelite alusel).
Vente des matériaux de bâtiment pour les exploitations nouvellement fondées.

40.	Kogusummas müüdüd k. s. <i>Massevendue s.c.</i>	Taksihind kr <i>Prix de taxe kr</i>	Müügihind kr <i>Prix de vente kr</i>	Oksjonihind kr <i>Prix aux enchères</i>	Oksjonihinna ja müügihinna vahe kr <i>Différence entre les prix de taxe et de vente</i>
1921	9 936,1	182 801,30	91 400,65	182 801,30	91 400,65
1922	31 997,2	614 346,24	358 481,82	1 228 792,48	870 310,66
1923	43 104,2	867 894,74	454 274,82	1 377 348,95	923 074,13
1924	56 715,0	1 456 140,42	628 732,06	1 812 312,37	1 183 580,31
1925	46 915,6	1 251 932,93	527 072,93	1 419 441,56	892 368,63
1926 (3 kuud)	32 375,2	811 945,90	343 090,60	957 203,02	614 112,42
1926/27	61 122,3	1 611 134,70	709 232,02	1 899 366,70	1 190 134,68
1927/28	49 940,3	1 226 778,40	565 493,50	1 980 879,08	1 415 385,58
1928/29	34 420,0	857 359,40	385 232,94	1 370 831,94	985 599,00
1929/30	28 024,7	808 803,58	346 760,67	1 329 834,85	983 074,18
Kokku—Total	394 550,6	9 689 137,61	4 409 772,01	13 558 812,25	9 149 040,24

määrata terve okaspuu kasutusnorm, mis teiste majapidajate metsamaterjalidega varustamise teeb pea võimatuks ja metsamajapidajate vastu tekitab põhjendamatu meelepaha. Samuti on asunikude normide rahuldami-

seks paljudes metskondades teostatud laiaulatuslikke etteraiumisi, mis kohapealsetele elanikkudele annab veel kaua aastaid valusalt tunda ja raskendab korrapärast metsamajapidamist.

Soodustatud metsamüükide ja tasuta metsaandmistele alused.
Dispositions légales servant de base pour les ventes privilégiées et livraison gratuite.

41.	Kellele — <i>Pour</i>	Tingimused <i>Conditions</i>	Alus <i>Disposition légale</i>
I. Ehitusmaterjalina.			
Asunikudele algvorm (16,5 ks. tarbepuud)	„ lisanorm (3,5 ks. tarbepuud)	1920 a. II poole taksihinnaga 1919 a. mässtitabelite järele keskm. võistluspakk. hinnaga taksihinnaga ehk nagu asunikudele nagu asunikudele	R. T. nr. 151/152—1920 a. ja 69—1921 a. Põmini otsus 30. VIII. 1920 a. R. T. nr. 3—1928 a. Ringk. 10. VI. 1926 a. nr. 2424/7. R. T. nr. 78—1927 a. Ringk. 23. II. 1926 a. MK/1106/3.
Riigirentnikkudele	Uudismaa ülesharijatele	„ „	R. T. nr. 29—1927 a.
Käsitöökruundid (kuni 10 ks.)	Ehitusekruundide väljaspool suvitusekohtade ja raudteejaamade piirkondi	„ „	R. T. nr. 8/9—1924 a. ja Põmini otsusel Mets. Sead. § 138.
Ehitusekruundide suvituse- ja raudteejaamade piirkondades	Tule ja loodusõnnetuste puhul	võistluspakkumise hinnaga taksihinnaga	R. T. nr. 56—1921 a. Vab. Valits. otsus 23. IV. 1926 a. R. T. nr. 36/37—1923 a.
Sõjapõlenutele	Peipsi suurvee all kannatanuile	1/5—1920 a. II poole taksihinnaga tasuta	R. T. nr. 99/100 a. ja 109—1927 a.
Sildade ja teede korrashoiuks kuni 1.IV.1929 a. Valla omavalitsustele (koolid, vaestemajad)	Seltsimajade ehitamiseks	keskmise võistluspakk. ja taksihinnaga (tuleõnnetuste kordadel)	Põmini otsusega (Metsasead. § 198 alusel)
Põllutöökoolidele, katseasutistele	Põllutöökoolidele, katseasutistele	keskmise võistluspakk. ja taksihinnaga tasuta	R. T. nr. 99/100 a. ja 109—1927 a.
Riigi asutistele ja ettevõtetele (sadamad, raudteed)	Laevaehituseks	II. Tarbepuuna. (keskm. oksjonihinnaga—25%) taksihinnaga	R. T. nr. 43 ja 145—1923 a. ja 75—1927 a. Põmini otsus 12. VI. 1928 a. Põmini otsus 22. X. 1927 a.
Kalameestele	Avinurme käsitöölisele	kesk. võistluspakkumise hinnaga	
III. Küttmaterjalina.			
Põllutöökoolidele, majapidamiskoolidele ja katseasutistele	Ringkonnavalitsejatele	„	R. T. 99/100—25 a. ja 109—27 a. Vab. Valits. otsus 15.IV. 25 a. Põmini otsus 28.X.1928 a.
Koolidele	Koolidele	„	
Eesti punase Ristile	Omavalitsustele (ametiruumide ja vaestemajade kütteks	taksihinnaga	R. T. nr. 8/9—1924 a.
Sõjainvaliididele			
IV. Metsadena.			
Asunikudele, asundustalunditelt	Riigirenditaludele nende maadelt	taksihinnaga— ¹ / ₄₀ iga aasta kohta kuni metsa hindamiseni tasuta, alandatud taksihinnaga ehk asunikude tingimustel taksihinnaga nagu asunikudele tasuta	M. t. m. (R. T. nr. 106—1927 a.) R. T. nr. 51/52—24 a. ja 90/91—1924 a. M. t. m. (R. T. nr. 106—1927 a.) R. T. nr. 113—1927 a. R. T. nr. 95/96—1925 a. R. T. nr. 16/17—1920 a. R. T. nr. 26—1926 a.
Juurelõikesaajatele juurelõigetelt	Linnadele ja alevitele nende administratiivpiir. 1919 a. raielangi arvel endistele omanikkudele	„	
Maaseadusega fühistatud lepingute uuendamiseks	Mõisade eest tasumaksmise seaduse täitmisel	„	

11. Riigimetsamajapidamise tulud ja kulud.

Recettes et dépenses de l'Administration des forêts.

Ülevaate riigimetsamajapidamise tuludest-kuludest ja majapidamise tasuvusest annavad järgnevad arvud, milliste selgitu-

seks olgu tähendatud:

Tulud.

1. Tulud metsamüügist on üldiselt väiksemad kui nad olla võiks, sest soodustatud müügi- ja maksvate erisoodustuste tõttu sünnib metsamüük kaugelt alla turuhinna. Seda turu- ja müügihinna vahet võib viimastel aas-

tatel arvata umbkaudselt 1½ — 2 miljonit *kr* aastas.

2. Tulud metsamüügist näitavad 1926 a. alates püsivat langust, mis on tingitud nii kasutusenormi vähenemisest (võrreldes 1925 a. kuni 14%) kui puiduhindade kestvast langu- sest Euroopa puiduturul.

3. Metsamüügi tuludesse 1920 ja 1921 a. eest on arvatud Metsavalitsuse korraldusel üles- ja ümbertöötatud metsamaterjalide müü- gist saadud bruttotulu, kuna 1922 a. alates tuludeks on arvatud ainult tööstuse ülejääk.

4. Trahvide suurenemine omavoliliste met- saraiumiste ja karjatamiste eest on tingitud peamiselt omavoli tarvitaja energilisemast jälgimisest ja karistamisest.

Kulud.

1. Metsatööstuse kuludes kuni 1922 a. on näidatud ainult metsa ülestöötamise, veo- ja ümbertöötamise kulud, kuna muud tööstusega seotud kulud, nagu palgad, arstiabi jne., on

näidatud ühes teiste samanimeliste kuludega. 1922 a. alates ei koorma metsatööstuse kulud Metsavalitsuse eelarveid ega esine enam ka kulude-tulude arvutuses.

2. Kulude summad 1927/28, 1928/29 ja 1929/30 a. eest pole täpsad, kuna 1927 a. 1. veebruaril teostunud ümberkorralduse tõttu Metsavalitsuse kulud keskasutises arvata- ke ühiselt riigimaade valitsemise kuludega.

3. Kutsehariduslike kulude hulka kuulu- vad:

a) metsaasjanduse kursuste korraldamise kulud Tartus 1920/21 ja 1921/22 aastal; b) Volt- veti metsakooli asutamise ja ülalpidamise ku- lud: 1925 a. — *kr* 24 489, 1926 a. — *kr* 2 981¹⁾, 1926/27 — *kr* 10 756, 1927/28 a. — *kr* 10 537, 1928/29 a. — *kr* 11 692 ja 1929/30 a. — *kr* 12 354; d) Ülikooli õppemetskonnas korraldatud mets- nikkude täiendusekursuste kulud: 1928/29 a. — *kr* 2 818 ja 1929/30 a. — *kr* 2 692.

Tulude liigitus — Recettes de forêts.

42.	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
	T u l u d k r o o n i d e s						
Maade, vete, tööstusettevõtete ja laagriplatside rendid, hoone- üürid	5	965	10 528	53 318	47 741	67 572	85 389
Kasvava metsa müük, valmismaterjalide müük, Riigimetsa- tööstuse ülejääk	530	32 648	1 005 456	2 622 699	5 219 666	6 234 522	6 288 319
Jahi-, kalapüügi ja karjatamise load, heinakorjamine	0,00	729	16 650	38 091	74 819	82 690	82 838
Kivi, liiva, savi, sambla, puukoore ja turba müük	0,(20)	39	1 496	3 763	4 798	3 618	6 018
Trahvid omavoliliselt puude rajumiste ja karjatamiste eest . . .	0,(04)	162	3 649	21 683	17 222	36 755	48 261
Muud trahvid ja viivituse %	7	620	1 538	31 100	52 207	41 472	101 267
Mitmesuguste varade müük	0,(57)	38	525	917	9 106	18 840	10 988
Ettenägemata tulu, selgitamata tulu, tagasisaadud kulu j.n.e. . .	0,(17)	10	3 047	10 296	7 013	11 186	25 902
Tulude kogusumma	543	35 211	1 042 889	2 781 867	5 432 572	6 496 655	6 645 982
Keskmine tulu metsamaa hektaarilt ²⁾	—	—	—	—	6,94	8,46	8,84

	1925	1/1-1/IV. 1926	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30	Kokku
	R e c e t t e s e n k r						
Bail et fermages des terrains, eaux, parcelles et loyers	97 870	13 522	87 274	85 884	77 121	97 095	724 284
Vente des arbres, matériaux forestiers et excédent de l'Indus- trie forestière de l'État	8 040 605	2 509 479	7 579 610	6 908 436	6 168 630	5 458 278	58 068 878
Permis de chasse, pêche, pâturage et fenaïson	78 862	1 210	72 090	89 695	99 587	90 541	727 802
Vente de pierres, sable, argile, écorce, tourbe	6 479	810	6 680	12 776	9 927	10 893	67 297
Amendes pour l'abattage illégitime, pâturage etc.	54 299	14 517	66 027	74 064	89 586	80 555	506 780
Autres amendes et arriérages %	114 198	27 698	94 797	31 014	24 517	42 308	562 743
Vente des divers biens	5 746	477	12 911	4 667	2 227	2 400	68 243
Recettes imprévues, indéfinies, remboursements etc.	15 397	5 526	20 722	14 132	13 504	21 957	148 692
Total des recettes	8 413 456	2 573 239	7 940 111	7 220 068	6 485 099	5 804 027	60 874 719
Moyenne des recettes par ha des forêts	11,20	—	10,62	9,68	8,73	7,80	9,03 ³⁾

1) 1926 a. esimese kolme kuu kulud.

2) Keskmine tulu hektaarilt võrdub tulude kogusummale jagatud metsamaa suurusele vastaval aastal, kus- juures viimaseks on arvatud 736 466 ha + äraplaneeritud metsamaad. 1928/29 ja 1929/30 a. tulude summad pole täpsad mitmesu- guse varade müügi ja ettenägemata tulude osas, kuna arvepidamine mõisade ja riigimaade alal on ühine.

3) 1922—1930 a. keskmine.

Riigi metsamajapidamise tulude % Põllutöoministeeriumi ja Vabariigi tuludest.
Proportion des recettes des forêts dans les recettes du Ministère de l'agriculture et celles de l'Etat.

43	Tulud metsadest <i>Recettes de forêts</i>	Põllutöomin. tulud <i>Rec. du Min. de l'agric.</i>	E. V. korral. tulud <i>Recettes ordinaires de la Républ.</i>	Tulud metsadest % Põllutöo- min. tuludest <i>% des recettes for. dans les rec. du Min. de l'agric.</i>	Tulud metsadest % E. V. korral. tuludest <i>% des recettes for. dans les recettes ordin. de la Républ.</i>
	kr				
1925	8 413 456	11 765 097	76 073 824	7,5	11,0
1926/27	7 940 111	11 568 318	82 670 651	68,6	9,6
1927/28	7 220 068	10 669 175	88 583 242	67,7	8,2
1928/29	6 485 099	10 547 714	88 389 430	61,5	7,3
1929/30 ¹⁾	5 804 027	6 150 385	86 286 750	94,4	6,7
Keskm. aastas— <i>Moyenne ann.</i>	7 172 552	10 140 137	84 007 794	70,7	8,5

Ülevaate Eesti riiklikust metsamajapidamisest, võrreldes teiste riikidega, annavad järgnevad arvud:

Metsamajapidamise kulude % tuludest.

Eestis	1919—1929/30 a.	32 %
Liivimaa kroonumets, 1909—1912	„	18 „
Euroopa Venes	1909—1912 „	27,5 „
Preis	1910—1913 „	49,4 „
„	1927 „	64,0 „
Bayeris	1910—1913 „	45,0 „
Soomes	1915 „	51,0 „
Lätis	1928/29 „	34,0 „

Adminratsiooni kulude % kuludest ja tuludest,

Eesti	1926/27—1928/29 a. — kuludest	59,4%	tuludest	19,7%
Preis	1909—1912 a. —	35,6 „	„	17,6 „
„	1927 „ —	45,0 „	„	28,8 „
Bayeri	1910—1913 „ —	34,7 „	„	16,0 „
Vene	1910—1912 „ —	42,0 „	„	13,0 „

Metsamajanduslikud kulud (kroonides ja % kulude summast).
Répartition des dépenses pour l'aménagement des forêts (montant en kr et % au total).

45.	1918—1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	I—I. IV. 1926	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30	Kokku Total
Metsakorraldus ²⁾ — <i>Travaux de l'aménagement (salaires des ouvriers, matér. à dessiner, papier, imprimés etc.)</i>	—	7 220	16 430	9 871	21 352	36 335	43 288	2 820	47 960	39 450	40 781	40 174	305 731
%	—	41,81	26,06	10,52	10,35	11,93	14,23	13,02	11,11	7,55	9,10	6,27	10,01
Lankide ajamine, metsahindamine, maa- mõõdu tööd ³⁾ — <i>Délimitation des coupes annuelles, taxation et travaux d'arpentage</i>	103	5 028	9 100	8 701	13 515	34 765	15 611	1 462	19 128	33 589	59 344	113 690	314 036
%	30,21	29,12	14,44	9,28	6,55	11,40	5,13	6,75	4,43	6,43	13,24	17,76	10,28
Kultuuritööd ja lankide puhastamine— Travaux de culture et nettoiemnt	216	3 748	26 669	58 893	132 854	144 551	144 992	14 622	207 365	240 596	187 479	207 122	1 369 107
%	63,34	21,72	42,31	62,79	64,38	47,39	47,66	67,50	48,02	46,07	41,82	32,36	44,82
Ravimine, valgustamine—Travaux d'amé- lioration et de soignement	—	—	372	875	1 100	4 288	12 022	204	11 713	12 367	16 042	19 230	78 213
%	—	—	0,59	0,93	0,53	1,40	3,95	0,94	2,71	2,37	3,58	3,00	2,56
Metsakuivatusetööd — Travaux de dessé- chement des forêts	1	102	1 549	3 655	27 384	71 034	70 290	391	123 277	166 785	121 715	233 130	819 313
%	0,29	0,59	2,46	3,90	13,27	23,28	23,10	1,80	28,55	31,93	27,15	36,41	26,82
Metsateede tegemine—Constr. et réparation des routes	21	1 167	4 787	11 012	9 737	12 177	15 117	1 255	13 933	15 091	16 437	16 710	117 444
%	6,16	6,76	7,59	11,74	4,72	3,99	4,97	5,79	3,23	2,89	3,66	2,61	3,85
Tulekahjude kustutamine—Lutte contre les incendies	—	—	4 127	788	425	583	1 738	—	5 674	9 646	675	4 029	27 685
%	—	—	6,55	0,84	0,20	0,19	0,57	—	1,31	1,85	0,15	0,63	0,91
Jahiloomade ja lindude eest hoolitsemise— Protection des bêtes fauves et du gibier	—	—	—	—	—	1 272	1 201	909	2 775	4 755	5 852	4 743	21 507
%	—	—	—	—	—	0,42	0,39	4,20	0,64	0,91	1,30	0,74	0,70
Metsakahjurite vastu võitlemine —Lutte contre les insectes nuisibles et maladies	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 393	1 393
%	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,22	0,05
Kokku—Total	341	17 265	63 034	93 795	206 367	305 055	304 259	21 663	431 925	522 279	448 325	640 221	3 054 429
%	100	100	100	100	100	100	100	100	109	100	100	100	100

¹⁾ Tulude vähenemise 1929/30 a. põhjustas asunduskapitali seadus.

²⁾ Metsakorralduse kulude all on näidatud ainult tööliste palgad, joonistusetarbed, trüki-limberkirjutuse- ja köitmis-tööd ning kirjutusematerjalid, mille tõttu ei saa olla kooskõla tabel 7 ja 8, kus arvestatud kõik metsakorralduse osakonna kaudu väljaantud summad.

³⁾ Metsahindamise kulude tõus 1924 a. on tingitud erakorralise langi väljaajamisest, 1926/27—1928/29 a. aga asunik-kude ja riigirentnikkude metsade hindamisest suuremas ulatuses.

Kulude liigitus (kr ja % üldsummast) — Répartition des dépenses (montant et % au total).

44.	1918 ¹⁾ 1919	1920	1921 ²⁾	1922	1923	1924	1925	1.I—1.IV 1926	1926/27	³⁾ 1927/28	1928/29	1929/30	Kokku Total
Palgad—Salaires	8 908	207 116	593 855	644 199	873 379	916 873	942 620	226 162	1 056 538	1 066 779	1 096 492	1 174 518	8 807 439
% ⁴⁾	52,88	58,81	50,69	46,77	51,72	47,53	45,79	61,78	46,32	45,85	45,67	43,30	47,15
Sõidukulud (kindlad sõidurahad, sõidud arvete järgi, sõiduabinõud, hobuste ülalpidamine)—Frais de course et moyens de transport	803	15 648	62 404	77 792	119 851	123 849	116 828	27 333	123 073	116 870	119 136	115 782	1 019 369
%	4,77	4,44	5,33	5,65	7,09	6,42	5,67	7,47	5,40	5,02	4,96	4,27	5,45
Arstiabi, abirahad sotsiaalne toetus—Assistance médicale	564	34 677	152 435	210 734	174 402	192 040	191 823	44 470	214 953	179 114	194 276	208 180	1 797 668
%	3,35	9,85	13,01	15,30	10,33	9,96	9,32	12,15	9,42	7,70	8,09	7,68	9,62
Kantslei asjaajamine—Frais de bureau	1 764	20 077	37 938	35 757	35 677	41 188	66 725	16 068	72 202	70 699	77 312	81 482	566 889
%	10,47	5,70	3,24	2,60	2,11	2,14	3,24	4,39	3,17	3,04	3,22	3,00	2,98
Majapidamine, (tüür, küte, valgustus, korrashoid, remont, vallasvara, veokulud)—Frais d'économie (incl. réparations et transports des forêts	1 865	22 098	76 187	99 295	72 580	110 073	122 193	15 390	147 996	133 475	190 741	184 525	1 176 418
%	11,07	6,28	6,50	7,21	4,30	5,71	5,94	4,20	6,49	5,74	7,94	6,80	6,30
Metsamajandus—Aménagement des forêts	341	17 265	63 034	93 795	206 367	305 055	304 259	21 663	431 825	522 279	448 325	640 221	3 054 429
%	2,02	4,90	5,38	6,81	12,22	15,82	14,78	5,92	18,93	22,44	18,68	23,60	16,35
Kutseharidus, kultuuriline toetus—Instruction professionnelle et développement. cultur.	—	123	997	1 971	860	590	26 839	3 230	13 097	12 877	18 350	21 444	100 378
%	—	0,02	0,08	0,14	0,05	0,03	1,30	0,88	0,57	0,55	0,76	0,79	0,54
Maamaksud ja hoonete kinnistus, naturaalkohustus—Impôts agraires, corroboration et obligations en nature	2 395	28 396	161 480	180 509	174 783	192 393	243 391	8 210	209 514	203 298	196 308	201 962	1 802 639
%	14,22	8,06	13,78	13,10	10,35	9,97	11,82	2,24	9,19	8,74	8,18	7,45	9,65
Mitmesugused kulud—Dépenses diverses	38	2 701	298	151	149	445	148	31	380	—	135	920	5 296
%	0,23	0,77	0,03	0,02	0,01	0,02	0,01	0,01	0,02	—	0,01	0,03	0,03
Metsatööstus—Industrie forestière	3 983	159 523	876 057	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 039 563
Erakorralised kulud (uued hooned, telef. liinid)—Dépenses extraordinaires (constructions, lignes téléph.)	166	4 072	22 985	33 110	30 674	46 235	43 875	3 522	11 287	21 481	59 891	83 275	360 573
%	0,99	1,16	1,96	2,40	1,82	2,40	2,13	0,96	0,49	0,92	2,49	3,08	1,93
Kokku—Total	20 827	511 696	2 047 670	1 377 313	1 688 722	1 928 741	2 059 701	366 079	2 280 865	2 326 872	2 400 966	2 712 309	19 720 761
%	100 ⁵⁾	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Keskmine kulu metsamaa ha kohta ⁴⁾ —Moyenne des dépenses par ha des forêts	...	...	...	...	1,76	2,20	2,56	2,74	...	3,05	3,12	3,65	1922—1930 a. keskmine 2,79

1) 1918 a. kuiud kr. 195,14 on arvatud ühes 1919 a. kuludega.

2) 1921 a. kuludest on jäetud välja maakonna metsaülematele hobuste ostmiseks antud laen Kr 5 617.

3) 1927/28—1929/30 a. kulud pole täpsad, kuna neis on keskvalitsuse kulud arvestatud umbkaudselt.

4) Keskmine kulu hektaarilt võrdub kulude kogusummale jagatud metsamaa suurusele vastaval aastal.

5) Kulu % väljaarvamisel pole võetud arvesse metsatööstuse kulud.

Kulude ja tulude võrdlus — *Comparaison des recettes et dépenses.*

46.	1918— 1919 ¹⁾	1920 ¹⁾	1921 ¹⁾	1922	1923	1924	1925	1.I—1.IV 1926	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30	Kokku Total
Tulu <i>kr—Recettes (kr)</i>	35 754	1 042 889	2 781 867	5 432 572	6 496 655	6 648 982	8 413 456	2 573 239	7 940 111	7 220 068	6 485 099	5 804 027	60 874 719
Kulu <i>kr—Dépenses (kr)</i>	20 827	511 696	2 047 670	1 377 313	1 688 722	1 928 741	2 058 701	366 079	2 230 865	2 326 872	2 400 966	2 712 309	19 720 761
Kulu % tuludest % des dép. aux recettes	53	40	61	25	26	29	24	—	29	32	37	47	32
Tulude ülejääk <i>kr—Excédent des recettes (kr)</i>	14 927	531 193	734 197	4 055 259	4 807 933	4 720 241	6 354 755	2 207 160	5 659 246	4 893 196	4 084 133	3 091 718	41 153 958
Ülejääk ühe ha kohta— <i>Excé- dent par ha(kr)</i>	—	—	—	5,18	6,26	6,28	8,46	—	7,57	6,56	5,50	4,15	6,24 ²⁾

Tulud, kulud ja ülejäägid ühe metsamaa ha kohta:

Eesti riigimetsad	1922—1929/30 a.	üldtulu kr. 9,03	üldkulu kr. 2,79	ülejäääk kr. 6,24
Liivimaa kroonumets	1909—1912 a.	" " 9,50	" " 1,71	" " 7,79
Euroopa Vene	" " "	" " 1,52	" " 0,42	" " 1,10
Preisi metsad	1910—1913 a.	" " 42,36	" " 20,91	" " 21,45
" "	1927 a.	" " 56,25	" " 36,00	" " 20,25
Soome	—	" " 0,20	" " 0,10	" " 0,10
Bayeri	1910—1913 a.	" " 60,07	" " 27,59	" " 32,48

tagasimaks tuludest . . . 0,50 " "

korralised tulud kokku . . . 82,68 " "
erakorralised tulud . . . 3,04 " "

Kõik tulud kokku . 85,72 milj. *kr*

Nagu neist võrdlusandmeist näha, vastavad tulud Eesti riigimetsadest endiste Liivimaa kroonumetsade tuludele, kuigi viimased sellist soodustatud metsamaterjalide andmist ei tunnud, kui praegused riigimetsad. Need tulud on aga märksa väiksemad kui Preisi ja Bayeri metsade tulud. Ühest küljest põhjustavad seda raieküpsede metsade vähenemine puuduvana ja mitte küllalt intensiivsed vahekasutused, teisest küljest rohked ja suured soodustused metsamüüjatel, millised, kui arvestada turuhindadega, 1927/28 majandusaastal tõusid 1 500 000 kuni 2 000 000 *kr*.

Mis puutub eriti administratsiooni kuludes, milliseid meil senini on peetud ebamääraselt kõrgeteks, siis on nad kõrged vaid suhteliselt (59% kuludest Saksa 35% vastu), kuna meie metsamajapidamise erikulud ja hariduslikud kulud senini on olnud lubamata väikesed.

Absoluutselt on meie administratsiooni kulud aga madalamad, kui Preisil enne ilma sõda, rääkimata praegusest ajast, kus ka Preisi administratsiooni kulud on tunduvalt tõusnud.

12. Mets riigi- ja rahvamajanduses. 1926/27 a. riigieelarve täitmise aruande järgi olid riigitulud:

otsekoheised maksud . . .	7,11 milj. <i>kr</i>
lõivud ja tasumaksud . . .	4,24 " "
kaudsed maksud	23,37 " "
riigimonopolid	13,12 " "
riigiettevõtted ja varandused	34,70 " "
segatulud	0,55 " "

Kokku . 83,18 " "

¹⁾ % arvestamisel 1918—1921 a. eest ja keskmise % arvestamisel kogu aja eest on tulude ja kulude summasid vähen datud riigiarvel metsa ülestootamise peale vastavatel aastatel väljaantud kulumisand võrra. Ülejäägid 1918—1921 a. eest pole rahakursi languse tõttu võrreldavad hilisemate aastate ülejääkidega.

²⁾ Keskmiselt 1922—1930.

Sellest tulude kogusummast moodustavad riigi ettevõtete ja varanduste all näidatud riigimetsa tulud 7,94 milj. *kr* ehk 9,26%. Kuid need on vaid otsesed tulud riigimetsadest. Peale nende on kaudsed tulud, mis arvatud otsekoheste ja kaudsete maksude all, nagu: metsatöösturite äri- ja tööstusemaks, metsasaaduste väljaveotollid jne. Samuti langeb metsa arvele suur osa riigiraudteede tuludest, kuna metsasaadused moodustavad ligi 50% üldisest raudtee kaubaveost.

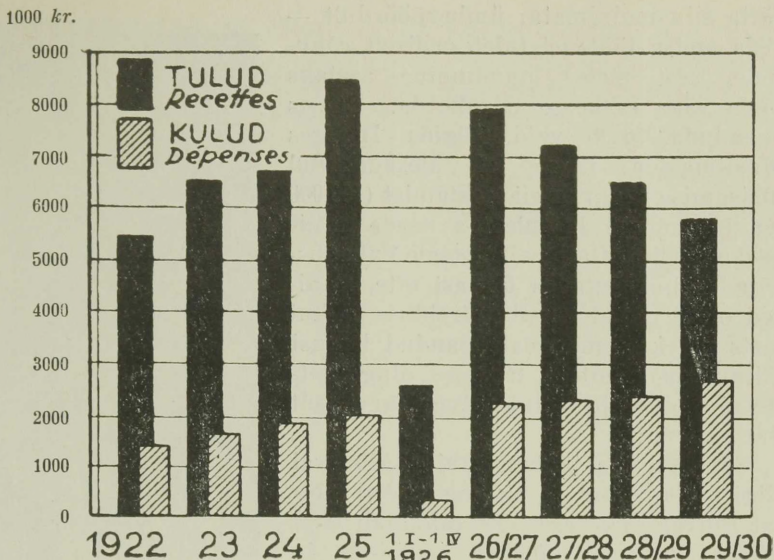
Tulud riigimetsa majapidamisest moodustavad kuni 80% kõigist riigimaadest, metsadest ja vetest saadud tuludest ja on kuni 12% suuremad kõigist otsekohestest maksudest, milliste hulgas on, muuseas, ka maa- ja hoonetemaksu 0,423 milj. *kr*. Seejuures pole aga sugugi võetud arvesse metsamüügil maksivad soodustusi, millised vähendavad metsamajapidamise tulusid aastas 1,5 kuni 2 milj. *kr* võrra.

Mis puutub riigimetsa majapidamise tulude ülejäägisse — 1926/27 a. 5,66 milj. *kr* —, siis on see märksa suurem kui teistes riiklikes ettevõtetes. Võrdluseks olgu toodud vaid riigiraudteede ülejääk, milline 1926/27 a. võrdus umbkaudselt 2,6 milj. *kr*.

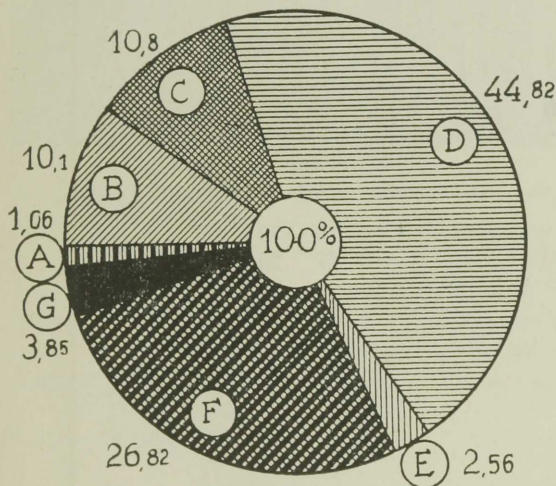
Peale rahalise tulu on metsal riiklikult seisukohalt veel teine tähtsus, ja nimelt — riikliku elu korraldamise alal üldse. Et viimane rahaliselt pole hinnatav, ei anna põhjust seda

Riigimetsade tulud ja kulud.
Recettes et dépenses des forêts
d'Etat.

Metsamajandusliikude kulude koostis (%). — Répartition des dépenses pour l'aménagement des forêts (%).

- B. Metsakorraldus—Travaux de l'aménagement.
- C. Lankide ajamine, metsahindamine maamöödutööd—Délimitation des coupes annuelles, taration et travaux d'arpentage.
- D. Kultuuritööd ja lankide puhastamine — Travaux de culture et nettoiemnt.
- E. Ravimine, valgustamine — Travaux d'amélioration et de soignement.
- F. Metsakuivatusetööd—Travaux de dessèchement des forêts.
- G. Metsateede tegemine—Constr. et réparation des routes.
- A. Muud — Autres.

Metsamüük (1000 kr.).
Vente de matériaux forestiers.

Oksjonil—Vente aux enchères.

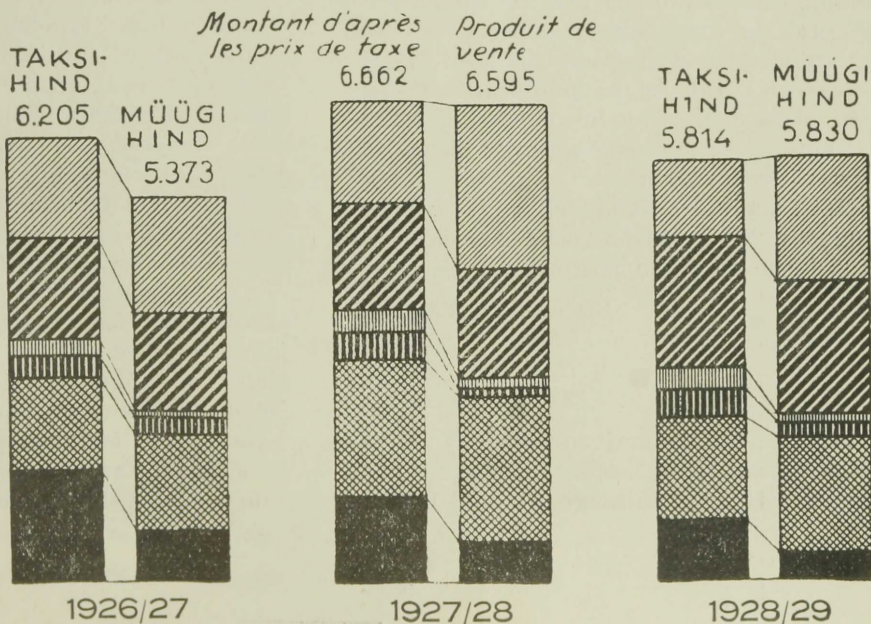
Riigimetsatööstusele—Vente pour l'industrie forestière d'Etat.

Riigi- ja omaval. asutistele — Institut. du Gouvern. et autonomes.

Muudele — Autres.

Kohalikkudele tarvitajatele — Population locale.

Asunikukudele—Exploit. nouvel. fondées.

jätta siin mainimata; ümberpöördukt — seda metsa tähtsust tuleb erilisel rõhutada, sest metsa puudumine asetaks meid väga raskesse seisukorda. Et ses veenduda, tuleb vaid jälgida Inglises Maailmasõja tagajärjel üleskerkinud metsamise programmi teostamist (700 000 ha uut metsa) ja tuletada meele milliseid nõudeid esitati meil metsale Vabadussõja ajal, kujutades ühtlasi ette, millised oleks olnud need järeldused, kui mets poleks tema peale pandud lootusi täitnud ja raudteid, tehaseid ning kaitseväge kütte- ja tarbepuiduga tarviliselt varustanud!

Samasugune tähtsus, kui riigimetsal riigi majapidamises, on kogu Eesti metsal rahvamajanduses. Ta rahuldab täiel määral kodumaa nõudeid puitaines ja avaldab mõju pea kõigile majanduseharudele, eriti aga tööstusele ja kaubandusele.

Vabadussõja lõppedes oli see pea eranditult mets, mis küttepuidu näol varustas energiaga meie raudteid ja tehaseid. Hiljem, turba ja peasjalikult põlevkivi tarvitamisele võtmisega, on metsa tähtsus jõumajanduses küll langenud, kuid tarbeainena majapidamises ja toorainena tööstuses on ta jäänud endiselt püsima. Kõik kodumaa puitainet ümbertöötavad tööstuslikud ettevõtted kokku annavad 23—25% Eestis töötavate tööstuslike ettevõtete nettotoodangust. Nad tarvitavad 40—50% Eestis ümbertöötavas tööstuses tarvitatavast masinajõust ja annavad kuni 50% kõigist Eestist väljaveetavatest tööstusesaadustest. Meie üldisest väljaveost moodustasid puit- ja puidutööstusesaadused 1929 a. ümmarguselt 18%, kui aga arvestada ka paberi-, tselluloosi- ja tikutööstuste saadustega, siis kuni 28%. Kui väljaveost arvata maha puidusaaduste sissevedu, oleks metsa-, puidu-, paberi-, tselluloosi- ja tikutööstuse saaduste väljaveo ülekaal 25% kogu väljaveoväärtusest.

Metsasaaduste osatähtsus riigi väliskaubanduses nii ümbertöötamata kui ümbertöötatud kujul on olnud järgmine:

Aasta:	Sissevedu:	Väljavedu:
1927	2,6%	28,3%
1928	2,7 „	31,6 „
1929	3,0 „	28,1 „

Võrreldes teiste majandusaladega on mets annud väliskaubanduses senini kõige positiivsemad tagajärgi, missugused olid 1929 aastal:

60 aastane kasemets. — Bois de bouleau (de 60 ans).

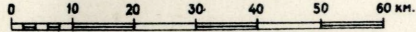
Majandusala	Sissevedu	Väljavedu	+	-
Metsandus	3,0%	28,1%	+25,1%	
Põllundus	25,8 „	37,2 „	+11,4 „	
Kalandus	2,2 „	1,6 „		-0,6 „
Tööstus	31,5 „	26,5 „		-5,0 „
Kaubandus	37,5 „	6,6 „		-30,9 „
Kokku:	100,0%	100,0%	+36,5%	-36,5%

Töövõimaldamisel on metsal meie majandusel eriline tähtsus: esiteks varustab ta puidu-, paberi- ja tikutööstust tarvilise toorainega ja võimaldab seega teenistust ligi 23% kogu Eesti tööstusetöolistest; kellele makstud palk moodustab 21—24% tööstusetöoliste palkast, teiseks, pakub metsaraiumine ja vedu tööd ja teenistust määral, mis vastab ligi 15 000—16 000 isiku aastateenistusele. Et aga see töö tehakse läbisegi 3—4 kuu jooksul, siis vastaks see teenistus oma tööhoajal kuni 60 000 töölise teenistusele. Eriti tähtis on selle juures asjaolu, et see töö langeb talvisele ajale, kui põllumajanduses on töövaheaeg. Sellega võimaldavad metsad põllumajanduses tegutsevatele isikutele tasuta tööd ka talvel ja aitavad kaasa hooaegadest tingitud tööpuuduse kõrvaldamisele.

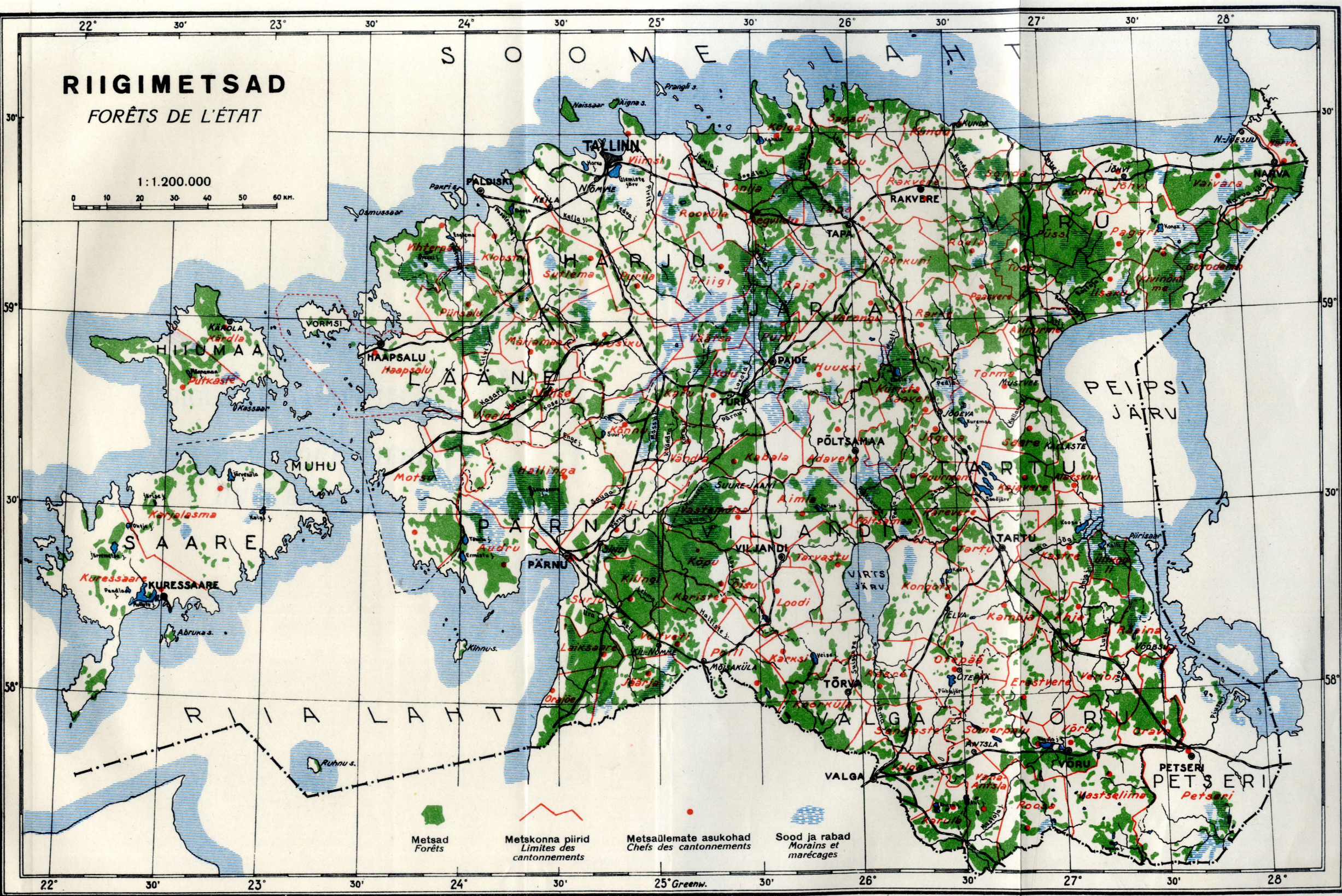

RIIGIMETSAD
FORÊTS DE L'ÉTAT

1:1.200.000

S O M E L A H T

Metsad
Forêts

Metsakonna piirid
Limites des cantonnements

Metsaülemate asukohad
Chefs des cantonnements

Sood ja rabad
Maraîns et marécages

PEIPI SI
JÄIRV

R I A L A H T

PETSERI
PETSERI

RIIGI METSATÖÖSTUS

INDUSTRIE FORESTIÈRE

DE L'ÉTAT

Riigi Metsatööstuse Nõukogu — *Conseil de l'Industrie forestière de l'État.*

Vasakult paremale: istuvad — nõukogu liige K. Tonkman, Riigimaade ja -metsade valitsuse direktor J. Luik, Põllutöömistri abi N. Talts, Põllutöominister O. Köster, nõukogu esimees O. Liigand, nõukogu liige M. Martna; seisavad—Riigikontrolli tsiviilosakonna II jsk. juhataja P. Orra, nõukogu liikmed — J. Sikkar, prof. O. Maddison, prof. dr. A. Mathiesen ja Riigi metsatööstuse juhataja P. Saks. Puudub pildil liige T. Kalbus.

I. RIIGI METSATÖÖSTUSE ORGANISATSIOON. *ORGANISATION DE L'INDUSTRIE FORESTIÈRE de l'ÉTAT.*

I. Kujunemine ja tegevuse alused.

Création et bases de l'activité.

Metsa ülestöötamist Eestis riigi arvel, mis on peaaegu sama vana kui Vabariik ise, võime jagada nelja ajajärku:

- 1) Kütteinete keskkomitee.
- 2) Metsade peavalitsuse tööstusosakond riigieelarve korras 1919—1922 a.
- 3) Metsade peavalitsuse tööstusosakond operatsioonifondi alusel 1922—1925 a.
- 4) Riigi metsatööstus oma põhikirja alusel 1926 a. alates.

Kuigi riiklik metsatööstus tegutses mitme nimetuse all, on tema sihid ja ülesanded üldiselt ühed ja samad, arvatud välja Kütteinete keskkomitee tegevus.

Kütteinete keskkomitee kutsuti ellu sõja oludes ja tema peamiseks ülesandeks oli sõjaväe ja riigiasutiste varustamine metsamaterjalidega, eeskätt küttepuiduga. Kivisöe sissevedu oli sõjaolukorras takistatud ja korratu trans-

pordi juures võimatu. Kuna sel ajal puudusid ka põlevkivi- ja turbatööstused, oli kättesaadav vaid puu.

Kütteinete keskkomitee töö ja tegevus kandis ajutist ja juhuslikku laadi, mis võis rahuldada vaid selleaegsetes oludes. Rahuaeg seadis üles juba teissugused nõudmised, mispärast Keskkomitee ruumi pidi andma normaalelu nõuetele enam vastavale asutisele, millena esines Metsade peavalitsus. Juba Asutava kogu ajal 11. okt. 1919 a. määrati Metsade peavalitsuse korraldusse krediit 10 000.—kr suuruses, metsatööde teostamiseks.

Eratöösturitest alustas tol ajal metsatööstuse alal tegevust A/S. Silva, kelle põhikirja registreeriti 7. juunil 1919 a.

Puht eraalgatuse hooleks tol ajal metsatööstust ei võidud jätta, sest see oleks toonud esile spekulatsiooni metsamaterjalidega, oleks viimaste hinnad teinud rippuvaks eraturust ja soovimatult mõjutanud riigi kulude eelarvet.

Kütteainete keskkomitee likvideerimisel Vabariigi Valitsuse otsusega 14. sept. 1921 a. läksid kõik tema realiseerimata metsamaterjalide tagavarad Metsade peavalitsuse korraldusse.

1919—1921 a. Metsade peavalitsus töötas raiumiseks määratud metsa üles riigi kulul riigieelarve korras. Metsaraiumistööd algavad tavaliselt septembris ja vedu detsembris-jaanuaris. Kõige suuremad rahalised väljaminekud metsatööde alal on detsembrist kuni aprillini. Kuna riigi eelarveaasta aga algas sel ajal 1. jaanuarist ja eelarve vastuvõtmine tavaliselt viibis, siis suleti krediit sageli keset kõige paremat ja kibedamat tööhooaega, mis mõjus halvavalt töö käigu peale. Samuti oli seisukord ebamäärane eraturule müüdavate materjalidega, kus eriliselt tähtis on soodsa silmapilgu ärakasutamine ja materjalide müügiküsimuse kiire otsustamine. Üldisest korrast kinni pidades tuli suuremate müükide juures iga kord nõutada eelkontrolli korras Riigikontrolli nõusolu ehk jälle materjalid määrata müügile oksjonilt. See kõik tõi enesega kaasa suure ajakaotuse ja nii mõnigi kord möödus äriliseks tehinguks soodus moment.

Need asjaolud sundisid otsima teid maksva süsteemi paenduvamaks muutmiseks. Küsimuse põhjalikul kaalumisel tuldi otsusele, et metsatööstus tuleb lahutada riigieelarvest, mis ka sündis, sest alates 1. jaanuarist 1922 a. määrati Riigikogu poolt Metsade peavalitsusele metsatööstuse läbiviimiseks operatsioonifond *Kr* 700 000.— suuruses, missuguse summaga Metsade peavalitsuse Tööstusosakond jätkas tegutsemist. Selle järeldusel viidi terve Tööstusosakonna tegevus ja ametnikud operatsioonifondile, eraldades neid riigiametnikest ja eelarvest.

Operatsioonifondi kasutamiseks tuli töötada välja vastavad juhtnõõrid. Selleks koostati Riigi metsatööstuse põhimäärus ja esitati Vabariigi Valitsuse kaudu Riigikogule vastuvõtmiseks 1922 a. Mitmesugustel asjaoludel viibis aga selle vastuvõtmine kuni 2. detsembrini 1925 a., mil põhimäärus võeti lõplikult Riigikogu poolt vastu ja avaldati R. T. nr. 197/198 — 1925 a. Sellega pandi riiklikule metsatööstusele kindel alus.

Põhimäärusega määrati Riigi metsatööstusele tegutsemiseks operatsioonifond 1 000 000.— *kr* suuruses. Seega suurem esialgselt fondist 300 000.— *kr* võrra. See fond koosnes Riigikogu poolt 8. IV 1922 a. lubatud 700 000.— *kr*, Riigi metsatööstusele Metsade peavalitsuse poolt üle antud tööstuslikest ehitusist, tehnilisest varandusest ja ettevõtetest 180 000.— *kr* suuruses ja Riigikassast juureantavast 120 000.— *kr*.

Riigi metsatööstuse ülesandeks on metsa igakülgne üles- ja ümbertöötamine ning saaduste kasutamine — eeskätt riigiasutiste ja ettevõtete, omavalitsusasutiste ja kohalike elanike tarviduste rahuldamiseks. Metsasaaduste erisordid, nagu paberipuit, propsid, sae- ja kapp-palgid, mööbli-, vineeri- ja tikupakud, eksportlauad ja teised töötlemata ning töödeldud metsamaterjalid müüakse vastavalt riigi huvidele, kas sise- ehk välisturul.

Riigi metsatööstuse tegevusaasta algab 1. septembril ja lõpeb 31. augustil. Riigi metsatööstuse tegevuse kohta seatakse kokku igaaastane tegevusekava ning tulude-kulude eelarve, mis põllutööministri kaudu esitatakse 15. augustiks Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks.

Tarvisminevad raielangid antakse Metsatööstusele kasutamiseks RMT põhimääruse § 18 kohaselt Metsade valitsuse poolt taksihinnaga.

Iga möödunud aasta kohta seatakse kokku tööstusliku arvepidamise nõuete kohaselt Riigi metsatööstuse tegevuse aruanne, mis esitatakse 1. jaanuariks Põllutööministrile, kes esitab selle ühes oma arvamisega Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks. Samaks tähtajaks esitatakse ka aruanne ühes tõendavate dokumentidega Riigikontrolörile.

Riigi metsatööstuse eelarve ja aruanne esitatakse ühtlasi Riigikogule teadmiseks.

Metsa ülestöötamisel pannakse erilist rõhku sellele, et erimaterjalidest, millised määratud eraturule — nagu paberipuit, kase-, lepa- ja haavapakud, propsid, osa palke, hiljem tünnilauapuit tsemendivabrikule, kasepakud poolitööstusele jne. — saaks võimalikult kõrgemaid hindu. Kuigi suur osa riigikulul valmistatud materjalidest müüakse riigi- ning omavalitsuseasutistele ja kohalikule rahvale soodustatud tingimusil, on eraturule ja tööstusile minevate tarbematerjalide soodus realiseerimine aidanud niivõrt kaasa, et tööstuse igaaastased ülejäägid, mis kantud riigikassasse, on kannurahale andnud juure rohkem, kui saadi juure samal ajal müüdüd kasvava metsa taksihinnale.

Riikliku metsatööstuse arendamisel on olnud üheks põhimotiiviks: edendada raiutavast metsast saadava puumassi võimalikult otstarvekohasemat ärakasutamist.

Nii on valmistatud puid tsemenditünnilauadade jaoks, töötades neid välja harilikult küttepuiduks minevast puidumassist. Samuti valmistati peenemast kase tarbepuust ja küttepuiduks minevast puidumassist paaril-kolmel aastal niidirullitööstusele tarvilikke kasepakke.

Riigi Metsatööstuse keskasutise ametkond — *Employés de l'Administration de l'Industrie forestière de l'État.*

Vasakult paremale: istuvad — sekretär H. Kartau, raamatupidaja M. Suga, pearaamatupidaja P. Kumm, juhataja P. Saks, abijuhataja R. Kruse, arveametnik E. Priiman, vanem-instruktor E. Juurik;

teine rida — raamatupidaja M. Vodja, masinakirjutaja A. Talkop, ametnik K. Mast, ametnik M. Larev, käsutusametnik Fr. Rehe, ametnik L. Hundt, ametnik L. Sork, ametnik S. Teiman;

kolmas rida — vanem raamatupidaja R. Baum, arveametnik G. Veltberg, noorem-instruktor D. Buström, pearaamatupidaja abi G. Kahlberg, arverevident E. Sild, arverevident O. Gremberg, käskjalg R. Jthal.

Peenemast kuusemetsast on tehtud suuremal hulgal eksportlatte. Ühtlasi parema väljatöötamise ja täpsama sortimisega püüti tõsta materjalide headust. Kohaliku rahva nõuete kohaselt hakati valmistama sindli- ning laastupakke, latte, teibaid, palke ja muid nõutavaid materjale. Lõpuks, Riigi metsatööstus algatas ja aitas järk-järgult viia läbi ka riigiasutiste poolt tarvitatavate metsamaterjalide erisortimentide tehniliste tingimuste revideerimise.

Oma ülesandeid Riigi metsatööstus on püüdnud täita plaanikindlalt. Et vähendada tootmiskulusid ja hõlbustada materjalide turuletoimetamist, on Riigi metsatööstus püüdnud Metsade valitsusele olla abiks oma summadega metsaveoteede korraldamisel ja kuivatuskraavide ning parvetuskanalite kaevamisel ja kordaseadmisel (Kivinõmme, Pagari metskond). Samuti on Riigi metsatööstus aidanud kaasa Sonda-Mustvee k/r. raudtee väljaehitamisel ning arendamisel. Metsariikamatel kohtades on ehitatud metsadesse haruraudteed ja jaa-

mades, laadimisvõimaluste kergendamiseks, täiendatud jaamateede võrku. Nii on Riigi metsatööstuse poolt ja kulul ehitatud:

- 1) Sonda-Mustvee raudteel:
  - a) Lümatu harutee pikkusega 4,587 km.
  - b) Kivisoo " " 2,900 "
  - c) Lippoja " " 4,400 "
- 2) Väiksemad haruteed r/ jaama- des:
  - a) Tallinnas lauatehase harutee pikkusega 0,658 km.
  - b) Tagamaa harutee pikkusega 0,273 "
  - c) Jõepere " " 0,348 "
  - d) Kõrve " " 0,237 "
  - e) Punasoo " " 0,340 "

Kõigi eelnimetatud haruteede korrashoiu- ja ekspluatatsioonikuludeks maksab Riigi metsatööstus Riigi raudteevalitsusele aastas kuni Kr 2545.—.

1924/25 a. talvel tuli Riigi metsatööstusel töötada üles Lodja metskonnas umbes 400 ha

suurune planeeritud metsaala. Et talv aga oli äärmiselt halb ja lumetee lühikese kestusega (2—3 nädalat), jäid ülestöötatud materjalid (umb. 6 000 ks.) välja vedamata. Et kindlustada ennast järgneva talve ootamatuste vastu, ehitati sinna kaks ajutist metsaraudteed, kogupikkusega umbes 16 km, mis võimaldas paremat väljavedu ja materjalide realiseerimist.

Kuna metsa ülestöötamise tegelik läbiviimine, mis kohtadel on metsametnike ülesandeks, annab neile rohkesti lisatööd juure ja põhjustab lisakulusid (jalanõude, riiete ja toidu kulu), siis veneaegsete määruste põhjal maksti neile 1919—21 aastatel nende lisatööde eest lisatasu. Hiljem lõpetati lisatasu maksimine kuni astus jõusse põhimäärus, mis näeb ette lisatasu-preemia maksmise metsatööde juhtimisest ja korraldamisest osavõtnud ametnikele-teenijaile. Lisatasu-preemia on tegelik palk ja selle maksimine pole põhjendamata, sest see ergutab ametnikke otstarvekohasemale ja riigile kasulikumale materjalide väljatöötamisele, kuna väärtuslikuma materjali pealt saab ametnik ka suurema lisatasu;

samuti ergutab see ametnikke materjalide kiiremale realiseerimisele, mis riigimajanduslikust seisukohast väga tähtis.

Lisatasu-preemia normid kinnitab Vabariigi Valitsus.

Nende normide alusel koostatud ja nõukogu poolt läbivaadatud tasusaaajate üksikasjalise kava-nimekirja kinnitab Põllutööminister.

Lisatasu-preemia summad kalkuleeritakse administratsioonikulude hulka, mispärast nende suurus ei olene Riigi metsatööstuse tulukusest ehk riigikassale minevast tegevusaasta ülejäägist.

2. Ametnikkond. *Personnel.*

Nagu tähendatud, lasub tööde läbiviimine kohtadel peamiselt metsametnikel, kellele, olenevalt töö rohkusest, RMT arvel antakse abijõude praakerite ja kontoriameetnikkude näol. Viimaste palgad määratakse kindlaks Vabariigi Valitsuse poolt. Praakerid töötavad peamiselt metsas raiumise ja veotöödel, kontoriameetnikud — metskonna kantseleides. Aastate viisi RMT ametis olnud ametnikkude arvu näitab tab. 1.

RMT ametnikkude ja teenijate arv. — *N. des employés et de service de l'IFE.*

1.	Kontoriameetnikud <i>Employés de bureau</i>	Raamatupidajad <i>Teneurs des livres</i>	Praakerid ja kümnikud <i>Trieurs et chefs d'équipe</i>	Lauatööstuse juhatajad <i>Chefs de scierie</i>	Masinistid ja meistrid <i>Machinistes et maîtres</i>	Vahid <i>Gardes</i>	Keskasutus <i>Administration centrale</i>
1922	9	—	6	5	3	3	8
1922/23	30	—	19	4	3	8	10
1923/24	54	—	27	4	5	9	10
1924/25	76	—	44	4	5	7	22
1925/26	69	6	44	3	4	4	22
1926/27	65	7	43	3	4	5	23
1927/28	66	8	49	2	3	3	23
1928/29	79	11	52	2	3	2	23
1929/30	82	13	55	2	3	2	23

Keskasutise koosseisu kuulus:

1922 a. — tööstusosakonna juhataja, asjaajaja, vanem-instruktor, 2 nooremat-instruktorit ja 3 ametnikku.

1922/23 ja 1923/24 a. — tööstusosakonna juhataja, asjaajaja, vanem-instruktor, 2 nooremat-instruktorit, montöör, 4 ametnikku.

Alates 1924/25 a. — juhataja, abijuhataja, sekretär, vanem-instruktor, noor.-instruktor, tehnik, käsutuspraaker (alates 1926/27 a.), pearaamatupidaja, pearaamatupidaja abi, vanemaraamatupidaja, 2 nooremat-araamatupidajat, 3 arveametnikku, 2 arvepidamise revidenti, 5 kontoriameetnikku ja 1 käskjalg; peale selle on veel kojamees-uksehoidja ja teenija.

Ametnikud on vabapalgalised peale juhataja, tema abi ja pearaamatupidaja. Teenistusevahekorda astumisel sõlmitakse ametnikkudega vastavad teenistuselepingud. Ametisse

kinnitamine sünnib põhimääruse kohaselt. Ametnikkudel on puhkuse, arstiabi ja pensioni saamisel samad õigused mis riigiametnikel.

Peale tabelis näidatud on metskondades olnud ametis veel väiksemal arvul ajutisi kümnikke veotööde juures ja vahte, kes palka said tööstusekulude arvel.

3. Tööliskond. *Ouvriers.*

Metsatööde tegijateks on peamiselt kohalikud elanikud. Suuremal arvul väljaspoolt töölisi on olnud Sonda-Mustvee k/r. raudtee piirkonnas asuvates metskondades. Neis metskondades on Metsatööstuse poolt ehitatud tööliste paigutamiseks elamud (barakid). Metsatöölisele antakse arstiabi riigi poolt, kuna pensionisaamise õigust neil pole. Õnnetusjuhtude puhul ravitakse töölisi riigi kulul ja sel puhul viidetud tööpäevade

eest makstakse neile toetust. Vigastuse tagajärjel töövõime kaotuste puhul määratakse pension Tööstusliku töö seaduses ettenähtud

korras ja vastavalt tööjõu kaotuse protsendile.

Õnnetusjuhud RMT metsatöölde ja lauetehtastes. — *Accidents du travail aux travaux de l'IFE.*

2.	Õnnetuse liik — <i>Genre de l'accident.</i>					Makstud kr.-Indemnités versées en kr.		
	Surmasaanud <i>Mort</i>	Luumurdeid <i>Fracture de l'os</i>	Vigastusi tõsisemate tagajärgedega <i>Lésions graves</i>	Väiksemaid vigastusi <i>Lésions légères</i>	Külmetus, venitus, põrutus <i>Refroidissement, entorse, contusion</i>	Toetusena <i>Subvention</i>	Ühekords. pensioni <i>Pension éventuel</i>	Määratud igaaastane pension <i>Pension annuelle</i>
1921	—	1	—	—	—	127	—	—
1923	—	1	1	4	—	150	—	—
1924	—	2	—	1	3	673	—	56,50
1925	—	4	1	9	1	765	1 813,70	172,57
1926	3	2	2	12	9	1 475	1 479,60	177,—
1927	—	4	4	33	18	2 780	899,90	—
1928	2	6	3	37	9	3 145	4 326,70	581,55
1929	1	6	4	60	28	3 045	2 393,10	—
1930	2	16	4	124	46	7 660	4 655,70	—

Nagu tabelist nähtub, on õnnetusjuhte olnud riikliku metsatööstuse algaastail märksa vähem kui viimasel ajal, mis seletub sellega, et varemalt, kui tööpuudus ei andnud end nii teravalt tunda, oli metsatöölde vähem juhulikke töölisi. Viimaste hulgas leidub küllalt niisuguseid, kes varemalt üldse metsatöödega tegemist pole teinud. On

loomulik, et vilumata töölist võib töö juures õnnetus tabada kergemini kui vilunud, eriti just puu langetamise juures. Metsamaterjalide vedajatega, selle vastu, on õnnetusi juhtunud vaid üksikutega, mis on seletatav sellega, et veotööd teevad peamiselt vilunud töölised — kohalikud talupidajad.

RMT metsatöölliste ja vedajate arv¹⁾ — *N. des ouvriers et transporteurs de l'IFE.*

3.	Raiujaid — <i>Abatteurs</i>											Vedajaid hobustega — <i>Transporteurs avec cheval</i>												
	September	Oktoober	November	Detsember	Jaauar	Veebruar	Märts	Aprill	Mai	Juuni	Juuli	August	September	Oktoober	November	Detsember	Jaauar	Veebruar	Märts	Aprill	Mai	Juuni	Juuli	August
1926/27	276	1101	2635	3174	2401	1965	1113	492	237	164	81	99	10	5	43	410	2900	3138	1674	383	181	123	77	8
1927/28	312	913	2372	3195	2189	2011	1622	551	369	231	216	235	22	31	78	976	2234	3093	2902	600	117	42	27	6
1928/29	234	721	2003	3051	3046	2674	2433	1209	495	—	62	149	3	9	2	123	1704	3687	3600	961	88	—	23	35
1929/30	652	1593	3911	6223	5350	4274	2679	1145	724	554	465	550	22	18	4	31	683	6655	5985	880	312	443	194	77

Õnnetuste arv oleneb ka töö suurusest ja ilmastikust. Mida sügavam lumi ja halvem ilm, seda rohkem võimalusi on õnnetusteks. Võib ka oletada, et alguses kõiki õnnetusi ei registreeritud, sest arvata võib, et töölised olid vähem teadlikud selles, et õnnetuste puhul riik annab arstiabi ja toetust.

Riigi lauetehtastes on olnud tõsisemaid õnnetusi, kus luumurretega tegemist, kõige aja kestel vaid 6.

Kuna metsaraiumise tööd algavad sügise tulekuga ja kestavad talve läbi, siis on kõige suurem arv töölisi tegevuses oktoobrist aprillini. Veotööd aga võivad alata laiemas ulatuses alles talvetee tulekul. Seepärast on ka peatöötajaks metsavedudel jaauar, veebruar, märts ja aprill. Vastavalt metsatööde suurenemisele on ka raiujate ja vedajate arv suurem ja — vastupidi (tab. 3).

Metsa raiumis- ja veotööd tehakse tükitöö alusel, kusjuures töötasu makstakse välja harilikult peale tööde vastuvõtmist, kuid pole

sugugi haruldased ka avansi andmised tehtud tööde arvel. Keskmiste veohindade liikumist näitab tab. 4.

1924/25 a. oli lumeteed kõigest umbes 4 nädalat, mispärast vedu kujunes kallimaks, sest palju tuli vedada vankritega.

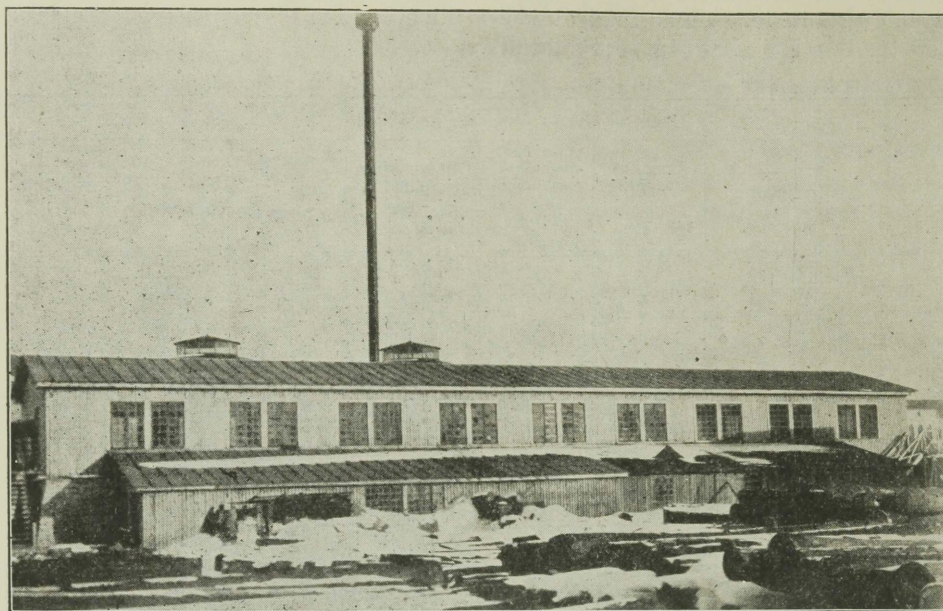
Teistel aastatel on veohinnad enam-vähem ühtlased.

Üldiselt võiksime veohindu kõrguse poolest jagada 4 gruppi, ja nimelt:

Virumaa	}	I grupp.
Järvamaa		
Pärnumaa		
Viljandimaa	}	II „
Harjumaa		
Võrumaa		
Tartumaa	}	III „
Läänemaa		
Valgamaa		
Saared		IV „

1) Peale selle oli iga aasta lauetehtastes tööl aasta läbi umbes 100 töölisi,

RMT Tallinna lauatehas — Scierie de l'Industrie forestière de l'État à Tallinn.

RMT. keskasutise poolt kinnitatud veohindade üleriklik keskmine kr. — Moyennes des prix de transport fixés par l'IFE.

4.	Veo kaugus km Distance en km	1923/24		1924/25		1925/26—1927/28		1928/29.—1929/30	
		Tihum.	Ruumim.	m ³ réél.	m ³	Tihum.	Ruumim.	Tihum.	Ruumim.
Kuni 1	0,70	0,40	0,90	0,50	0,80	0,45	0,80	0,45	
1—2	1,00	0,55	1,25	0,60	1,10	0,55	1,05	0,55	
2—3	1,25	0,65	1,60	0,75	1,40	0,65	1,35	0,65	
3—4	1,60	0,80	2,00	0,90	1,65	0,75	1,65	0,75	
4—5	1,95	0,90	2,30	1,05	1,90	0,90	1,95	0,85	
5—6	2,15	1,05	2,65	1,15	2,20	1,00	2,25	1,00	
6—7	2,50	1,15	3,00	1,30	2,45	1,10	2,50	1,10	
7—8	2,80	1,30	3,45	1,50	2,85	1,25	2,80	1,20	
8—9	3,05	1,45	3,80	1,60	3,05	1,40	3,60	1,35	
9—10	3,45	1,60	4,25	1,75	3,35	1,50	3,35	1,50	
10—11	3,85	1,75	4,60	1,90	3,65	1,65	3,75	1,65	
11—12	4,20	1,85	4,80	2,00	4,00	1,75	4,10	1,75	
12—13	4,40	1,95	4,90	2,10	4,30	1,85	4,40	1,85	
13—14	4,65	2,05	5,15	2,15	4,60	1,95	4,65	2,00	
14—15	4,85	2,15	5,60	2,25	4,90	2,00	4,95	2,10	
15—16	5,15	2,25	6,00	2,50	5,20	2,10	5,20	2,15	
16—17	5,60	2,40	6,35	2,55	5,40	2,20	5,40	2,25	
17—18	6,00	2,50	6,60	2,60	5,65	2,30	5,65	2,40	
18—19	6,50	2,60	6,70	2,70	5,85	2,40	5,80	2,45	
19—20	6,70	2,70	6,80	2,80	6,10	2,45	6,65	2,50	
20—21	6,80	2,85	7,25	2,85	6,40	2,50	6,40	2,55	
21—22	6,90	2,90	7,30	2,90	6,65	2,55	6,65	2,60	
22—23	7,50	2,95	—	3,00	6,70	2,60	6,70	2,60	
23—24	7,50	3,10	—	—	6,80	2,65	6,80	2,65	
24—25	—	—	—	—	7,00	2,70	7,00	2,70	
25—26	—	—	—	—	7,30	2,75	7,30	2,75	
26—27	—	—	—	—	7,55	2,85	7,55	2,85	

Käesolevas tabelis näidatud keskmised veohinnad vastavad ligikaudu II grupile. Neist hindadest on:

I grupi hinnad kallimad umbes 10%
III " " odavamad " 5"
IV " " " " 15"

Veohindade ülemmäärad, millest kohtadel ilma eriloata üle maksta ei või, määratakse keskasutise poolt ette kindlaks iga üksiku metskonna kohta juba sügisel. Olenevalt kohalikest oludest ja töötingimustest, maksavad

metsaülemad kohtadel sageli madalamaid hindu, kui keskasutise poolt kinnitatud ülemmäär.

4. Lauatehased. Scieries.

Maade ja metsade võõrandamisel anti Metsade peavalitsuse korraldusse 74 lauatehast 71 saeraamiga ja 3 telliskivitehast. Osa lauatehastest oli vaid hooned, ilma tehnilise seadeldiseta. Kuna suurem osa lauatehaseid oli endistel mõisnikel määratud vaid oma mõisajapidamise tarvete rahuldamiseks, siis olid nad suures enamuses vanad, väiksed ja vile-

sas seisukorras ning polnud mõeldagi, et neis saaks valmistada esmajärgulist turunõuetele vastavat materjali.

1920/21 a. alustas Metsade peavalitsus riigi kulul töötamist 20 lauatehases. Töö kogemustest selgus peagi, et see hulgaline väikestes lauatehastes töötamine pole otstarvekohane; eriti veel seetõttu, et eraisikud ja eraettevõtjad omasid samasuguseid ja pealegi liikuvaid aurujõul töötavaid saeraame ja nendega võisid rahuldada kohalikke nõudeid. Pealegi enamik võõrandatud lauatehastest asus raudteedest ja veeteedest eemal, kust valmismaterjali äravedu oli raskendatud.

Arvestades nende asjaoludega, asus töösusosakond väikeste lauatehaste järkjärgulisele likvideerimisele. Üks osa anti rendile heas lootuses, et riik neid edaspidi ehk saab kasutada, kuid hiljem asuti ka nendegi likvideerimisele.

Riigi kulul töötas järjekindlalt Aegviidu lauatehas 2 saeraamiga ja Kastre lauatehas 1 saeraamiga. Neid lauatehaseid laiendati ja täiendati kordkorralt parema seadeldisega. 1928/29 a. aga kerkis Aegviidu lauatehase likvideerimise küsimus, sest olukord Aegviidus muutus tunduvalt metsa tagasiandmisega endisele omanikule, teistest kohtadest materjalide juurevedu sinna kui ka sealt äravedu on aga seotud suuremate raskuste ning kuludega. RMT juhatus asus seisukohale, et kõige otstarvekohasem oleks lauatehas Aegviidus likvideerida ja ehitada uus tehas Tallinna, kuhu toormaterjalide koondamine hõlpsam ja kust eksportkauba väljasaatmine ei nõua erikulusid. See seisukoht löi läbi, vaatamata suurele vastuseismisele eratöösturite poolt.

Eratöösturid esinesid 17. augustil 1929 a. Vabariigi Valitsusele märgukirjaga, milles valgustasid Riigi metsatööstuse tegevust omast seisukohast, tuues ette, et tema halvavat metsamaterjalide ekspordi, ja nõudsid riikliku metsatööstuse tegevuse piiramist. Vabariigi Valitsuse korraldusel määrati selle küsimuse selgitamiseks erikomisjon.

Kogutud andmeid analüüeerides leidis komisjon kokkuvõttes, et Riigi metsatööstus on nii ostude kui müükide suhtes teises seisukorras kui eratööstus ja sellepärast ei ole nende tegevuse tulemused võrreldavad. Eratöösturite poolt ettetoodud üksikute küsimuste kohta asus erikomisjon järgmistele seisukohtadele:

a) ei ole andmeid, et metsaametnikkude tööjõu kasutamise tagajärjel Riigi metsatööstuse poolt metsade hoolekanne oleks kannatanud;

b) ebaotstarvekohast metsamaterjali kasutamist tuleb ette nii riigi- kui ka era-metsatööstuses; oleks soovitatav, et hea metsamater-

jal võimalust mööda kasutataks ekspordiks, ning et sisemaa tarvituseks jäetaks eeskätt teisejärgu materjal; selles mõttes peaks ka riigiasutised revideerima oma metsamaterjali kvaliteedi nõudmisi;

d) Riigi metsatööstus varustab odava hinnaga riigi- ja omavalitsuse asutisi ja osalt eraturgu nii kütte- kui tarbepuiduga, mis kahtlemata on siseturu hindu reguleeriv faktor;

e) et riigiasutiste varustamine võiks sündida paremini ja odavamini eraäride kaudu, kui Riigi metsatööstuse kaudu, pole tõestatud;

g) ühe standardi metsamaterjali saamiseks on Riigi metsatööstus tarvitanud ümmarguselt 280 k/jalga, mida tuleb lugeda normaalseks;

h) Riigi metsatööstusel on oma saeveski tarvilik, et valmistada materjale, mis riigiasutiste poolt temalt nõutakse;

i) Riigi metsatööstuse peaaülesandeks peaks jääma metsade ülestöötamine üldistes riigimetsamajanduse huvides; metsamaterjalide ümbertöötamisel peaks ta piirduma võimalust mööda riigi- ja omavalitsusasutiste ning kohalikkude elanikkude varustamisega.

k) ekspordi vähenemise peapõhjuseks on raielangi vähenemine, mis oleneb sõjaajal ja pärast sõjaaegsetel aastatel toimetatud erakorralistest raiumistest, samuti maareformiga ühenduses olevatest korraldustest; teatavat ülejääki ekspordi jaoks võiks anda siseturul riigiasutiste poolt nõutavate materjalide tehniliste tingimuste pehmemdamine; tööpuuduse kasvamiseks pole Riigi metsatööstus andnud põhjust; selle põhjuseks võib olla tööde üldine vähenemine.

Erikomisjoni poolt esitatud materjali alusel jättis Vabariigi Valitsus eratöösturite märgukirjas avaldatud soovid rahuldamata ja otsusega 12. veebr. 1930 a. anti luba riigi lauatehase ehitamiseks Tallinna.

Enne Tallinna lauatehase ehitamisele asumist ja saeraamide tellimist vaadati järele nii mõnedki olemasolevad erafirmade lauatehased ja eraldi ka saeraamid, kuid oma asetuse, hinna ja, lõpuks, ka konstruktsiooni poolest polnud need Riigi metsatööstusele sobivad ega vastuvõetavad. Ka krediit oli nende omandamiseks piiratud. Nii siis alustati uue lauatehase ehitustööd 1930 a. kevadel ja telliti saeraamid — 2 kiirlõikajat — A/S Franz Krullilt. Ehitustööd viidi lõpule märtsiks 1931 a. Uus lauatehas läks maksma 112 146 kr.

5. Oma maja. Maison de VIFE.

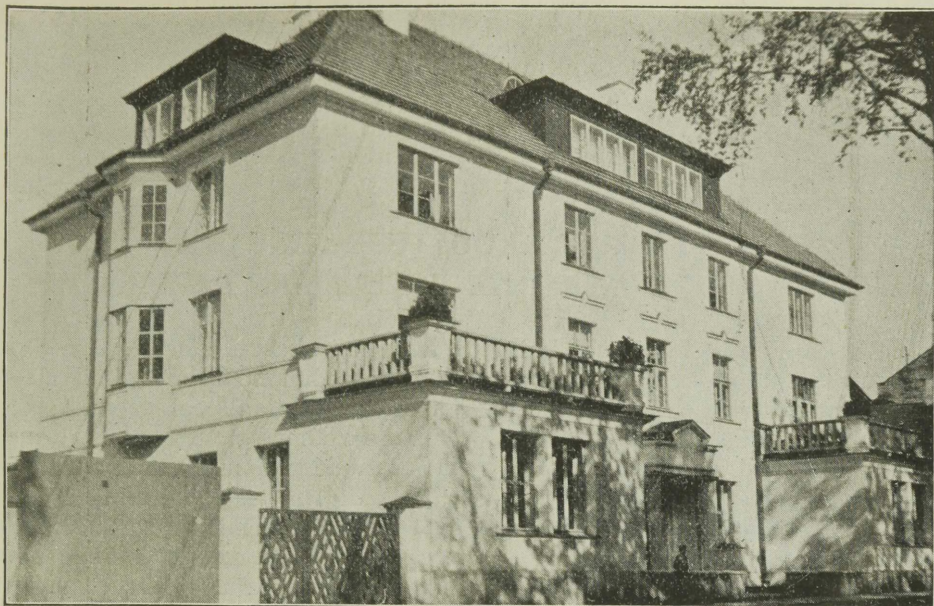
Töösusosakond oli algpäevil Metsade peavalitsusega ühistes ruumides, Toomkiriku majas. Metsade valitsuse organiseerimise lõppemisel

Lauatehased ja teist tehnilist varandust ning seadeldist on endisilt omanikelt maade võõrandamisega võõrandatud järgmiselt:

5.	Töötab veejõul, aurujõul	On olemas		Töötas riigi kulul	Müüdnud	Rendil	Üle antud Maakorralduse p. valits.; tagasi antud endisele omanikule; likvideeritud üleandmisega teistele lauatehasete.
		Auru-masin	Sae-raam				
Asukoht ja nimi							
Virumaa							
Võsu telliskiv. t.	auru	—	2	1921-23	—	1923-31	Pöles osalt ära 1922 a., 1931 a. end. oman. tagasi antud.
Oandu ühes jahuv.	—	—	2	1921-22	—	—	Üle viidud Koluuse ja Aegviitu. 1923 a. jahuveski üle ant. Maakor. p. val. 1923 a. üle ant. Maakor. p. val.
Oru	auru	—	2	1921-22	—	—	—
Tammiku	"	—	1	—	1923	1922-23	—
Ulvi	"	1	1	—	1928	1922-28	Lokomobiil 1922 a. üle ant. Maakor. p. val.
Tudolinna	"	—	1	—	1923	1921	Hooned 1923 a. üle ant. Maakor. p. val.
Ohakvere	—	—	1	—	1923	—	—
Türsamäe	—	1	1	—	osalt 1923	1921-23	1923 a. üle ant. Maakor. p. val.
Maidla	—	—	1	—	—	—	1923 " " " "
Kiltsi	—	—	1	—	—	1920-23	1923 " " " "
Vaivara (hooned)	—	—	—	—	—	—	1923 " " " "
Pajusi	—	—	1	—	1923	1921	—
Järvamaa							
Seidla	auru	—	1	—	—	1922-1923	1923 " " " "
Rava	—	—	1	—	—	1921-1924	1924 " " " "
Tamsalu	"	—	1	—	1924	1921-1924	—
Seliküla	"	—	1	—	—	—	1923 " " " "
Albu-Risti	"	2	1	—	—	1923-1924	1924 a. tagasi ant. end. oman.
U.-Lehtse (Aegviidu)	"	1	2	—	—	—	1923 a. osteti Göede saeraam Kr. 5846.—
Hapuparra	"	1	1	—	—	—	Üle viidud sisseseade U. Lehtse.
Karinu	"	1	1	1920-23	1927	1923-1926	Lokomobiil 1923 a. üle ant. Maakor. p. val.
Käru	"	2	1	—	—	1921-1927	End. oman. tagasi ant. okt. 1927 a.
Türi-Alliku	vee	—	1	—	—	—	Üle viidud Koluuse.
Kolu	vee	1	1	1920-22	—	1922-24	Pöles ära 1924 a.
Lokuta	auru	—	1	—	1922	—	—
Öötla	—	—	1	—	—	—	1923 a. Maakor. p. val. üle ant.
Purdi	—	—	1	—	osalt 1923	1920-1921	Üle viidud Sagadi-Võsule.
Harjumaa							
Anija	auru	1	1	1920-21	1924	1922-1924	Osa sisseseadest üle viidud.
Kiitu	—	—	1	—	1925	1921-1924	—
Pajaka	vee	—	1	—	—	1920 tänini	—
Ohukotsu	auru	—	1	—	—	1921	1922 a. üle ant. Maakor. p. val.
Keava	"	—	1	—	1922	—	—
S. Sausti	vee	—	1	—	1922	—	—
Riisipere	auru	—	1	—	1923	1921-22	—
Kiviloo	—	—	1	—	—	—	1922 a. üle ant. Maakor. p. val.
Tammiku	"	—	1	—	—	—	1923 " " " "
Vetla	vee	—	—	—	—	—	1924 " " " "
Läänemaa							
Varbla	auru	—	1	1921-24	1929	1924-29	—
Tolli	—	—	1	—	—	—	1922 a. Maakor. p. val.
Tuudi	—	—	1	—	1923	—	—
Rõuma	—	—	1	—	1924	1922-24	—
Piirsalu	—	—	1	—	1923	—	—
Paadrema	—	—	—	—	—	1923-24	1924 a. Maakor. p. val.
Pärnumaa							
Lindi	vee	—	1	1920-21	—	1923	1923 a. põles ära.
U. Kariste	auru	1	1	1920-22	—	1923-26	1926 a. põles ära.
Lilli	"	1	1	1920-22	1931	1923-31	Osalt hooned metsaval. tag. ant. 1931 a.
Punapargi	"	1	1	1920-22	—	1923 tänini	—
Kõnnu, hooned	"	—	—	—	1930	1922-30	—
Selgase	auru	1	1	1920-27	1928	—	—
Viljandimaa							
Kõrve	auru	—	1	—	1922	—	1925 a. üle ant. Maakor. p. val.
Rahetsema	—	—	1	—	—	—	—
Aimla	auru	1	1	1920-21	—	1921 tänini	—
S. Köpu	"	2	1	—	—	—	1923 a. end. oman. tagasi antud.
Tartumaa							
Visusti	auru	1	1	—	1929	1923-29	Lokomobiil 1923 a. üle ant. Maakor. p. val.
Sõõru	"	—	1	1920-21	—	—	Likvideer. üleandm. teist. lauateh. 1923 a.
Kambja	—	—	1	"	—	—	1923 a. üle ant. Maakor. p. val.
Ahja	auru	1	2	—	1927-29	1922-25	—
Kastre	"	2	1	kõik aeg	—	—	—
Aakre	—	—	1	—	1921	1921	—
Sontaga	vee	—	1	1921-26	—	1927-33	Pöles ära 1924 a., kuid ehit. uuesti üles.
Palupera	—	—	1	—	1923	1921-22	—
Uderma	—	—	1	—	1923	—	—
Rannu	—	—	1	—	1923	1921-22	—
Sahkri telliskiv. t.	—	—	—	—	—	1921-27	1927 a. üle ant. Maakor. p. val.
Kärevere	—	—	1	—	—	1921-24	Üle ant. Maakor. p. val. 1924 a.
Valgamaa							
Lõve	—	—	1	—	—	—	1923 a. üle ant. Maakor. p. val.
Taagepera	vee	—	1	—	—	1920-21	1922 " " " "
Patküla	auru	1	1	—	—	1921-22	1922 " " " "
Uniküla	—	—	1	—	—	—	1923 " " " "
Taheva-Tidriküla	auru	—	1	1920-22	1928	1922-28	—
Karula	"	—	—	—	1923	—	—
Aakre, hooned	—	—	—	—	1923	—	—
Võrumaa							
Sooru	—	—	1	—	1924	—	Pöles ära 1926 a. Järelejääk hiljem ära müüdnud.
Haabsaare jahuv.	auru	3	1	1920-21	1929	1922-26	—
Veriora	—	—	1	—	1923	—	—
Seriste	—	—	—	—	1924	—	—

Riigi metsatööstuse maja Tallinnas — *Bâtiment de l'Industrie forestière de l'État à Tallinn.*

oli selle koosseis niivõrt suurenenud, et olevatse kitsastesse ruumidesse ära ei mahutud. 1923 a. asus M. peavalitsus uutesse ruumidesse ja senised tema kasutada olnud ruumid jäid Tööstusosakonna tarvitada. Kui hiljem Siseministeerium otsustas kiriku maja anda üle piiskopile korteriks, siis tuli ka Tööstusosakonnal muretseda omale uued ruumid. Selleks üüriti 1927 a. suvel ruumid Falgi teelt nr. 6, kuhu koliti ka kohe üle. Kuna need ruumid polnud küllalt sobivad ametiruumideks ja et seesuguseid üldse raske oli leida, võeti Riigi metsatööstuse juhatus poolt üles Metsatööstusele oma maja ehitamise küsimus. Kuna seda toetas ka Põllutööministeerium, andis Vabariigi Valitsus otsusega 13. V. 1927 a. Riigi metsatööstusele luba Falkpargi t. nr. 4 krundi ostmiseks ja Kr 8 670.— väärtuses oma nimele kinnistamiseks. Ehituseluba anti Vabariigi Valitsuse poolt 9. juunil samal aastal. Asuti kohe krundil asuva kahe vana lagunenud ühekordse puumaja lammutamisele ja neljakordse (4 kord mansardkord) betoonkividest maja ehitamisele. Maja valmis 1928 a. 1. märtsiks ja läks maksma Kr 72 811.—.

6. Riigi metsatööstuse nõukogu.
Conseil de l'IFE.

tuse nõukogu, kelle läbivaatamisele kuuluvad:

Põhimäärusega asutati Riigi metsatööstuse juure vähemalt 5-liikmeline tööstuse nõukogu, kelle läbivaatamisele kuuluvad:

- a) igaaastane RMT tegevusekava ja tuludekulude eelarve;
- b) metsaalade ja metsamaterjalide kasutamise kavad ja plaanid;
- c) ostu- ja töödelepingute läbivaatamine, kui summa ületab 10 000 kr;
- d) tööstuse laiendamine, tööstuseasjade muretsemine ja nende likvideerimine;
- e) igaaastase tegevuse tulude ja kulude aruanded ning nende revideerimine;
- f) laenude tegemise küsimused ja varanduste pantimised;
- g) juhatuse poolt nõukogule läbivaatamiseks antavad küsimused ja
- h) lisatasu-preemiade kavade läbivaatamine.

*

Põllutööministri ettepanekul Vabariigi Valitsuse otsusega 11. aug. 1926 a. määrati esimesteks nõukoguliikmeteks Julius Kitsing, Oskar Liigand, Mihkel Martna, Benedikt Oja, Johannes Sikkar, Richard Tiitso ja Gustav Tonkman. Ametivanuse järgi väljalangenud R. Tiitso ja surma läbi lahkunud J. Kitsingu asemele määras Vabariigi Valitsus otsusega 11. sept. 1929 a. Tartu Ülikooli metsateaduse prof. dr. A. Mathieseni ja prof. O. Maddisoni. Ametivanuse järgi 1930 a. väljalangenud B. Oja asemele määras Vabariigi Valitsus 15. okt. 1930 a. Tõnis Kalbuse.

II. RIIGI METSATÖÖSTUSE TEGEVUS. ACTIVITÉ DE L'INDUSTRIE FORESTIÈRE DE L'ÉTAT.

Riigi metsatööstuse pidev tegevus, kuigi ajajooksul muutuvail aluseil, algas 1919 a. Kuid esimesil aastail Metsade peavalitsus metsamaterjalide valmistuse alal töötas paralleelselt Kütteainete keskkomiteega, kes oli peamiseks kütteenete valmistajaks. Viimase tegevuse likvideerimise järele 1921 a. laienes ka riigi tegevus metsatööstuse alal. Õieti alles sellest ajast peale peaksimegi vaatlema seda tegevust. Kuid ülevaate täiuse mõttes on toodud andmeid 1919 a. peale; üksikasjalisemaid andmeid omame aga viimaste aastate kohta, mil Riigi metsatööstuse tegevus ja aruannete kord põhimääruse kohaselt on omandanud kindlama ilme. Järgnevas käsitluses mainime Riigi metsatööstusena riigiaparaadi osana tegutsenud metsatööstust, vaatamata sellele, kuidas oli ta ametlik nimetus ja korraldus.

1. Kasutatud mets. Riigi metsatööstuse tegevus, *Forêt utilisé.* kuigi oleneb teataval määral ka üldisest majanduslikust olukorrast ja sellest tingitud turuoludest, on kõrgel määral rippuv riigi metsamajandusest ja metsatööstuse peale pandud ülesannetest. Tekkinud vajadusest teostada metsa ülestöötamist riigi metsamajanduse huvides, varustada riigi- ja omavalitsuseasutisi metsamaterjalidega ja reguleerivalt mõjutada siseriigi metsaturgu, varustades kohalikke elanikke mõõdukate hindadega vajalise ehituse- ja tarbematerjaliga, Riigi metsatööstusel on iga aasta teostada laialdased ja mitmekesised metsatööd. Tugedes riigi- ja omavalitsuseasutiste nõuetele ja aastate jooksul selgunud kohalike elanike metsamaterjalide vajadusile, Riigi metsatööstus oma esindajate, metsaülemate, abil koostab iga aasta tööde kava, milles on nähtud ette ülestöötamiseks vajaline metsa kogus. Esitatud nõuded Riigi metsade valitsus kooskõlastab omalt poolt väljatöötatud metsakasutamise kavaga ja metsaturu olukorraga, ning annab Riigi metsatööstusele metsa, selle põhimääruste § 18 kohaselt, ülestöötamiseks vajalises koguses ja kvaliteedis.

Mil määral Riigi metsatööstus iga aasta on saanud riigi metsa ülestöötamiseks võrreldes

teiste metsakasutajatega, selgub kõigepealt lhk. 39 toodud metsamüügi andmeist. (Need andmed ei ühti allpool toodud Riigi metsatööstuse andmetega erineva arvestusaasta tõtu: Metsade valitsusel on see aprillist — aprillini, Riigi metsatööstusel aga septembrist — septembrini). Nende kohaselt, puidumassina arvestatud Riigi metsatööstusele antud metsa kogus kõigub aastate jooksul suuresti — osalt rippuvuses üldisest kasutamisele võetud metsa määra, osalt aga Riigi metsatööstusele antava osa vahekorra teiste metsaostjatega. Missugune osa kasutatud metsast läks Riigi metsatööstusele, näitavad järgnevad arvud.

Riigi metsatööstuse osa kasutatud metsast (%):

1922	15,8
1923	14,2
1924	21,0
1925	18,0
1926 (3 kuud)	8,0
1926/27	22,2
1927/28	21,3
1928/29	30,4
1929/30	38,0

Keskmiselt 1922 — 1929/30. . . 22,2

1928/29 a. ilmneb järsk tõus 30% ja 1929/30 a. isegi 39%. Selle tõusu põhjused peituvad eeskätt asjaolus, et alates 1928/29 a. on järjest suureneva järjekindlusega hakatud Riigi metsatööstuse kaudu teostama tuulest murtud, surnud ja asunikude ehitusmaterjalidega varustamisel läbiraiutud metsa realiseerimist. Teistest tõusu põhjustest tuleks mainida kohaliku tarvitajaskonna nõuete püsivat suurenemist, eriti metsavaestes raioonides.

Riigi metsatööstuse poolt kasutatav mets koosneb (tab. 5): 1) eelmisel tööstuseaastal Riigi metsatööstuse valdamisel olnud kuid raiumata saldosse jäänud metsast, 2) mõõdunud metsamüükidel Metsade valitsuse poolt müümata jäänud metsast, mille likvideerimine Riigi metsatööstuse kaudu on tunnustatud tarvilikuks, 3) jooksva majandusaasta raielangi Riigi metsatööstusele määratud osast ja 4) asunikude poolt läbiraiutud, surnud, putukatest rikutud ja tuulest murtud

Metsatööl Võrumaa metsades — Au travail dans les forêts de l'arrond. Võru.

metsast ning üksikute puudest, Viimane liik Riigi metsatööstuse kasutamiseks antud metsast on tihti väga küsitava kvaliteediga ja paiguti ei suuda tasuda ülestöötamise kulusidki, on seega äriliselt ebasoodne, kuid metsamajanduse seisukohast selle likvideerimine on siiski hädavajaline, sest kohaliku rahva poolt see igalpool kasutamist ei leia. Kogu kasutamiseks saadud metsast see osa moodustab: 1928/29 a. 38,7% ja 1929/30 a. 40,8%. Kui

sellele lisada veel juure, et ka p. 2 all märgitud müümata jäänud metsatükkide ülestöötamine teostub peamiselt metsamajapidamise huvides ja et see mets tihti ei oma seda kvaliteeti, mida RMT töökava nõuab, siis võime küll väita, et RMT ei esine iseseisva, ärilisi sihte taotleva ettevõttena, vaid asutisena, kes orgaaniliselt on seotud Metsade valitsusega ja kelle ülesandeks on aidata temale kaasa riigimetsade majandamisel.

RMT kasutamisel olnud metsa hindamisandmeid (tm.).
Forêts à la disposition de l'Industrie forestière d'État d'après les estimations (m³ réel).

5.	Eelmisel aastal ülestöötamata jäänud metsa saldo <i>Solde restant à exploiter de l'année précéd.</i>	Metsade valitsuse eelmisel aastal müümata jäänud raielange ülestöötamiseks saadud <i>Coupes non vendues de l'année précéd. reçues de l'Admin. des forêts</i>	Tegevusaasta raielange saadud <i>Coupes de l'année en cours reçues</i>	Läbiraiutud surnud metsa, putukatest rikutud, tuulemurrud, üksikuid puid jne. <i>Bois obtenu des éclaircies, bois mort, dégâts d'insectes ou de vent</i>	Kokku <i>Total</i>	Tegelikult raiutud <i>Coupes effectuées</i>	Tagasi võetud Metsade valitsuse poolt ja muud maharvamised <i>Retourné à l'Admin. des forêts et autres déductions</i>	Kokku <i>Total</i>	Saldo <i>Solde</i>
1929/30	97 874	56 449	516 050	339 999	1 010 372	932 200	8 206	946 406	69 966
1928/29	74 672	46 023	465 349	259 606	845 650	745 210	2 566	747 776	97 874
1927/28	70 264	38 563	406 871	140 114	655 812	572 790	8 350	581 140	74 672
1926/27	101 334	33 415	384 275	102 938	621 962	539 614	12 084	551 698	70 264
1925/26	77 649	33 253	441 795	47 165	599 862	491 769	6 759	498 528	101 334
1924/25	102 523	31 256	489 672	195 391	818 842	729 620	11 573	741 193	77 649
1923/24	59 697	16 409	311 746	62 934	450 786	344 127	4 128	348 255	102 531
1922/23	74 861	18 244	251 043	46 267	390 415	321 191	9 527	330 718	59 697
1/I 22 — 1/IX 22	181 567	30 770	173 862	21 985	408 184	229 059	4 264	333 323	74 861
1921		592 613			592 613	411 046	—	411 046	181 567
1919		32 422			32 422	32 422	—	32 422	—

RMT kasutamiseks antud metsast on iga aasta Metsade valitsuse poolt võetud mõningad tüki tagasi; peale selle on olnud mõningaid metsa mahakirjutusi (RMT kahjude arvele kandmisi). Arvates maha neid, samuti järgmiseks aastaks ülestöötamata jäänud saidosid, saame RMT poolt tegelikult kasutatud (raiutud) metsakoguse metsahindamise andmeil. Viimaste kohta olgu tähendatud, et nad

kaugeltki ei vasta raiutud metsa tegelikule puidumassile ja et vahed, mis siin tekivad, pole iga aasta ühesugused.

Iga aasta raiumata jääva metsa kogus on tingitud, peale igaks juhuks ettenähtud reservi, tihti ettenägematult juuretunud metsast — läbiraietest, tuulemurrust, putukatest rikutud metsast —, samuti kui mitmesugustest normaalset töökorda segavatest teguritest. Nii

1925/26 a. suurem ülejääk metsast oli tingitud sellest, et metsamajapidamise huvides tuli paljasraide maatükkide raiumist piirata ja nende asemel võtta raiumisele suuremas ulatuses tuulemurdu, üksikuid ülesandeid täitnud seemnepuid, putukatest rikutud puid, asunikude läbiraideid ja planeerimisele määratud metsa. Samad põhjused mõjutasid ka 1928/29 a. suuremat metsa ülejääki.

2. Metsa ülestöötamine.

Abatage de bois. Täpsama ülevaate RMT tegevusest saavutame metsa ülestöötamise andmeist. Need, vastandina eeltoodud metsahindamise andmeile, näitavad tegelikult raiumisel saadud metsa puidumassi (üldse ja asukoha järgi), samuti kui saavutatud metsamaterjalide kogust sortimentide järgi ja on seega RMT tegevuse tõeliseks iseloomustajaiks.

Metsaülestöötamist on teostatud kogu aeg majanduslikul teel — peamiselt tükitöö alusel töötavate töölistega. Erandi sellest moodustab vaid 9. X. 1920 a. Metsade peavalitsuse ja ins. Simpmann-Vambola vahel sõlmitud leping, mille järele 1. XII. 1920 a. kuni 1. IV.

1923 a. töötati üles 217,3 ha metsa, puidumassiga 49 153 tm. Selle lepingu järgi S.-Vambola poolt ülestöötatud mets, materjalide liikumine ja rahaline tulemus — kõik on järgnevalt arvestatud koos RMT, kui terviku, kohta koostatud tabelites.

Tab. 6 andmeil leiame RMT poolt raiutud metsa koguse aastate jooksul üldiselt tõusvat — üksikute võngetega, mille põhjusile osutasime juba eespool. Kui arvame 1922/23 a. andmed, mil metsamajanduse aastat hakati arvestama sept. — septembrini, võrdseks 100, siis RMT raiutud metsa kogus muutus järgmiselt:

1922/23 . . .	100	1926/27 . . .	150,3
1923/24 . . .	104,8	1927/28 . . .	150,6
1924/25 . . .	228,3	1928/29 . . .	193,1
1925/26 . . .	140,0	1929/30 . . .	250,5

1924/25 a. raiutud metsakoguse erakorraline tõus oli tingitud kõrgel määral suurest tuulemurrust 1924 a. sügisel; kuid ka ilma selleta samal ja järgnevatel aastatel ülestöötatud metsakogus näitab, võrreldes 1922/23 ja 1923/24 a., järjekindlat tõusu, eeltoodud põhjusil.

Raiutud mets maade järgi. — Répartition de bois coupé d'après les arrondissements.

6.	1919	1920	1921	1922 1/1.-1/IX	1922/23	1923/24	1924/25	1925/26	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30
	Tm. — m³ réel.											
Virumaa	—	74 807	116 029	93 480	124 803	127 614	286 790	192 127	198 290	199 190	209 581	262 174
Järva "	—	43 056	28 109	21 801	32 492	62 697	92 227	44 569	53 403	45 781	41 248	72 072
Harju "	2 639	19 698	38 052	32 047	21 355	21 080	40 324	26 524	39 940	24 899	25 095	40 007
Lääne "	6 373	25 910	26 006	15 299	12 254	14 395	23 930	33 230	15 108	11 377	19 145	26 120
Saare "	6 919	9 782	17 656	5 928	214	7 240	9 298	11 336	8 525	7 797	6 568	9 199
Pärnu "	8 094	18 612	43 803	73 582	32 571	3 578	89 347	15 354	13 951	30 889	85 873	131 279
Viljandi, ...	3 069	35 920	36 925	37 096	31 208	27 162	58 588	33 512	28 387	29 607	36 884	49 991
Tartu "	4 079	75 081	65 644	35 207	52 033	50 467	105 837	77 240	89 099	103 446	152 364	180 291
Valga "	—	11 428	16 172	13 509	14 886	19 913	38 079	22 304	27 676	19 506	33 412	45 003
Võru "	1 253	15 038	22 653	18 802	22 254	26 516	41 127	28 710	42 782	45 645	54 133	45 992
Kokku—Total .	32 426	329 332	411 049	346 751	344 070	360 667	785 547	484 906	517 161	518 137	664 303	862 128
	%											
Virumaa	—	22,7	28,2	27,0	36,3	35,4	36,5	39,6	38,4	38,4	31,6	30,4
Järva "	—	13,1	6,8	6,3	9,4	17,4	11,7	9,2	10,3	8,8	6,2	8,4
Harju "	8,1	6,0	9,3	9,2	6,2	5,8	5,1	5,5	7,7	4,8	3,8	4,7
Lääne "	19,6	7,9	6,3	4,4	3,5	4,0	3,0	6,9	2,9	2,2	2,9	3,0
Saare "	21,3	3,0	4,2	1,7	0,1	2,0	1,2	2,3	1,6	1,5	1,0	1,1
Pärnu "	25,0	5,6	10,7	21,2	9,5	1,0	11,4	3,2	2,7	6,0	12,9	15,2
Viljandi, ...	9,5	10,9	9,0	10,7	9,1	7,5	7,5	6,9	5,5	5,7	5,6	5,8
Tartu "	12,6	22,8	16,0	10,2	15,1	14,0	13,5	15,9	17,2	20,0	22,9	20,9
Valga "	—	3,5	3,9	3,9	4,3	5,5	4,9	4,6	5,4	3,8	5,0	5,2
Võru "	3,9	4,5	5,5	5,4	6,5	7,4	5,2	5,9	8,3	8,8	8,1	5,3
Kokku—Total .	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Maade järgi RMT tegevuse ulatus on väga erinev — tingitult osalt erinevast metsade levingust, osalt RMT peatarvitajate, Raudteevalitsuse ja teiste riigiasutiste suurematest tarvitusekeskustest ja mitte vähesel määral ka paremate väljaveotingimustega metsa andmisest erakaubandusele. Nii on eeskätt viimastele müüdnud metsa Pärnu ja Narva jõe (Peipsi) vesikonnas, kus olemas head parvetamisvõimalused. Seevastu on RMT kujunenud kindlad tööstusekohad ligipääsmatuis raioo-

nes, kuhu ehitati metsamaterjalide väljaveoks raudteid — püsivaid ja ajutisi. Nii on ehitatud, teataval määral RMT algatusel, Sonda-Mustvee raudtee ja RMT arvel sellele kolm haruteed — Lümatu, Kivisoo ja Lippoja. Pärnumaa metsad RMT tegevuses etendavad silmapaistvat osa vaid üksikuil aastail — 1921—1922/23, 1924/25 ja 1928/29 — 1929/30 a. Seevastu Virumaa metsad seisavad esikohal kõigil aastail. Seda on põhjustanud osalt ka kuni viimase ajani Aegviidus töötanud suurim RMT

Palkide parved Narva jõel — Flottage des poutres sur la rivière de Narva.

lauatehas. Samalaadiline on ka RMT Kastre lauatehase mõju metsaülestõotamisele riigi arvel Tartumaal, mis seisab RMT tegevuses püsivalt teisel kohal. Peale eeltoodute etendavad nimetamisväärset osa RMT tegevuses veel Võru-, Järva- ja osalt ka Viljandimaa metsad; teiste maade osa on juba väiksem, eriti aga metsavaese Saaremaa osa. Kuna aga üksikute maade metsarohkus on väga erinev, siis täpsama ülevaate RMT tegevusest maade järgi võiksid anda vaid suhtarvud RMT osast metsakasutamise alal maade järgi. Kogu tegevusaja kohta selliste andmete puudusel toome siin näitena vaid 1929/30 a. arvud alanevas järjekorras.

RMT osa metsakasutamise alal 1929/30 a. %:

Virumaal	55,8
Tartu- "	48,1
Järva- "	42,5
Valga- "	38,9
Pärnu- "	37,0
Lääne- "	26,2
Viljandi- "	25,1
Harju- "	25,0
Võru- "	23,1
Saare- "	18,4

Raiutud metsast valmistati väga mitmesuguseid metsamaterjale, vastavalt RMT-le esil datud nõudeile ja puidumassi otstarvekoha seima ning tasuvaima kasutamise vajadusele.

Metsas valmistatud metsamaterjalid (tm.) — Matériaux forestiers façonnés dans les forêts (m³ réel).

7.	1919	1920	1921	1922	1922/23	1923/24	1924/25	1925/26	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30
Palgid—Poutres	3 239	52 914	87 269	60 915	61 812	107 142	174 801	102 651	103 640	130 507	140 409	170 365
Pakud—Blocs de:												
kase—bouleau	3	795	2 624	5 400	5 332	5 540	14 904	8 846	14 113	11 365	17 166	18 221
lepa—aulne	...	54	42	329	297	453	738	552	945	911	927	1 536
haava—tremble	...	214	460	646	1 277	1 206	3 413	3 012	4 661	3 196	3 950	3 567
tamme ja saare—chêne et frêne	...	...	...	...	...	...	...	454	741	247	550	606
liipri ja prussi—traverse et équarrie	...	818	360	3 592	2 001	8 162	38 744	35 226	22 581	5 601	20 417	27 906
Liiprid—Traverses	7 621	2 665	7 087	106 378	30 751	52 366	115 755	57 028	73 629	20 632	8 573	12 416
{ arv	1 250	330	997	10 983	2 955	4 342	9 836	5 863	6 723	3 152	650	806
{ m ³	17	655	1 484	1 245	1 448	1 398	3 088	5 219	4 246	4 298	5 781	7 319
Latid—Lattes	3	82	242	202	180	81	334	379	543	420	889	1 379
Teibad—Patis	5 188	11 160	8 303	3 296	3 941	6 827	29 526	10 236	15 616	22 121	29 144	36 140
Paberipuit—Bois à papier	1 067	5 655	11 253	18 852	21 449	20 573	48 496	32 384	42 134	45 188	55 731	85 190
Sindlipakud—Blocs de bardau	100	2 302	5 263	5 979	4 503	3 229	4 458	4 576	4 591	4 176	6 011	6 535
Värtnapuit—B. p. fuseau	...	...	...	...	...	...	...	3 040	6 995	9 900	4 283	6 226
Tünnilauapuit—B. de mer-rain	...	...	...	...	...	1 227	11 828	1 287	15 463	21 148	13 573	13 546
Muud tarbematerj. — Autre bois d'oeuvre	...	...	...	56	244	310	20	283	51	174	317	192
Küttepuit—Bois de chauffage	21 559	254 353	292 752	235 256	238 631	200 177	445 361	270 898	274 118	255 733	364 505	482 594
Kokku—Total	32 426	329 332	411 049	346 751	344 070	360 667	785 547	484 906	517 161	518 137	664 303	862 128
Oksad, haod ja kännud — Branches, ramilles, souches	...	33 190	39 466	20 090	36 788	31 116	51 030	35 705	40 130	40 025	43 117	45 726
Üldse—Gr. total	32 426	362 522	450 515	366 841	380 858	391 783	836 577	520 611	557 291	558 162	707 420	907 854

Arvestamata hagu ja kände, mida tuleb käsitleda kõrvalsaadustena ja mis ei esinegi eelmistes metsaraiumise andmes (tab. 6), kogu raiutud metsast on saadud (tab. 7 järgi) %:

	Tarbematerjale	Küttepuitu
1919	33,5	66,5
1920	22,8	77,2
1921	28,8	71,2
1922	32,2	67,8
1922/23 . . .	30,6	69,4
1923/24 . . .	44,5	55,5
1924/25 . . .	43,3	56,7
1925/26 . . .	44,1	55,9
1926/27 . . .	47,2	52,8
1927/28 . . .	50,6	49,4
1928/29 . . .	45,1	54,9
1929/30 . . .	44,1	55,9

Nii näeme, et esimesil aastail ka RMT valmistas peamiselt küttematerjale, kuigi see oli Kütteinete keskkomitee ülesandeks. Kuid viimane, nähtavasti, ei suutnud rahuldada kogu küttematerjali tarvidust, mis ka arusaadav suure küttepuidu nõudmise tõttu tollaegses sõjaolukorras, mil puudus kivisöe sissevedu, samuti ka kodumaa mineraalkütteinete — põlevkivi. Rahu saabudes aga 1922 a. peale hakkab tarbematerjalide osa RMT kõikides tõusma ja jõuab haripunktile 1927/28 a. Sealt edasi hakkab küttepuidu osa jällegi kasvama, mis kahtlemata on tingitud RMT-le suuremal arvul tuulemurru, kahjuritest rikutud ja läbi-raiutud metsa ülestöötamiseks üleandmisest.

Tarbematerjalidest RMT on valmistanud kogu aja esijoonel okaspuupalke ja pakke, paberipuitu, propse, liipreid, lehtpuupakke eriotstarbeiks ja okaspuupakke liipriteks ja prussideks ning vähemal määral kohalikele elanikele sindlipakke, latte ja teibaid. Viimaseil aastail esinevad uute artiklitena veel tünnilaua- ja värtnapuit. Palke, liipri- ja prussipakke, propse ja paberipuitu on valmistatud eriti suurel arvul 1924/25 ja 1928/29 — 1929/30 a., mil RMT tuli töötada üles suuremal määral tuulemurdu; sama nähtub ka kasepakke juures. Kuna samal ajal küttepuidu % ülestöötatud metsast on tunduvalt madalam kui enne 1924/25 a., siis peab järeldama, et RMT on kasvaval määral püüdnud puidumassi kasutada võimalikult otstarvekooselt, pidades silmas nii maaelanikkude (teibad, latid, sindlipakud, palgid) kui tööstuse nõudeid (mitmesugused lehtpuupakud, propsid, paberi-, värtna- ja tünnilauapuit).

Kohalike elanike tarvete rahuldamiseks oksade, hagude ja kändude, s. o. metsatööstuse kõrvalsaaduste ülestöötamise juures paistab silma, et see, arvatud maha 1919 a., mille kohta andmed puuduvad, varemil aastail oli suu-

rem ja viimasel ajal järjest langeb mitte üksnes suhteliselt valmistatud metsamaterjalide kogu massile (ilma kõrvalsaad.) vaid vähesel määral ka suhteliselt valmistatud küttepuidude, nii kui näitavad järgnevad arvud.

Ülestöötatud haod, oksad ja kännud:

	% kogu valmistatud metsamaterjalist	% valmistatud küttepuidust
1920	10,1	13,0
1921	9,6	13,5
1922	5,8	8,5
1922/23 . . .	10,7	15,4
1923/24 . . .	8,6	15,5
1924/25 . . .	6,5	11,5
1925/26 . . .	7,4	13,2
1926/27 . . .	7,8	14,6
1927/28 . . .	7,7	15,7
1928/29 . . .	6,5	11,8
1929/30 . . .	5,3	9,5
1920—1929/30 keskmine	7,4	12,6

3. Metsamaterjali- de väljavedu metsast.

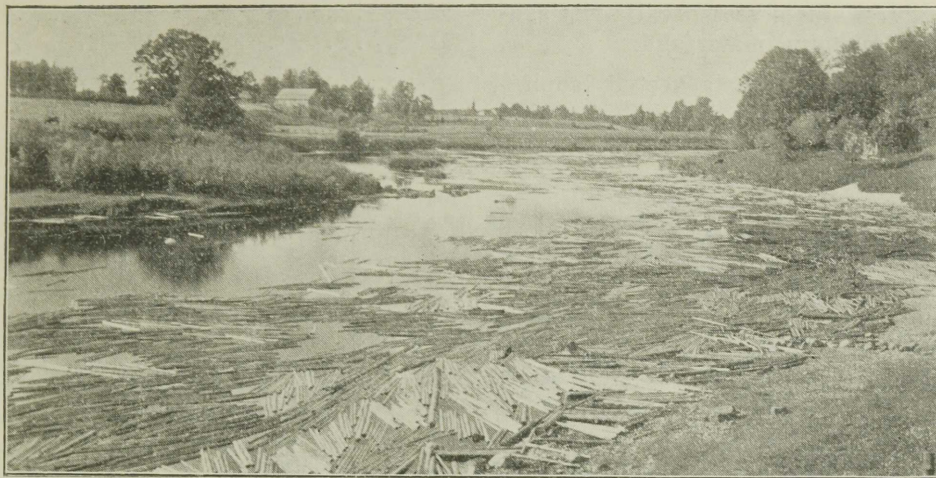
*Vidange des matériaux
forestiers.*

Metsa ülestöötamise kõrval on RMT teiseks tähtsamaks ja kulukamaks tööks metsamaterjalide koondamine laoplatsidele, kust avaneb võimalus nende transportimiseks edasi (raudteejaamad, mererannad, Peipsirand, parvetusejõed, suuremad tarvitajaskeskused—Tallinn, Tartu). Laoplatsidelt metsamaterjalid toimetatakse edasi osalt RMT lauatehasesse, suuremalt osalt aga müügiks ja üleandmiseks riigiasutistele. Kogu väljaveetud metsamaterjal (tab. 8) moodustab iga aasta valmistatud metsamaterjalist vaid keskmiselt 52,5%, viimaseil aastail koguni 45—46%, mis tingitud sellest, et osa metsamaterjale ostjaile — peamiselt kohalikule tarvitajaskonnale antakse üle juba metsas.

Peale selle tuleb arvestada, et iga aasta jooksul ülestöötatud metsa ei jõuta igakord vedada välja samal aastal. Samuti tuleb siin varemil aastail (kuni 1923/24 a.) pidada silmas ka RMT üleantud likvideeritud Kütteinete keskkomitee ja sekvestreeritud metsamaterjale. Sellepärast igaaastast metsa väljaveo arvestamist raiutud metsamassi alusel tuleb võtta suurte reservatsioonidega; kuid siiski annab see teatava ülevaate väljaveetud metsa ulatusest. Arvestamata hagu ja kände, väljaveetud metsa moodustas vastaval aastal raiutud metsast %:

1919 a.	21,1	1924/25 a.	49,7
1920 „	8,4	1925/26 „	85,3
1921 „	47,3	1926/27 „	55,5
1922 „	79,4	1927/28 „	60,4
1922/23 a.	63,4	1928/29 „	45,3
1923/24 „	41,2	1929/30 „	45,8

Suvine metsamaterjalide parvetus Pärnu jõel.
Flottage libre des matériaux forestiers sur la rivière de Pärnu.

Metsast laoplatesidele ja üleandekohtadele veetud metsamaterjalid (tm.).
Matériaux forestiers transportés aux dépôts et places de livraison (m³ réel).

8.	1919	1920	1921	1922	1922/23	1923/24	1924/25	1925/26	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30
Palgid—Poutres	934	6 089	70 885	61 290	41 751	50 972	96 534	69 839	56 822	79 515	74 841	88 154
Pakud—Blocs de:												
kase—bouleau	—	27	2 202	5 759	5 141	5 238	14 539	8 791	13 758	11 250	16 852	18 161
lepa—aune	—	—	78	286	291	397	662	580	925	918	890	1 472
haava—tremble	—	—	179	723	1 195	869	3 221	3 073	4 536	3 100	3 659	3 383
tamme ja saare—chêne et frêne	—	—	—	—	—	—	—	383	548	225	131	276
liipri ja prussi—traverse et équarrie	—	4	5	3 560	1 738	6 620	20 730	30 623	20 430	4 478	11 211	17 389
Liiprid—Traverses	568	8 900	3 530	112 599	23 248	60 531	281 079	128 130	103 278	40 501	97 644	145 676
{ arv	102	1 344	711	12 262	2821	5 301	24 523	11 541	9 140	4 377	7 627	8 325
{ tm.	—	—	21	68	35	188	591	2 859	1 224	1 310	781	1 523
Latid—Lattes	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Teibad—Palis	—	—	—	—	2	87	48	127	242	99	238	418
Propsid—Étaçons	1 917	6 491	14 052	4 030	3 987	4 360	15 956	22 285	12 951	22 249	21 418	28 494
Paberipuit—Bois à papier	—	481	6 620	21 120	16 334	15 872	31 151	45 988	37 848	39 774	44 008	65 013
Sindlipakud—Blocs de bardeau	—	133	3 723	1 279	1 106	424	736	522	509	272	530	923
Saetud materjalid—Matériaux sciés	—	—	—	—	—	—	—	409	34	56	573	199
Värtnapuit—B. p. fuseau	—	—	—	—	—	—	—	2 971	6 404	9 894	4 247	5 828
Tünnilauapuit—B. de mer-rain	—	—	—	—	—	58	12 285	2 335	13 433	22 518	12 310	13 924
Muud tarbematerj. — Autre bois d'oeuvre	—	—	—	—	203	217	14	113	13	145	112	60
Küttepuit—Bois de chauffage	3 880	13 149	96 019	165 111	143 505	58 165	169 596	211 152	108 007	112 620	101 711	141 012
Kokku—Total	6 833	27 718	194 495	275 488	218 109	148 768	390 586	413 591	286 824	312 800	301 139	394 554

Vabadussõja aastail (1919—1920 a.) oli RMT arvel metsamaterjalide väljavedu metsast üsna väike, kuna sel ajal see teostus peamiselt sundveo korras ostjate-tarvitajate algatusel. 1921 a. peale aga hakkab see tõusma ja ulatub 1922 a. juba 79,4% ja 1925/26 a. isegi 85,3%. Viimaseid arvusid ei saa siiski pidada väljaveo arenemise tõelisteks iseloomustajateks, sest 1922 a. väljaveetud materjalides esineb palju neid materjale, mis raiutud eelmistel aastatel, siis aga jäänud välja vedamata, muuseas ka KKK poolt valmistatud ja hiljem Metsade valitsusele üle antud metsamaterjalid; 1925/26 a. rekordilise tõusu aga põhjustas eelmise talve

erakordselt suur tuulemuru ülestõõtamine ja rasked veotingimused, mistõttu metsa jäi eriti palju propse, paberipuitu ja liipreid. Kui viimaseil aastail on RMT arvel väljavedu suhteliselt langenud, siis on see tingitud sellest, et RMT on hakanud suuremal määral töötama üles surnud ja läbiraiutud metsa, millest saadavad materjalid lähevad eeskätt kohalikkude nõuete rahuldamiseks ja müüakse ära metsas raiekohal.

Need metsamaterjalid aga, mis on valmistatud tööstuse tarvis, on veetud välja iga aasta, või vähemalt järgneval aastal peaaegu täies ulatuses, nagu mitmesugused pakud,

propsid, paberipuit, värtna- ja tünnilauapuit; samuti on täies ulatuses veetud välja riigiasutiste tarvis valmistatud materjalid.

Küttepuidust on iga aasta veetud laoplatesidele välja, suhteliselt raiutud küttepuidu massile järgmisel määral %:

1919 a.	18,0	1924/25 a.	38,1
1920 „	5,2	1925/26 „	77,9
1921 „	32,8	1926/27 „	39,4
1922 „	70,2	1927/28 „	44,0
1922/23 a.	60,1	1928/29 „	27,9
1923/24 „	29,1	1929/30 „	29,2
1919—1929/30 a. keskmiselt			39,7

Metsamaterjalide ümbertöötamine laoplatesidel (tm). — Façonnage des matériaux aux dépôts (m³ réel).

9.	1920	1921	1922	1922/23	1923/24	1924/25	1925/26	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30
Liiprid—Traverses:									4873	59 882	12 925
laiarööpm.—v. large . . . . . arv									430	7160	1385
tm											
kitsatee—v. étroite . . . . . arv	1072	3102	18 578	18 715	71 502	396 081	378 387	211 296	81 184	146 770	321 705
tm	267	728	1 771	1 879	6115	34 473	45 927	18 309	4067	7368	16 000
välismaa—v. étrang. . . . . arv									2640	—	—
tm									416	—	—
Prussid—Équarries	—	—	—	—	—	—	436	830	140	939	997
Saetud (lauad)—Planches	—	—	—	—	—	—	5838	2075	9684	4623	6490
Sindlid, pilpad—Bardeaux, brins	—	—	—	—	—	—	111	106	145	207	198
Muud materjalid—Autres	170	691	44	400	1449	4318	7011	4249	2707	2109	4056
Kokku—Total	437	1 419	1 815	2 279	7 564	38 791	59 323	25 569	17 789	22 406	29 129

4. Metsamaterjalide ümbertöötamine.

Façonnage des matériaux forestiers.

Valmistatud metsamaterjalid, peale küttepuidu, lähivad algkujul müügile vaid osaliselt, osa aga töötatakse RMT poolt ümber mitmesugusteks tarbimaterjalideks. Ümbertöötamine sünnib osalt metsas, osalt laoplatesidel, osalt RMT lauatehastes.

Metsas on valmistatud peamiselt ainult liipreid. Nende arv ja mass tm on näidatud tab. 7. Laoplatesidel (tab. 9) on alates 1920 a. valmistatud ka peamiselt liipreid; 1925/26 a. peale on valmistatud veel laudu, prusse ja sindleid; samuti on tõusnud 1924/25 a. peale mitmesuguste muude materjalide valmistami-

ne laoplatesidel. Olulisem osa metsamaterjalide ümbertöötamisest aga teostub RMT lauatehastes (mitte massilt, sest see on väiksem, kui, näit., metsas ja laoplatesidel valmistatud liiprite mass, vaid väärtuselt).

RMT lauatehaste arvust ja töötamise kestusest on toodud täpsam ülevaade eelpool. Viimastest selgub, et kohe peale metsade riigi valdamisele võtmist alustati riigi arvel töötamist kuni 70 lauatehastes, 1923/24 a. aga töötas neid veel vaid 5, 1926/27 a. — 4, 1927/28 a. — 3 ja 1928/29 — 1929/30 a. — 2, kuna kõik teised likvideeriti järkjärgult. Alaliselt kuni viimase ajani on töötanud vaid kaks suuremat tehist — üks Aegviidus (kuni 1930 a.), teine Kastres.

Lauatehastesse laoplatesidelt juureveetud metsamaterjalid (tm). — Matériaux transportés de dépôts pour scieries (m³ réel).

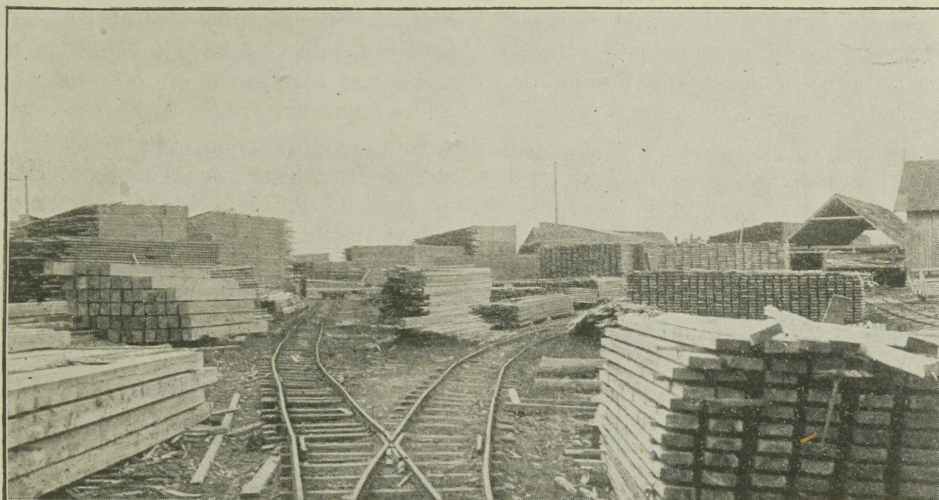
10.	1919	1920	1921	1922 1/I-1/IX	1922/23	1923/24	1924/25	1925/26	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30
Palgid—Poutres	934	3 762	37 990	17 507	10 898	16 862	28 505	24 172	24 801	22 482	22 212	27 142
Lehtpuupakud — Blocs de bois feuillu	—	3	170	99	275	8	28	82	188	256	66	11
Liipripakud Blocs p. traverses	—	—	—	77	58	1 525	1 699	510	1 055	—	476	191
Prussipakud — Blocs pour équarries	—	—	—	—	—	—	—	541	1 061	—	384	815
Sindlipakud—Blocs p. bardeaux	—	124	3 655	1 420	802	361	402	272	148	—	—	338
Mitmesugused materjalid—Matér. divers	—	189	1 141	271	1	90	160	138	343	30	57	93
Kokku—Total	934	4 078	42 956	19 374	12 034	18 846	30 794	25 715	27 596	22 768	23 195	28 590

Lauatehastele RMT laoplatesidelt juureveetud metsamaterjalidest annab ülevaate tab. 10. Olulisema osa juureveetud materjalidest moodustavad palgid ja pakud — liipri, prussi ja sindli. Mõnel aastal esinevad mainimisväärses koguses siiski ka lehtpuu-pakud.

Ümbertöötamisel saadud valmismaterjalide kogust ja laadist annab ülevaate tab. 11. Lauatehastes kogutoodangu saavutamiseks tuleb

aga toodud arvudele lisada juure veel mõningate materjalide ja kõrvalsaaduste teiskordisel läbitöötamisel saadud materjalid (peamiselt hõõveldatud laud), milliste arv tihumetes oli 1921 a. — 158, 1922 a. — 350, 1922/23 a. — 26, 1923/24 a. — 210, 1924/25 a. — 271, 1925/26 a. — 1 036, 1926/27 a. — 998, 1927/28 a. — 2 241, 1928/29 a. — 1 116 ja 1929/30 a. — 1 471.

Riigi lauatehas — Scierie de l'Industrie forestière de l'État.

Lauatehastes ümbertöötatud metsamaterjalid. — Matériaux travaillés par les scieries.

11.	1919	1920	1921	1922 1/I - 1/IX	1922/23	1923/24	1924/25	1925/26	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30
a) Tarbepuu—Bois d'oeuvre	Tk. — Pièces											
Liiprid—Traverses	1 210	3 650	—	4 950	420	25 810	19 790	21 830	10 500	—	5 560	3 300
Sindlid ja pilpad — Bar- deaux et brins	—	2 400	2 723 160	1 378 130	1 061 500	483 900	319 510	408 300	396 480	136 300	348 500	244 150
a) Tarbepuu—Bois d'oeuvre	Tm. — M³ réel.											
Laud (okas- ja lehtpuu)— Planches	439	697	14 354	8 482	3 859	6 236	8 212	14 537	12 865	12 334	13 244	13 594
Prussid ja latid—Équarries et lattes	—	—	73	145	—	270	319	1 176	2 041	724	494	998
Liiprid—Traverses	130	390	—	415	58	2 400	1 651	2 308	1 114	—	436	160
Sindlid ja pilpad — Bar- deaux et brins	—	2	2 497	1 310	1 078	459	334	420	405	106	224	156
Mitmesug. materjal.—Divers (seina- ja poolpalgid, lumeväravalauad, liipri- pakud)	—	—	—	22	—	—	105	72	699	154	74	172
Kokku—Total .	569	1 089	16 924	10 374	4 995	9 365	10 621	18 513	17 124	13 318	14 472	15 080
b) Kõrvalsaadused Produits auxil.												
Pinnad, servad ja küttema- terjalid — Éclats, bords et bois de chauffage .	—	45	1 182	1 497	1 920	2 515	3 439	8 688	10 209	6 449	7 144	6 935
Üldse—Gr. total .	569	1 134	18 106	11 871	6 915	11 880	14 060	27 201	27 333	19 767	21 616	22 015

Peale selle on RMT lauatehased vähesel määral saaginud ka eraisikuile, eriti aga kohalikele elanikele kuuluvaid metsamaterjale.

Metsamaterjalide ümbertöötamise juures on tähtis selgitada, kuivõrt produktiivselt ja kasulikult RMT saematerjalide valmistamisel kasutas tarbepuidumassi, s. t. kui suur on saadud materjalide (laudade) protsent tarvitatud puidumassist (kasutusekoefitsient). Umbkaudu võib seda arvatada tab. 10, 11 ja 14 andmeil. Kuid täpsamaks arvutuseks kasutame RMT aruandeandmeid iga aasta ümbertöötatud metsamaterjalide kohta. Nende järgi saame järgmised valmissaaduste protsendid tarvitatud tarbepuidumassist:

1922 a.	59,2	1926/27 a.	58,7
1922/23 „	55,9	1927/28 „	58,3
1923/24 „	60,9	1928/29 „	58,5
1924/25 „	53,6	1929/30 „	61,1
1925/26 „	55,7		

Toodud arvude kohaselt RMT lauatehastes ümbertöötamiseks tarvitatud puidumassist (palkidest) saadud saematerjalide % on võrdlemisi kõrge ja püsib pikema aja kestel 55—60% ümber — nii kui see on omane ekspordiks töötavatele lauatehastele. Kuid pidades silmas, et RMT lauatehaste saaduste tarvitajaiks on peamiselt oma riiklikud asutised, kelle nõuded materjalide kvaliteedi suhtes ei jää palju taha ekspord-nõuetest, siis on küsitav kõrgemate

duste eraturul realiseerimisest, osalt aga raudteede, kui suurema kütteaine tarvitaja, põlevkivikütte peale ülemineemisest, mille tagajärjel vähenes küttepuidu müük. Viimaseil aastail aga on riigiasutiste osa jällegi tõusnud.

Omaavalitsuste ja heategevate asutiste osa, varem kõikum, on viimasel kolmel aastal jäänud püsima 10% peale.

Kohalikud elanikud esinevad RMT saaduste kasutajaina võrdlemisi kõrgel (20—25%) määral, arvatud välja 1923/24 ja 1924/25 a., kus kohalikud metsamaterjalide nõudmised rahuldati peamiselt tuulemurrust, mis neil aastail esines massiliselt. Viimasel kolmel aastal püsib kohalike elanikkude ost absoluutselt pea ühtlasel tasemel, kuigi viimase aasta % näitab langust, mis tingitud teiste ostude absoluutselt suurenemisest. Näib, et kohalikud elanikud oma metsamaterjalide, eriti küttepuidu vajadust rahuldavad RMT kaudu püsivalt kasvaval määral.

Kuid kõigi eelnimetatud ostjatega võistleb tugevasti eraturg: selle osatähtsus mõnel aastal ületab koguni riigiasutiste oma. See oleb sellest, et eraturule läheb mitmesuguste

sortimentide (lehtpuupakkude, palkide, prop-side, paberipuidu) näol see osa puitainest, eriti tuulemurrust ja läbiraiete ülestöötamisest, mis ei kõlba riigi- ja omaval. poolt nõuetavaks tarbematerjaliks ja mida pole otstarvekohane kasutada põletispuiduks; kuid eraturg esineb ka suurema põletispuidu ostjana, mida ülestöötatav mets annab rohkemal määral, kui jõuavad kasutada riigi- ja omaval.-asutised ja kohalikud elanikud. RMT on eraturg ostjana eriti tähtis ka selle tõttu, et selle kaudu on võimalik saavutada tööstuse eduks tarvilist tulu ja katet ka sellele osale materjalidest, mida metsamajanduse huvides tuleb töötada üles ka siis, kui nende likvideerimine on seotud kahjudega — nagu putukatest rikutud ja surnud mets.

6. Müüdnud materjalid.

Matériaux vendus.

Metsamaterjalidest on müüdnud 1919—1929/30 a. keskmisena 96,5% metsast ja laoplatsidelt ja 3,5% lauathastest. Kuna aga ka laoplatsidelt on müüdnud saetud materjale ja, vastupidi, lauathastest ümbertöötamata materjali, siis toodud % ei anna selgust ümbertöötatud materjalide müügi määra.

Metsast ja laoplatsidelt müüdnud metsamaterjalid (tm.). — *Matériaux forestiers vendus de forêt et de dépôts (m³ réel).*

13.	1919	1920	1921	1922	1922/23	1923/24	1924/25	1925/26	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30
Palgid— <i>Poutres</i>	661	6 342	34 989	78 048	73 498	67 808	139 733	97 852	81 062	93 705	106 032	127 823
Pakud— <i>Blocs de:</i>												
kase— <i>bouleau</i>	—	314	2 131	6 036	5 089	5 497	14 317	9 373	13 864	11 186	17 264	13 520
lepa— <i>aune</i>	—	—	64	278	304	438	683	544	865	796	974	1 566
haava— <i>tremble</i>	—	43	502	745	1 308	1 150	2 774	3 844	4 357	3 238	3 974	3 729
tamme ja saare— <i>chêne et frêne</i>	—	—	—	—	—	—	—	335	503	447	494	450
liipi ja prussi— <i>traverse et équarrie</i>	—	13	19	459	184	—	37	9	524	108	2 998	2 449
Liiprid— <i>Traverses</i>	—	13 829	4 124	129 304	73 037	89 695	449 815	475 861	325 238	97 340	195 181	356 040
tm.	—	1 916	972	9 958	9 463	6 923	40 276	41 187	28 389	7 341	13 691	18 962
Latid— <i>Lattes</i>	18	154	1 133	1 125	2 097	1 376	2 458	4 697	3 674	4 211	4 182	4 883
Teibad— <i>Putis</i>	3	25	144	186	380	168	258	335	377	403	580	895
Propsid— <i>Étançons</i>	78	7 323	2 720	9 904	7 882	3 933	3 376	34 967	18 365	20 563	21 464	34 956
Paberipuit— <i>Bois à papier</i>	295	1 441	2 408	24 484	23 672	18 027	32 783	61 307	45 853	48 553	52 793	76 923
Sindlipakud— <i>Blocs de bardeau</i>	101	99	1 654	5 332	4 406	2 234	3 994	4 778	4 032	4 417	5 519	5 585
Saetud materjalid— <i>Matériaux sciés</i>	—	—	—	—	—	—	—	4 127	5 770	7 133	8 455	3 095
Värtnapuit— <i>B. p. fuseau</i>	—	—	—	—	—	—	—	3 030	7 254	11 932	4 461	6 977
Tünnilaupuit— <i>B. de merain</i>	—	—	—	—	—	34	12 154	3 356	14 738	21 365	13 351	14 271
Muud tarbematerj.— <i>Autre bois d'oeuvre</i>	—	—	—	57	266	269	238	235	323	444	401	286
Küttepuit— <i>Bois de chauffage</i>	9 099	54 695	156 961	296 097	358 018	215 190	278 736	312 657	346 427	384 668	318 863	355 246
Kokku— <i>Total</i>	10 255	72 365	203 697	432 709	486 567	323 047	531 817	582 633	576 377	620 510	575 496	676 616
Oksad, haod ja kännud— <i>Branches, ramilles, souches</i>	—	13 330	47 319	18 212	31 945	30 386	33 759	55 078	39 222	48 181	41 356	39 069
Üldse— <i>Gr. total</i>	10 255	85 695	251 016	450 921	518 512	353 433	565 576	637 711	615 599	668 691	616 852	715 685

Metsast ja laoplatsidelt müüdnud metsamaterjalidest (tab. 13) esineb suurimal arvul, nii kui juba valmistamisel selgus, küttepuit. Suhteliselt valmistusele küttepuitu müüdi aastate järgi (%):

1919 a.	42,2	1924/25 a.	62,0
1920 „	21,5	1925/26 „	115,0
1921 „	53,0	1926/27 „	126,1
1922 „	126,2	1927/28 „	150,4
1922/23 a.	150,0	1928/29 „	87,5
1923/24 „	107,5	1929/30 „	73,0

Kuigi peale müügi küttepuitu läks ka mujale, samuti tuli küttepuitu väiksel määral juure ka metsamaterjali ümbertöötamisel, näitavad tab. 7 ja 13 siiski võrdlemisi õieti küttepuidu valmistuse ja müügi käiku. Nimelt selgub, et esimesil aastail sõjaaegne puidumüük oli üsna väike, eriti 1920 a. Suurem puidumüük algas vaid 1922 a. ja kestis aastat kolm. Kuid ka kuni 1923/24 a., s. o. 6 a. kohta kokku oli müüdnud ära valmistatud küttepuidust umbes 85%. 1924/25 a. suur tuulemurd aga andis küttepuidule jälle suurt lisa, mida ei suutnud likvideerida ka valmistusest suuremad müügid 1925/26—1927/28 a.; sest viimasest aastast jäi müümata veel üle 175 787 *tm*. Kuna selle järgi 1928/29 ja 1929/30 a. tõusis küttepuidu valmistamine uuesti suureks, müük aga jäi püsima umbes 1925/26—1927/28 a. tasemele, siis jäi 1929/30 a. lõpuks müümata küttepuitu järele 366 151 *tm*.

Teiste materjalide müügi vahekorda valmistusega jälgida on aastate järele raskem, sest osa valmistatud materjalist läks ümbertöötamisele. Kuid ka siin on mitmesugustel põhjustel müük tihti hilinenud ega ole saadud jooksvalt kõiki materjale likvideerida. Võttes läbilõikena, samuti kui küttepuidul, vaatlusele ülejäägid, 1927/28 ja 1929/30 a. lõpuks, saame järgmise pildi:

Tarbematerjalide ülejäägid metsas ja laoplatsidel aasta lõpuks (*tm*).

	1927/28	1929/30
Palgid	8 344	18 701
Pakud: kase	95	47
lepa	20	7
haava	34	35
tamme, saare, jalaka ja vahtra	75	208
prussi ja liipri	34	269
Liiprid	1 278	736
Latid	884	3 289
Teibad	184	726
Propsid	6 480	18 868
Paeripuit	11 580	36 832
Sindlipakud	496	1 067
Värtnapuit	7	—
Tünnilauapuit	184	559
Lauad (saetud)	3 244	4 894
Sindlid ja pilpad	116	286
Muud tarbematerjalid	27	28
Kokku	33 082	86 552

Nii näeme, et 1929/30 a., kahe aasta suurenenud metsaülestöötamise järele on müümata jäänud suuremal määral vaid paberipuitu ja propse, samuti palke, latte ja teibaid — s. o. materjale, mis kooritakse ja seismisel nii ruttu

rikki ei lähe ja mida RMT kätte antud tuulemurd ja put. rikutud mets andis eriti rohkesti. Sellevastu mitmesugused lehtpuupakud, peale tamme-saare-jalaka-vahtra, samuti värtna- ja tünnilauapuit, missuguseid valmistati võrdlemisi suurel arvul (v. tab. 7), on müüdnud pea täiel määral. Sellest järgneb, et tarbepuidu realiseerimise võimalused RMT olid soodsad. Seda näitab eriti 1927/28 a. võrdlemisi väike tarbematerjali ülejääk — 14,0% kogu samal aastal müüdnud tarbematerjali kohta. 1929/30 a. ülejääk sellevastu annab 26,9%.

Oksade, hagude ja kändude müük pole olnud kogu aeg just eriti intensiivne; vastava aasta valmistuse müük on ületanud vaid 1921, 1925/26 ja 1927/28 a., muil aastail aga on see olnud järjest väiksem. Selle tõttu ka ülejääk 1929/30 a. lõpuks, 16 201 *tm*, teeb sama aasta müügi kohta 41,5%.

Tab. 13 ja ülejääkides näidatud saetud lauad on saavutatud kõrvalsaadusena, peamiselt liiprite valmistamisel, ega leia nii intensiivset realiseerimist kui muud materjalid. 1929/30 a. ülejääk ületab sama aasta müügi 58,1% võrra.

Metsamaterjalide müük RMT lauatehastest (tab. 14) on olnud võrdlemisi intensiivne, kuigi aastate järgi väga kõikum. Nii kui varem mainitud, osa materjale on lauatehastest müüdnud ümbertöötamata kujul — suuremal hulgal 1922, 1922/23 ja 1923/24 a., hiljem aga väiksel määral. Saetud materjali müügi kohta saame ülevaate võrreldes tab. 11 ja 14 andmeid. Nende järgi saetud materjalide ja kõrvalsaaduste müük suhtub vastaval aastal saadud materjalide kogusele järgmiselt:

	Saetud mat. %	Kõrvalsaadused %
1919	5,8	...
1920	37,3	2,2
1921	7,9	52,6
1922	114,5	33,4
1922/23	325,1	143,9
1923/24	57,7	56,3
1924/25	103,2	79,4
1925/26	112,8	65,7
1926/27	95,1	109,7
1927/28	93,2	91,7
1928/29	108,2	102,8
1929/30	80,4	97,7

Ka siin teostub müük suurte võngetega. Kuni 1922 a. oli see väike, vaatamata intensiivsele saagimistöele 1921 a. 1922 a., eriti aga 1922/23 a. oli müük juba üsna suur, kuna samal ajal saagimistöö vähenes. Viimase tõustes 1923/24 a. peale tõuseb aastase hilinemisega ka müük, kuid 1926/27 a. enam ei tõuse ühes esimesega — selle tagajärjel langeb ka saagi-

RMT. lauatehastest müüdnud metsamaterjalid (tm). — Matériaux forestiers vendus par les scieries de l'IFE (m³ réel).

14.	1919	1920	1921	1922 1/I-1/IX	1922/23	1923/24	1924/25	1925/26	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30
I. Ümbertöötamata <i>M. non ouvrés.</i>												
Palgid—Poutres	—	—	4	7 872	3 061	1 724	27	292	202	455	138	142
Mitmesug. materj. (lehtpuu- pakud, latid, teibad, prop- sid, sindlipakud ja kütte- puit) — Divers	—	—	9	21	838	18	10	2	—	234	95	53
Kokku—Total	—	—	13	7 893	3 899	1 742	37	294	202	689	233	195
II. Ümbertöötatud—M. ouvrés.												
a) tarbematerjalid — bois d'oeuvre:												
Lauad (okas- ja lehtpuu)— Planches	33	406	705	9 839	14 108	2 939	7 721	15 594	11 573	9 086	13 273	9 477
Lauad hõõveldatud — Plan- ches rabotées	—	—	11	281	217	228	271	933	751	2 127	1 190	1 062
Prussid ja latid—Équarries et lattes	—	—	6	37	94	230	303	1 145	1 749	868	418	964
Liiprid—Traverses	—	—	—	203	269	1 058	2 002	2 697	1 123	—	319	277
Sindlid ja pilpad—Bardeaux et brins	—	—	613	1 521	1 528	897	612	418	387	168	232	184
Mitmesug. materjal. (mere- märgid, sein- ja poolpal- gid, krohviliistud, luua- varrepuit) — Divers	—	—	—	—	22	—	51	97	704	158	220	162
Kokku—Total	33	406	1 335	11 881	16 238	5 402	10 960	20 884	16 287	12 407	15 652	12 126
b) kõrvälsaadused — prod. auxiliaires:												
Pinnad, servad ja küttema- terjalid—Éclats, bords et bois de chauffage	—	1	622	500	2 763	1 417	2 732	5 705	11 201	5 913	7 346	6 564
Kokku (a + b)—Total	33	407	1 957	12 381	19 001	6 819	13 692	26 589	27 488	18 320	22 998	18 690
Üldse—Gr. total	33	407	1 970	20 274	22 900	8 561	13 729	26 883	27 690	19 009	23 231	18 885

mine 1927/28 a. Nii näeme, et lauatehaste töö on teatavas sõltuvuses müügivõimalustest — muuseas ka realiseerimisvõimalustest ekspordiks: viimaste kahanedes kahaneb ka lauataotsetuse tegevus. 1929/30 a. lõpuks jäi realiseerimata saetud materjale 6 160 tm, mis teeb viimase aasta müügi kohta 50,8%.

Kõrvälsaaduste realiseerimine, peamiselt kohalikele elanikele, on teostunud samuti teatava hiline misega, kuid siiski üldiselt valmistusega rohkem sammupidavalt. Ka on viimase aasta ülejääk üsna väike — kõigest 359 tm, mis teeb sama aasta müügi kohta vaid 5,5%.

7. Müügihinnad.*Prix de vente.*

RMT metsamaterjalide müügihinnad on mitme- laadsed, olene des ostjatest ja materjalide kvaliteedist. Riigiasutised ja asunikud saavad metsamaterjalid Riigi metsatööstuse omahinnaga, mille moodustavad: kännuraha + üles- ja ümbertöötamiskulu + väljaveokulu + tegelikud administratsioonikulud. Samuti müüakse omavalitsuseasutisile ja kohalikele elanikele metsamaterjale alandatud hinnaga, s. o. omahind + kännurahale keskmine võistluspakkumise protsent, milline on tunduvalt madalam oksjonil juurepakutud protsendist. Omahinnaga

Ülestöötatud metsamaterjalide keskmine oma- ja müügi hind 1 tm. kohta kr.*Prix de revient et de vente des matériaux par m³ réel en kr.*

15.	Metsas — Dans le forêt				Laoplatsil — Au dépôt				
	Oma hind—Prix de revient			Müügi hind Prix de vente	Omahind—Prix de revient			Müügi hind Prix de vente	
	Kännuraha Prix sur pied	Valmistuse- kulu Travail	Kokku Total		Omahind metsas Prix dans le forêt	Väljavedu Transport	Kokku Total		
1919	}	0,98	0,39	1,37	1,65	1,37	0,54	1,91	3,78
1920		1,99	0,86	2,85	3,27	2,85	2,31	5,16	6,90
1921		1,95	0,71	2,66	3,28	2,66	2,47	5,13	8,64
1922 (1/I — 1/IX)		1,81	0,83	2,64	3,09	2,64	2,34	4,98	7,18
1923/24		2,78	1,01	3,79	4,94	3,79	2,76	6,55	8,04
1924/25		2,67	1,23	3,90	5,64	3,90	2,74	6,64	8,94
1925/26		2,92	1,48	4,40	4,36	4,40	2,68	7,08	9,09
1926/27		2,74	1,40	4,14	4,39	4,14	2,98	7,12	8,75
1927/28		2,78	1,42	4,20	4,47	4,20	3,32	7,52	8,31
1928/29		2,78	1,46	4,24	4,88	4,24	3,44	7,68	9,69
1929/30		2,76	1,51	4,27	4,97	4,27	3,64	7,91	9,60

ja kallimalt on võimalik aga realiseerida ainult väärtuslikumat materjali, kuna halvemaid sortimente sageli tuleb müüa alla omahinna. Eraturule müüdavate materjalide hind aga kujuneb nende müümiseks korraldatavatel oksjonitel enampakkumise teel ja on enam-vähem rippuv turuoludest.

Ülevaatlikkuse mõttes on tab. 15 toodud aastate järgi vaid kõigi esinevate hindade keskmised ja antud ühtlasi nende komponendid — kännuraha või taksihind ja valmistusekulu arvatud ühes administratsiooni kuludega. Nendest nähtub ilmekalt, kuidas metsamaterjalide müügihinnad on kasvanud omahinda moodustavate tegurite tihti väga erineval muutumisel. Nii, kännuraha, 1919—20 a. keskmisena alla 1 kr, püsib järgmised 3 aastat vähe langedes 2 kr ligidal ja tõuseb 1923/24 a. järsku ligi 1 kr võrra, mis on tingitud metsahindade ümberarvutamisest seotises margakursi langusega. Väikeste kõikumistega see hind püsib kuni 1929/30 a. Selle vastu valmistamiskulud tõusevad järjekindlalt ilma erilise hüppeta 1923/24 a. ja peatumata viimaseil aastail. Samuti on väheste võngetega kuni viimase ajani kasvanud väljaveokulud. Kuna valmistamiskulud moodustavad kännurahast keskmiselt vaid 47%, siis omahind teeb kaasa taksihinna muutused, kuigi pehmenatud kujul.

Müügihinna muutumine aga käib oma randa. See on kõrgem (+) või madalam (—) omahinnast %:

	Metsas	Laoplatidel
1919—20	+20,4	+97,9
1921	+14,7	+33,7
1922	+23,3	+68,4
1922/23	+17,0	+44,2
1923/24	+30,3	+22,7
1924/25	+44,6	+34,6
1925/26	— 0,9	+28,4
1926/27	+ 6,0	+22,9
1927/28	+ 6,4	+10,5
1928/29	+15,1	+26,2
1929/30	+16,4	+21,4

Kogu vaadeldava aja kestes müügihind metsas ületab omahinna keskmiselt 14,5%, laoplatidel aga 31,4%. Viimane on suurem seetõttu, et metsamaterjalid müüakse laoplatidelt peamiselt eraturule turuhindadega, metsast aga kohalikele elanikele soodustatud hinnaga.

Aastate järgi müügihind ületab omahinna väga erineval määral; on aastaid, mil metsamaterjalide keskmine müügihind on omahinnast koguni vähe väiksem. Nii 1924/25 a., mil tuli realiseerida eelmise aasta rasketel veotingimustel metsajäänud suur tuulemurd.

Müügihindu metsamaterjalide liikide järgi näitab tab. 16. Selles hindu kujundavad te-

Müügihind 1 tm. kohta metsamaterjalil liikide järgi kr. — Prix de vente des matériaux par m³ réel d'après le genre (kr).

16.	1922	1922/23	1923/24	1924/25	1925/26	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30
Metsas — Dans le forêt.									
Palgid—Poutres	4,52	5,59	7,38	7,78	6,70	7,14	8,06	8,48	8,27
Pakud: kase—bouleau	4,23	5,29	6,42	9,33	5,78	6,06	6,53	9,68	7,30
Blocs de: lepa—aune	9,81	5,08	7,25	7,81	4,96	3,71	5,92	3,76	6,70
haava—tremble	3,49	2,21	5,97	9,76	6,50	3,51	5,05	3,84	3,88
tamme ja saare—chêne et frêne	—	—	—	—	13,10	10,12	9,42	14,82	15,29
liipri ja prussi—traverse et équarrie	—	4,55	—	9,11	7,76	3,62	5,55	7,61	11,20
Liiprid—Traverses*)	—	0,51	—	—	—	—	—	—	—
Latid—Lattes	4,38	3,60	5,36	5,47	5,34	5,53	5,49	5,60	5,28
Teibad—Palis	5,71	3,80	8,91	5,55	6,55	6,87	8,43	6,91	6,17
Propsid—Étançons	4,39	4,53	5,19	4,72	5,52	3,71	5,52	5,82	5,81
Paberipuit—Bois à papier	4,59	5,79	6,38	7,03	6,31	7,09	6,44	7,97	8,38
Sindlipakud—Blocs de bardeau	2,34	4,46	6,22	5,92	5,54	5,45	5,77	6,21	5,89
Saetud (lauad)—Matériaux sciés	—	—	—	—	12,66	11,50	15,53	15,28	13,28
Tünnilauapuit—B. de merrain	—	—	—	—	—	—	7,18	5,75	4,09
Muud tarbematerjalid—Autre bois d'oeuvre	7,27	10,14	5,74	6,66	6,69	5,22	4,53	5,98	6,41
Küttepuit—Bois de chauffage	2,96	3,04	3,51	3,91	3,58	3,61	3,52	3,58	3,59
Laoplatidel — Aux dépôts.									
Palgid—Poutres	9,79	11,60	11,85	11,28	9,85	12,11	12,98	12,85	12,61
Pakud: kase—bouleau	13,61	14,83	14,75	15,81	15,17	14,19	14,29	15,18	15,92
Blocs de: lepa—aune	10,38	14,37	14,56	15,92	12,90	12,38	12,94	13,21	14,64
haava—tremble	11,95	11,99	15,99	23,00	11,64	20,07	21,31	19,85	23,30
tamme ja saare—chêne et frêne	—	—	—	—	30,98	33,77	31,27	20,97	19,93
liipri ja prussi—traverse et équarrie	17,11	15,32	—	10,56	6,42	7,95	9,50	14,71	14,04
Liiprid—Traverses*)	1,53	1,87	1,23	1,40	1,52	1,48	1,16	1,21	0,93
Latid—Lattes	1,52	9,24	9,37	12,69	12,32	11,73	12,29	6,87	9,03
Teibad—Palis	—	—	6,08	—	8,45	12,40	15,79	13,64	11,96
Propsid—Étançons	5,92	7,43	8,77	8,37	7,77	8,21	8,36	7,41	7,52
Paberipuit—Bois à papier	7,41	8,78	9,09	9,99	9,04	8,90	9,17	10,02	10,31
Sindlipakud—Blocs de bardeau	2,56	2,53	2,36	3,42	6,06	4,84	6,12	6,80	6,14
Saetud (lauad)—Matériaux sciés	—	—	—	—	23,51	17,13	29,56	28,74	26,48
Värtnapuit—B. p. fuseau	—	—	—	—	11,04	10,82	11,08	11,21	11,57
Tünnilauapuit—B. de merrain	—	—	7,65	7,83	7,77	7,66	7,57	7,67	8,03
Muud tarbematerjalid—Autre bois d'oeuvre	—	19,43	12,57	19,26	5,62	2,02	5,73	13,22	7,85
Küttepuit—Bois de chauffage	5,67	5,34	5,57	5,51	5,61	5,30	4,81	5,66	6,02
Sindlid ja pilpad—Bardeaux et brins	—	—	—	—	4,42	7,40	11,08	12,02	15,91

*) Tükihind — Pièce.

Metsamaterjalide väljavedu Virumaa metsades (Jõhvi metsk.).
Transport des matériaux forestiers de forêts de l'arr. Viru.

gurid puuduvad; kuid veohindade osa ühes sellele langevate administratsiooni kuludega saame kätte, arvates maha laoplatside hindadest hinnad metsas.

Metsamaterjalide müügihindade erinevused on tingitud puu liigist, materjalide kvaliteedist, sortimendist ja ka ostjast. Osa materjalide hinnad on kõikudes tõusnud kuni viimaste aastateni — nii palgid, kasepakud, tamme- ja saarepakud metsas (laoplatssidel on need langenud), prussipakud, paberipuit, sindlipakud, eriti aga sindlid ja pilpad, s. t. peamiselt ehitusematerjal; osa materjalide hindu peale tõusu esimesil aastail kõikudes püsib pikemat aega pea ühel tasemel, nagu lattidel, teivastel,

propsidel, värtna, tünnilaua- ja küttepuidul, s. o. väärtuslikuma tarbematerjali üles-töötamisel järelejäänud puidumassist saadud materjalid; mõningate materjalide hinnad aga, peale esialgse rahakursist tingitud tõusu, on vaheaastail olnud väga kõrged, kuid on viimaseil aastail langenud, nagu haavapakud metsas, või jälle on vahepealse languse järele viimaseil aastail uuesti tõusnud, nagu lepapakud; liiprite keskmiste hindade näiline järjekindel langus on tingitud peale hindade otsese languse veel laia- ja kitsatee liiprite arvulise vahekorra — viimastel aastatel on viimaste valmistus olnud suures ülekaalus.

Ümbertöötatud metsamaterjalide oma- ja müügihind lauatehastes 1 tm. kohta kr.
Prix de revient et de vente par m³ réel des matériaux travaillés par les scieries (kr.).

17.	Tarbematerjalid — Matériaux d'oeuvre				Kõrvalsaadused Produits auxiliaires	
	Oma hind — Prix de revient			Müügihind Prix de vente	Omahind Prix de revient	Müügihind Prix de vente
	Materjalide hind Prix des matériaux	Valmistamine ühes äraveokuludega Travail	Kokku Total			
1919	}	3,90	3,09	6,99	9,08	—
1920		10,04	6,93	16,97	15,80	—
1921		9,21	5,61	14,82	22,29	—
1922 1/I — 1/IX		10,38	10,88	21,26	24,23	0,47
1923/23		11,01	6,47	17,48	20,62	0,69
1924/25		12,60	10,35	22,95	25,22	0,43
1925/26		15,05	8,41	23,46	25,48	0,67
1926/27		15,04	8,27	23,31	28,19	0,42
1927/28		15,69	8,19	23,88	29,00	0,59
1928/29		17,71	7,81	25,52	29,95	0,37
1929/30		18,20	6,93	25,13	29,01	0,97

Lauatehastes ümbertöötatud metsamaterjalide hinnad (tab. 17) on kujunenud eelpool toodud metsamaterjalide hindadest laoplatssi-

del ühes veoga lauatehastesse (materjalide hind) + ümbertöötamiskulu ühes administratsiooni ja osaliselt veokuludega (Kastrest Tar-

tu). Kuna materjali (peamiselt palkide) hinnad on järjest tõusnud, siis vaatamata ümber-töötamise kulude langusele viimastel aastail, materjalide omahind on pea järjest tõusnud. Ühes sellega on muutunud ka müügihind, kuid müügil saadud vahekasu on olnud väga kõi-kuv. Algul (arvatud välja kahjuga töötanud 1921 a.) võrdlemisi kõrge, siis järjest langev kuni 1925/26 a. uue tõusuni, mis oli tingitud soodsaist turuoludest; sealt edasi aga näeme tulu jällegi järjest langevat.

Müügihinna kasu (+) või kahju (-) %:	Müügihinna kasu (+) või kahju (-) %:
1919—20 . . . +29,9	1925/26 . . . + 8,6
1921 . . . . . — 6,9	1926/27 . . . +20,9
1922 . . . . . +50,4	1927/28 . . . +21,0
1922/23 . . . +13,9	1928/29 . . . +16,6
1923/24 . . . +17,9	1929/30 . . . +15,4
1924/25 . . . + 9,9	

Lauatööstuse kõrvalsaaduste — pindade, servade ja küttematerjali — omahinnaks on võetud vaid vastav osa tööstusekuludid, materjalihind on terves ulatuses arvatud tarbe-materjali hinnasse. Sellest on ka tingitud protsendi suurus kõrvalsaaduste oma- ja müü-gihinnas — keskmiselt 300%.

Kuigi toodud andmed metsamaterjalide müügihindadest keskmistena on väheütlevad, siiski näib, et RMT, tehes kindlaid hindu riigi- ja omavalitsus-asutistele ja kohalikele elanikele ja kasutades turuolusid metsamaterjalide realiseerimisel, peab silmas ka ettevõtte tulukust ja edu kindlustust, mida näitab ka RMT tegevuse rahaline ülevaade.

8. Rahalised tule- RMT rahaliste tulemuste iseloomustamiseks toome **mused.** äriseisu tegevusaasta lõpuks (tab. 18) ja tulude ning kulude kokku-võtte (tab. 19) algades 1922 a., s. o. ajast mil RMT hakkas töötama operatsioonifondiga.

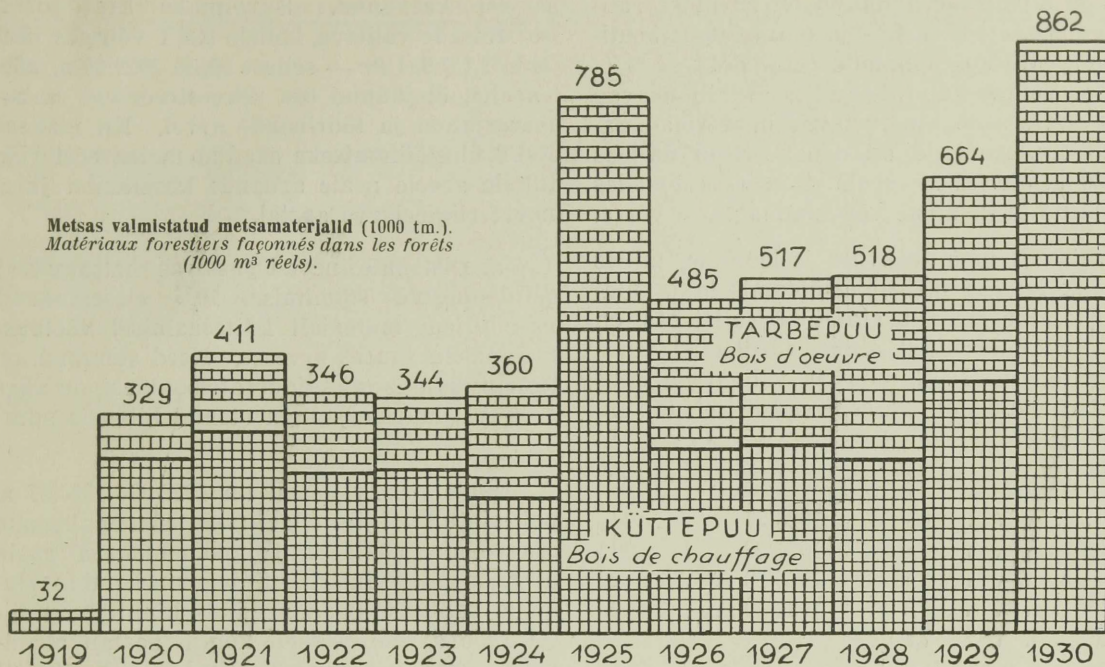
RMT äriseisu tegevusaasta lõpuks (kr). — Bilans de l'Industrie forestière d'État à la fin de l'exercice (en kr.).

18.	1922 1/I-1/IX	1922/23	1923/24	1924/25	1925/26	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30
Aktiva — Actif									
Kassa ja jooksvad arved — Caisse et comptes courants	1 263 134	1 527 652	807 740	737 384	706 311	708 696	1 324 556	1 465 838	996 096
Mets—Forêt sur pied	158 787	114 133	190 725	176 771	205 864	124 626	137 773	196 523	139 579
Metsamaterjalid—Matériaux forestiers	1 275 163	692 769	1 033 172	2 062 713	1 514 286	1 132 599	879 995	1 004 545	1 623 417
Deebitorid—Débiteurs	971 551	383 748	506 473	1 109 446	1 498 393	958 484	795 151	986 100	1 199 259
Kinnisvarad—Immubles	14 195	19 068	36 917	136 857	146 822	151 426	206 860	202 067	196 106
Vallasvarad—Mobilier	2 866	31 974	55 197	131 606	134 487	134 918	117 404	120 181	129 681
Raudteematerjalid—Matér. pour les chemins de fer	—	—	—	51 581	54 821	55 701	46 977	46 269	44 295
Materjalid ja tööriistad—Matériaux et outillage	1 530	1 990	4 072	27 081	29 446	27 902	26 968	25 510	30 019
Muud aktivad—Autres	—	—	—	—	—	22 333	—	—	61 578
Bilans — Balance	3 687 226	2 771 334	2 634 296	4 433 439	4 290 430	3 316 685	3 535 684	4 047 033	4 420 030
Passiva — Passif									
Operatsioonifond—Fonds de roulement	690 000	700 000	700 000	880 000	880 000	880 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Amortisatsioon kapital—Fonds d'amortisation	—	—	—	16 439	40 280	71 370	91 580	121 760	158 116
Kreeditorid—Créditeurs	2 116 742	178 590	556 359	1 633 962	1 633 109	1 329 340	1 527 056	1 958 165	2 352 300
Tagatised—Garanties	—	—	—	85 784	118 740	14 358	36 965	78 864	99 168
Üleminevad summad—Passifs transit.	126 458	124 050	117 139	54 073	90 850	2 749	4 636	3 115	284
Muud passivad—Autres	—	781 508	595 126	621 297	719 449	84 730	—	—	—
Ülejääk—Excédent	754 026	987 186	665 672	1 141 884	808 002	934 138	875 447	885 129	810 162

Äriseisus peegeldub väga ilmekalt RMT iseloom: tema sesoonsus, olenevus Metsade valitsusest ja püsiv-piiratud tegevuse ulatus. Kuna RMT oma ülesandeilt eeskätt peab rahuldama aastate jooksul enam-vähem kindlaks kujunenud riigi- ja omaval.-asutiste ning kohalike elanike tarbeid ja eraturule saadab vaid selle osa ülestöötatud metsast, mis eel-nimetatud tarvitajale ei kõlba, siis RMT tege-vuse ulatus on objektiivselt määratud ja vas-tavalt sellele ka bilansi suurus kõigub kindla-tes piirides juba 1924/25 a. alates. Rippuvus Metsade valitsusest ettenähtud korras iga aas-ta ülestöötamiseks metsasaamise kujul, samuti tegevuse sesoonsus peegeldub äriseisus metsa väikse osatähtsuse näol: RMT tegevus-aasta lõpeb metsatööde alguse eel, seega äri-seisus esineb mets vaid sel määral kui seda on jäänud ülestöötamata, möödunud metsatöö-suse hooajal. RMT sesoonsust iseloomustab ka äriseisus suur kassa ja jooksvate arvete seis, kui valmisolek suurematele kulutustele eeltuleval metsatööde hooajal. Kassaseisuga teatavas sõltuvuses esinevad metsamaterjalid ja deebitorid: mida suuremad need, s. t. reali-seerimata metsamaterjalid ja kättesaamata võlad, seda väiksem kassaseis ja vastupidi. Metsamaterjalide ülejääkidest oli kõnet eel-pool, kus nägime, et see oli rippuv osalt üles-töötamiseks antud metsakogusest ja ka välja-veo-ja realiseerimisvõimalustest. Võlgnikku-dena esinevad kõik RMT-lt metsamaterjalide ostjad, eesotsas riigiasutised. Näiteks, 1929/30 a. saada olevast 1 199 259 kr suurusest summast langeb riigiasutiste arvele 68,8%, omaval.-asut. arvele 4,8%, eraisikute arvele 23,9% ja kohalik-kude elanikkude ning seltside arvele 2,5%. Ku-na tab. 12 järgi metsamaterjalide ostjaina esi-nevad 1929/30 a. riigiasut. 34%, omaval.-asut. 10%, eraisikud 32% ja kohal. elan. 24%, siis võla suuruselt, ka suhteliselt ostudele, seisavad esikohal riik ja eraisikud, kuna omaval.-

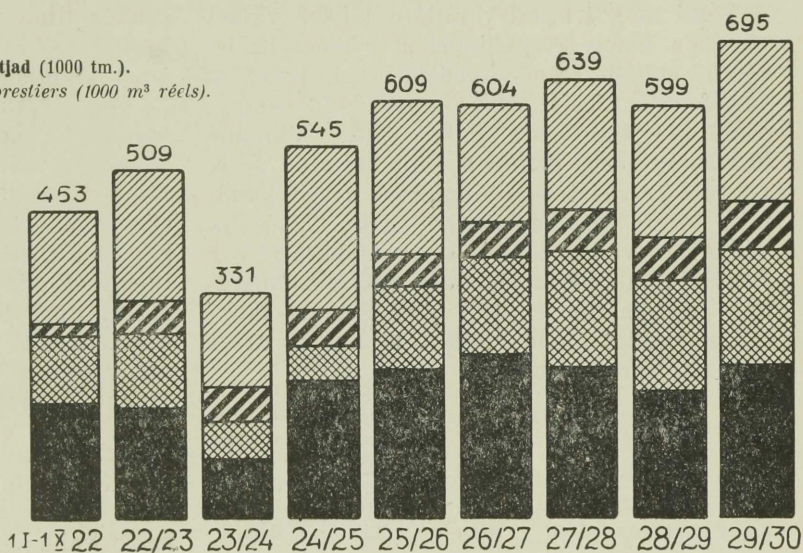

Metsas valmistatud metsamaterjalid (1000 tm.).
Matériaux forestiers façonnés dans les forêts
(1000 m³ réels).

Metsamaterjalide ostjad (1000 tm.).
Acheteurs des matériaux forestiers (1000 m³ réels).

Riigiasutised—Institutions d'État
Omaval. ja heategevad asut.—Inst. des
autonomies et de bienfaisance.
Kohalikud elanikud—Population locale.
Eraturg—Marché privé.

Riigi metsatööstuse tulud ja kulud (1000 kr.). — Recettes et dépenses
de l'Industrie forestière d'État.

Tulud — Recettes.
Muud—Autres.

Metsamaterj. müük — Vente des
mat. for.

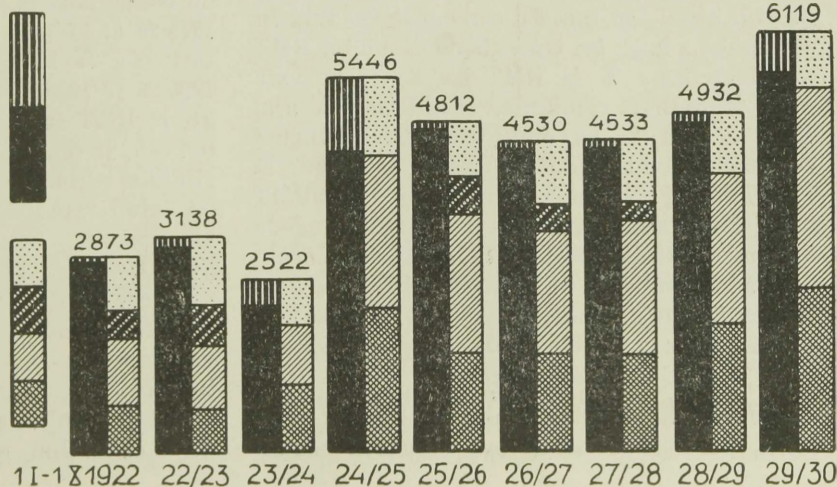
Kulud — Dépenses.

Ülejääk riigi tulude arvele —
Excédent versé au Trésor d'État.

Metsamaterj. ülejäägi vabe —
Différence du solde des mat.
for.

Muud—Autres.

Raiutud metsa väärtus—Valeur
de bois abattu.

asut. ja kohalikud elanikud on palju korralikumad maksjad. Riigi- ja omavalitsuseasutised võlguolevate summade pealt RMT-le % ei maksa. Sellevastu eraisikud ja ärid maksavad % ja peale selle kindlustavad oma võlad garantiidega, milliseid oli deponeeritud näiteks 1929/30 a. 396 622 kr peale — seega ületades eraisikute ja -asutiste võlasumma 38,4% võrra.

Vastavalt oma tegevuse iseloomule, milles pearõhk langeb metsaülestöötamisele ja ümbertöötamine etendab ainult kõrvalist osa, on RMT investeerimised olnud võrdlemisi väikesed. Kogu varad, kinnis- ja vallasvara ühes veo- ja töövahenditega esinevad äris seisus vaid väikse %-ga:

	%		%
1922	0,5	1926/27	11,2
1922/23	1,2	1927/28	11,3
1923/24	3,6	1928/29	9,7
1924/25	7,8	1929/30	9,1
1925/26	7,6		

Kuni 1923/24 a. oli varade osa üsna väike; 1924/25 a. tõusis see põhimääruste kohaselt ülevõetud ehitiste ja sisseseadete arvel. 1926/27 a. varade osa tõusis osalt bilansi vähenemise, osalt aga kinnisvara kasvu tõttu. Viimane kasvas aga eriti 1927/28 a. oma ehitatud maja (73 tuh. kr väärtuses) kinnisvara arvele kandmise tõttu; kuid samal ajal oli ka kinnis- ja vallasvara vähenemist Kärü lauatehase ja osa Aegviidu lauatehase hoonete endisele omanikule tagasiandmise tõttu ning Selgase lauatehase müügi tõttu. 1929/30 a. lõpuks arvel seisvaist varadest olid %:

	Kinnisvarad	Vallasvarad	Raudteematerjal	Materjalid ja tööriistad
Keskasutises	42,0	8,8	—	0,1
Metskondades	16,2	29,3	77,2	58,6
Lauatehastes	41,8	61,0	22,8	41,3

Passivas seisab esikohal operatsioonifond, mis oli algul 700 tuh. kr, vahepeal 880 tuh. kr ja lõpuks 1 milj. kr. Operatsioonifond on RMT tarvitada ilma % ja RMT ise ka ei kasvata seda % juurearvamiseega. Kuid samal ajal RMT ei saa % ka oma võrdlemisi suurtelt summadel, mis pikemat aega seisavad E. Pängas ning selle osakondades. Nii võiks RMT sisulisi kohustusi oper.-fondi % suhtes lugeda kompenseerituks saamata jäänud %. Varandusi amortiseerima on hakatud 1924/25 a., kusjuures 1929/30 a. amortisatsiooni kapitalist langeb kinnisvara arvele 31,8%, muu osa vallasvara ja raudteematerjali arvele.

Suurimaks passiva osaks on RMT krediiditorid; pealegi on nende osa viimaseil aastail

järjest kasvanud. Suurimaks kreditoriks on Metsade valitsus, kellele RMT võlgnes 1929/30 a. 2 151 954 kr — sellest 99,5% 1929/30 a. kättesaadav, ülejäänud osa sekvestreeritud metsamaterjalide ja tööriistade arvel. Nii maksab RMT ülestöötamiseks saadud metsa eest riigi tulude arvele peale aruande koostamist järgneval riigieelarve aastal.

Tagatistena esinevad passivas metsamaterj. ostulepingute sõlmimisel 10% sissemaksud, mis hiljem materjali kättesaamisel võetakse tasumaksu juures arvesse. Need summad, olles rippuvuses müügioperatsioonidest, on väga kõikuva suurusega, ega etenda bilansis suurt osa.

Muude passivade all on 1922/23—1926/27 a. paigutatud riigitulude arvele sissemaksmata osa eelmise aasta ülejäägist. Jooksva aasta ülejääk, mis esineb RMT tegevuse puhastuluna ja kantakse peale aruande kinnitamist riigitulude arvele, esineb kõigil aastail enamvähem ühtlases suuruses, kui lugeda 1923/24 erakorraline vähenemine kaetuks järgneva aasta erakorralise suurenemisega. See veel kord kinnitab RMT tegevuse kindlat ulatust ja omapärasust. Viimase tõttu pole otstarbekohane ka ülejäägi suurust hinnata operatsioonikapitali alusel. Selle järgi annaks RMT hiigla kasusid — 9 a. keskmiselt 101,7%. Kuid ei pea unustama, et RMT saab tooraine — metsa ülestöötamiseks taksihinnaga, mis oli tunduvalt odavam turuhinnast. Sellepärast on õigem RMT tegevust hinnata vast sellelt seisukohalt, kui palju ta suudab teenida temale antava metsa taksihinnale juure. Seda näeme järgneval tulude-kulude vaatlemisel.

Tulude kandva osa moodustavad tulud metsamaterjalide müügist — näiteks 1929/30 a. 92,1% tulude summast, ilma metsamaterjalide saldo vaheta. Selle kõrval teine tööstuslik tulu, tulu müüdüd lauatööstuse materjalist, on osatähtsuselt esimese kõrval üsna väike — 1919/20 a. kõigest 6,8%. Mõnel aastal on selle tulu osa % küll vähe suurem, nagu 1922/23, 1925/26 ja 1926/27 a., kuid siiski on toodust selge, et RMT lauatööstus etendab täiesti kõrvalist osa, ja on, niiöelda, abiettevõte — peamiselt riiklike tellimiste täitmiseks. Samuti väiksed on tulud lauatööstuses eraisikute materjalide saagimisest — ka see tegevus kannab juhuslikku ja väga kõikuvat iseloomu. Tulud varade rentidest ja üüridest, kuigi mitte suured, on püsivalaadilised, kuid siiski viimasel ajal vähenevad — varade, peamiselt vanade lauatehaste sisseseadete müümise tõttu. Viimati nimetatud tuludest hästi suuremana esinevad n. n. segatulud, mille alla on arvatud peami-

RMT tulud ja kulud (kr) — Recettes et dépenses de l'Industrie forestière d'État (kr.).

19.	1922 1/1-1/IX	1922/23	1923/24	1924/25	1925/26	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30
a) Tulud — Recettes									
Müügist: metsamaterjalide— <i>des mat. forest.</i>	2 513 011	2 626 167	2 002 587	4 071 369	4 171 773	3 948 185	4 060 525	4 274 847	5 068 762
Vente: lauatoöstuse materjalide — <i>des matér. de scieries</i>	341 212	453 079	142 737	283 142	546 361	476 071	377 684	485 297	372 311
Tööstuse ja ehituste juures äratarvitatud materj— <i>Mat. utilisés par l'Industrie et pour construct.</i>	3 409	1 944	4 281	9 350	13 321	12 896	11 741	9 370	23 818
Segatulud— <i>Recettes mixtes</i>	10 997	57 040	29 975	35 521	62 156	72 712	56 705	20 939	21 487
Tulud eraisikute materj. saagimisest — <i>Rec. pour sciage de bois privé</i>	3 506	—	1 747	1 688	1 634	2 598	3 311	1 722	894
Varade üürid ja rendid— <i>Loyers et bails des biens</i>	1 350	—	—	13 457	14 730	13 977	11 236	11 022	8 749
„ müügist— <i>Vente des biens</i>	—	—	—	240	—	1 684	8 984	1 520	1 543
Mitmesugused kasud— <i>Divers</i>	—	—	—	2 298	2 669	2 196	2 971	2 830	2 582
Kokku—Total	2 873 485	3 138 230	2 181 327	4 417 065	4 812 644	4 530 319	4 533 157	4 807 547	5 500 146
Metsamaterjalide ülejäägi vahe võrreldes eelmise aastaga — <i>Différence du solde de matériaux forestiers</i>	—	—	340 403	1 029 541	—	—	—	124 550	618 872
Üldse—Grand total	2 873 485	3 138 230	2 521 730	5 446 606	4 812 644	4 530 319	4 533 157	4 932 097	6 119 018
b) Kulud — Dépenses									
Raiutud metsa väärtus (kännuraha)— <i>Valeur de bois abattu</i>	675 771	621 998	1 002 819	2 097 618	1 414 530	1 414 903	1 441 234	1 846 218	2 375 482
Kulud: metsatööstuse alal— <i>de l'Industrie forest.</i>	928 233	796 417	778 903	2 043 518	1 827 244	1 578 435	1 776 467	2 008 576	2 739 091
Dépenses: lauatoöstuse „ — <i>des scieries</i>	68 842	55 228	62 491	130 292	176 757	176 434	151 228	171 140	163 627
Mitmesugused (Riigim. ja mets. val., Kütteenete keskkom. ja Kaitsemin. ostetud metsamaterjali väärtus, rendil olevate lauatehaste amortisatsioon jne.)— <i>Divers</i>	26 998	95 007	11 845	33 294	37 684	44 722	36 177	21 034	30 656
Kokku—Total	1 699 844	1 568 650	1 856 058	4 304 722	3 456 215	3 214 494	3 405 106	4 046 968	5 308 856
Metsamaterjalide ülejäägi vahe— <i>Différence du solde des mat. forestiers</i>	419 615	582 394	—	—	548 427	381 687	252 604	—	—
Ülejääk riigi sissetulekute arvele maksetav— <i>Excédent versé au Trésor d'État</i>	754 026	987 186	665 672	1 141 884	808 002	934 138	875 447	885 129	810 162
Üldse—Grand total	2 873 485	3 138 230	2 521 730	5 446 606	4 812 644	4 530 319	4 533 157	4 932 097	6 119 018

selt viivituseprotsendid ostu-lepingute kohaselt maksutähtajal maksude mitteõiendamisel. Need mõnel aastal, nagu 1925/26—1927/28 a., moodustavad soliidse summa, kuid viimaseil aastail on siiski suuresti kahanenud. Tööstuse ja ehituste juures äratarvitatud metsamaterjalide väärtus, suuruselt kõikum, sisult moodustab metsa ja lauatoöstuse materjalide väärtuse lisa ning seda tuleb käsitleda tööstusliku tuluna.

Samalaadiline on tuludele lisaks eraldi märgitud metsamaterjalide ülejäägi kasv võrreldes eelmise aastaga: see summa näitab, milises väärtuses (omahinnaga arvestatud) metsa- ja lauatoöstuse materjale aruandeaastal jäi müümata rohkem kui eelmisel aastal; see on niioelda likviidseks tegemata tuluosa. Paremalt müügivõimalustel oleks see osa tulu esinenud rahalise tuluna, samuti kui ta esineb sellisena järgneval aastal müügi korral; kuid viimasel juhul metsamaterjalide tagavara vähenedes, on see toodud eraldi ka kulude osas ja näitab, mil määral aruandeaastal rahalist tulu on saavutatud eelmiste aastate tagavarade arvel.

RMT kulused üldjoonis võib liigitada kahte pearühma — kulud kasvava metsa ostmise alal (kännuraha) ja metsa üles- ning ümber-

töötamise kulud, mis omakorda jagunevad kaheks osaks — metsa ülestöötamise ja lauatoöstuse kuludeks. Vaadeldes neid kõrvuti, näeme kuidas on kujunenud valmistatud metsamaterjalide omahind ja kui suurel määral RMT on vajanud aruandeaasta jooksul likviidseid summasid, pidades silmas, et tööstusekulud kuuluvad väljamaksmisele jooksvalt, raiutud metsa eest Metsade valitsusega arvete õiendamine aga teostub hiljem, niioelda materjalide realiseerimise järele. Nende kulude kõrval väikse sunnana esinevad kõik kõrvaloperatsioonide [Riigimaade ja -metsade valitsuselt, Kütteenete keskkomiteelt ja Kaitseministeeriumilt (1929/30 a. 12 089 tm) ostetud metsamaterjalide väärtus] ja mõned muud väikesed kulud.

Suuremate kulude hulka RMT läbikäigus kuuluvad veel administratsioonikulud. RMT aruannetest selgub, et administratsioonikulude hulka on arvatud: ametnikkude ja teenijate palgad, sõidukulud, ravimiskulud ja toetused haiguse puhul, juriidilise nõuande kulud, kanteleikulud, posti-telegr.-telefoni kulud, majapidamiskulud, tulekindlustus, maksud metssaametikule RMT ülesannete täitmise eest ja, lõpuks, varade jooksev remont. Administratsioonikulud moodustavad tab. 19 kulusummast (arvates maha metsamat. ülejääkide kahane-mise ja tööstuse rahalise ülejäägi) %:

	RMT administratsiooni- kulude % kuludest üldse.	Keskasutise admin- kulude osa admin- kulude üldsummas.
1922 (1. I — 1. IX)	2,5	15,4
1922/23 . . .	7,9	17,9
1923/24 . . .	6,8	21,0
1924/25 . . .	5,2	18,7
1925/26 . . .	8,8	19,8
1926/27 . . .	10,7	19,0
1927/28 . . .	10,9	19,4
1928/29 . . .	11,5	16,1
1929/30 . . .	10,7	14,7

Nii näeme, et administratsioonikulude osa kuludes üldse on kasvanud ja 1926/27 a. jäänud võnkuma peaaegu ühele tasemele. Kuna aga RMT kulusummad üldse on tõusnud, eriti viimaseil aastail, siis järelikult on ka administratsioonikulud tõusnud, vaatamata nende % püsivusele. Kuid pidades silmas teist protsentide rida, mis näitavad keskasutisele langevat osa administratsiooni kuludes, peab mõnema, et administr.-kulude kasv on teostunud peamiselt metstkondade arvel. Näiteks 1929/30 a. administratsioonikulud — 565 506 kr jagunevad järgmiselt:

Keskasutis	14,7%
Ringkonna metsarevidendid	0,7 „
Metskonnad	78,9 „
Lauatehased	5,7 „

See on ka arusaadav, sest suurim osa tööst teostub metstkondades, kus, peale metsaülemate, abide, metsnikkude ja metsavahtide, töötab veel terve rida eriametnikke, nii arvepidamise, kui ülestöötamise juhtimise alal.

Kuidas RMT administratsioonikulud jagunevad oma iseloomult, selgitame 1929/30 a. näitega %:

Palgad ja muud tasud RMT ja Metsade valitsuse ametnikele ja teenijaile	66,7
Ametisõidud	3,0
Arstiabi ja toetus haiguse puhul	5,7
Kohtukulud ja juriidiline abi	0,1
Kantseleikulud	2,9
Post-telegr.-telefon	4,7
Majapidamine	1,7
Tulekindlustus	0,9
Maksud:	
tempelmaks	2,9
omavalitsusemaks	2,4
Pensionikapitalimaks	1,3
Varade korrashoid	7,0
Segakulud	1,9

Lõpuks leiame RMT kulu osas ka riigi sisetulekute arvele makstava RMT tegevuse

ülejäägi või puhastulu. Seda võime, nii kui eelpool väidetud, pidades silmas RMT iseloomu ja otstarvet, hinnata vaid suhteliselt raiutud metsa taksihinnale (kännurahale). Võrdluseks tuues ka tab. 19 mitte esinevaid aastaid näeme, et see tegevuse ülejääk moodustab kasutatud metsa kännurahast %:

1919 a.	48,9
1920 „	33,5
1921 „	44,9
1922 „	111,0
1922/23 a.	158,7
1923/24 „	66,4
1924/25 „	54,4
1925/26 „	57,1
1926/27 „	66,0
1927/28 „	60,7
1928/29 „	47,9
1929/30 „	34,1

Toodud arvude kohaselt RMT puhastulu % kännuraha kohta peab lugema üsna kõrgeks. Erakorraliste tuludega 1922 ja 1922/23 a. ei tule tõsiselt arvestada, sest need on saavutatud, nii kui eelpool nägime, 1919—1921 a. müümata jäänud materjalide arvel. Kuid 1923/24 a. peale võib saavutatud tulu lugeda normaalseks ja ka see pole väike. Seda võib väita ühelt poolt arvestades asjaoluga, et suurem kogus metsamaterjale iga aasta on müüdnud kindla ehk alandatud hinnaga ja teiselt pidades silmas Metsade valitsuse poolt oksjoniteel metsamüümisel taksihinnale juuresaadud %. Lehek. 41 toodud tab. 37 andmeil oli see:

1923/24 a.	58,7
1924/25 „	24,5
1925/26 „	13,4
1926/27 „	17,9
1927/28 „	61,5
1928/29 „	59,9
1929/30 „	64,4

Võrreldes nendega on RMT puhastulu suurem, eriti aga 1924/25—1926/27 a. Ja kui kahel viimasel aastal vahekorrad on kujunenud vastupidiseks, siis on selle peamiseks põhjuseks suurem surnud, putukatest rikutud ja tuulemurtud metsa ülestöötamine seal, kus see kohaliku rahva poolt jääb kasutamata. Tihti läheb sellise metsa ülestöötamine kallimaks, kui metsamaterjalide müügihind ja sellega RMT seisukohast kujuneb kahjulikuks, kuid rahva- ja metsamajanduse seisukohast on see tarvilik ja sageli möödapääsmatu töö.